

**PREKLADOVÁ KNIŽNICA
MATICE SLOVENSKEJ
SV. 2.**

TLAČOU KNÍHTLAČ. ÚČASTI. SPOLKU V TURČIANSKOM SV. MARTINE.
1933.

M. J. LERMONTOV

HRDINA NAŠICH ČASOV

PRELOŽILA
BOHDANA ŠKULTÉTY

ÚVOD

K DRUHÉMU VYDANIU.

V každej knihe úvod je prvá a spolu posledná vec: alebo objasňuje cieľ diela, alebo slúži za ospravedlnenie a odpoveď na kritiky. Ale obyčajne čitatelia nestarajú sa o mravný cieľ a o nápady tlače, a preto nečítajú úvodov. A škoda, že je to tak, najmä u nás. Naše obecnstvo je ešte také mladé a prostodušné, že nerozumie bájke, ak na konci nenajde mravného poučenia. Neuhádne žartu, necíti ironie; je, prosto hovoriac, zle vychované. Nevie ešte, že v poriadnej spoločnosti a v poriadnej knihe otvorené nadávanie nemôže mať miesta, že dnešná vzdelanosť vynašla zbraň ostrejšiu, temer neviditeľnú a jednako nie menej smrteľnú, ktorá, pod rúchom lichotenia, dáva neodraziteľný a istý úder. Naše obecnstvo podobá sa vidiečanovi, ktorý, vypočúvajúc rozhovor dvoch diplomatov, prináležajúcich k nepriateľským dvorom, bol by presvedčený, že každý z nich klame svoju vládu k vôli vzájomnému najnežnejšiemu priateľstvu.

Táto kniha skúsila na sebe ešte nedávno nešťastnú dôverčivosť niektorých čitateľov, ba i časopisov k doslovnému významu slov. Jedni sa veľmi urazili, a nie žartom, že sa im dáva za príklad taký nemravný človek, ako *Hrdina našich časov*; druhí zasa veľmi bystro po-

znamenal, že autor nakreslil svoj portrét a portréty svojich známych... Žart starý a na poľutovanie! Ale, ako vidno, Rusko je už tak stvorené, že všetko v ňom sa obnovuje, okrem podobných nesmyslov. Najočarujúcejšia z očarujúcich rozprávok u nás sotva vyhne výčitke, že sa pokúsila uraziť osobu.

Hrdina našich časov, veľactení páni moji, je naozaj portrétom, ale nie jedného človeka: to je portrét, zostavený z chýb celého nášho pokolenia, v ich plnom rozkvet. Vy mi zas poviete, že človek nemôže byť taký zlý; ale ja vám poviem, že ak ste verili v možnosť jestvovania všetkých tragických a romantických zločincov, prečože neveríte v skutočnosť Pečorina? Ak ste sa kochali výmyslami omnoho hroznejšími a škaredšími, prečože táto povaha, hoci len ako výmysel, nenachádza u vás milosti? Či ozaj nie preto, že je v ňom viacej pravdy, ako by ste si žiadali?

Poviete, že mravnosť tým nevyhráva... Odpusťte. Dost už kŕmili ľudí sladkosťami; od toho sa im pokazil žalúdok: treba horkých liekov, štiplavých právd. Ale, jednako, po tomto nemyslíte, že by autor tejto knihy mal niekedy hrdý úmysel stať sa naprávačom ľudských chýb. Boh ho chráň od takej nevedomosti! Jemu len bolo zábavným kresliť súčasného človeka, ako ho on chápe a akého, na vaše nešťastie, i priveľmi často stretal. Dosť, že je choroba ukázaná; ako ju vyliečiť — to už Boh vie!
(1841.)

BELA

Viezol som sa na poštových koňoch z Tiflisa. Celý náklad môjho vozíka pozostával z nevelkého kufra, ktorý do polovice nabitý bol cestovnými zápiskami o Gruzínsku. Veľká časť z nich, na vaše šťastie, je stratená; ale kufor s ostatnými vecmi, na moje šťastie, zostal celý.

Slnko už začalo sa pratať za snehový chrbát, keď som vošiel do Kojšauskej doliny. Osetín-voziar neustále poháňal kone, aby sme sa ešte do noci dostali na Kojšauský vrch, a plným hrdlom vyspevoval piesne. Krásne miesto táto dolina! So všetkých strán vrchu neprístupné červenkasté skaly, obvešané zeleným brečtanom a korunované skupinami platánov, žlté trhlíny, poprerezávané výmofami, a tam vysoko-vysoko zlatá obruba snehov, a dolu Aragva, v objatí s druhou bezmennou riečkou, šumiaco rútiacou sa z čiernej úžlabiny, plnej hmly, fahá sa striebornou níťou a lisne sa ako zmija svojou šupinou.

Podojdúc k úpätiu Kojšauského vrchu, zastali sme vedľa hostinca. Tu hmýrilo sa so dvacať Gruzínov a hôrných obyvateľov; v blízkosti karavána veľblúdov zastavila sa na nocľah. Ja som bol prinútený najat býkov vytiahnuť môj vozík na tento prekliaty vrch, lebo bola už jeseň a ladovica — a vrch má okolo dvoch verst dĺžky.

Čože robíš, najal som šesť býkov a niekoľkých Osetínov. Jeden z nich vzal na plecía môj kufor, druhí začali pomáhať býkom skoro samým krikom.

Za mojím vozíkom štvorka býkov fahala druhý, akoby nič, hoci bol do vrchu naložený. Táto okolnosť ma zadivila. Za ním išiel jeho pán, pokurujúc si z malej kabardínskej fajočky, okutej striebrom. Mal oficiersky kabát bez epolet a čerkeskú chlpatú čiapku. Zdal sa byť pädesiatročným; tmavá farba tvári jeho ukazovala, že je dávno známa so zakavkazským slnkom, a predčasne ošedivené fúzy nezodpovedaly jeho pevnej chôdzi a boдрému vidu. Prišiel som k nemu a poklonil sa; on mlčky odpovedal mi na poklonu a pustil ohromný kotúč dymu.

— My, tak sa zdá, sme spolucestovalia?

On sa mlčky zas poklonil.

— Iste veziete sa do Stavropola?

„Tak... s erárnymi vecmi.“

— Povedzte, prosím, prečo váš ťažký voz štyri býky fahajú poľahky, a môj prázdny šesť hoviad ledva hýbe s pomocou týchto Osetínov?

Figliarsky sa usmial a významne pozrel na mňa.

„Vy iste len nedávno ste na Kavkaze!“

— Asi rok, — odpovedal som.

Usmial sa po druhý raz.

— A čo?

„Nuž tak; strašné bestie sú títo Aziati! Vy myslíte, že oni vtedy pomáhajú, keď kričia? Býky ich rozumejú; zapriahnite ich hoc dvacať, náhle oni skríknu po svojom, býky ani s miesta... Strašní šudieri! A čo si

počneš?... Lúbia peniaze drať s cestujúcich... Premaznali podvodníkov! Uvidíte, ešte budú od vás pýtať na vodku. Už ich ja znám; mňa neoklamú!“

— A vy dávno tu slúžite?

„Slúžil som tu už za Alexeja Petroviča¹“, odpovedal, narovnajúc sa. „Keď prišiel na líniu, bol som podporučíkom“, doložil, „a pri ňom dostal som dve povýšenia v bojoch proti obyvateľom hôr.“

— A teraz ste...?

„Teraz som v treťom pohraničnom batalione. A vy, smiem sa spýtať?“

Povedal som mu.

Rozhovor týmto bol skončený a my šli sme mlčky chvíľu vedľa seba. Na samom vrchu našli sme sneh. Slnko zašlo a noc nasledovala za dňom bez meškania, ako to obyčajne býva na juhu; no, vďaka trblietaniu snehov, ľahko mohli sme rozoznať cestu, ktorá vždy ešte šla hore, keď i nie tak príkro. Kázal som položiť svoj kufor do vozíka, zameniť býkov za kone, a posledný raz obzrel som sa dolu na dolinu; no hustá tma, ktorá hrnula sa vlnami z úžľabín, zastierala ju úplne a ani jediný zvuk nedolietal už odtiaľ k nášmu uchu. Osetíni hlučno obstúpili ma a pýtali si na vodku; no štábný kapitán tak hrozne skríkol na nich, že sa hneď rozutekali.

„Takýto národ“, povedal: „ani chlieb po rusky pomenovať nevie, ale sa vyučil: Oficier, daj na vodku! Už Tatári sú lepší, tí aspoň nepijú...“

---

¹ Generála Jermolova.

Do stanice zostávala ešte versta. Dovôkola bolo ticho, tak ticho, že po bzučaní komára možno bolo slediť za jeho poletom. Naľavo černala sa hlboká úžlabina; za ňou a pred nami tmavobelasé končiare hôr, popreryvané záhybmi, pokryté vrstvami snehu, odrážaly sa na bledom horizonte, ktorý ešte podržal posledný odlesk svetla. Na temnom nebi začínaly sa mihotať hviezdy, a podivne, mne sa zdalo, že sú omnoho vyššie, než u nás na severe. Po obidvoch stranách cesty trčaly holé, čierne skaly; kde-tu zpod snehu vykukávaly kričky, no ani jeden suchý lístok sa nepohnul, a veselo bolo počuť prostred tohoto mŕtveho sna prírody hržanie ustatej poštovej trojky a nerovné cenganie ruského zvončeka.

— Zajtra bude krásny čas! — hovoril som.

Štábný kapitán neodpovedal ani slova a ukázal mi prstom vysoký vrch, dvíhajúci sa rovno oproti nám.

— Čo je to? — spýtal som sa.

„Gud-hora.“

— No, tak čože?

„Pozrite, ako sa na nej kúri.“

A naozaj, na Gud-hore sa kúrilo; po stráňach plazily sa ľahké prúdy oblakov a na vrchu ležal čierny mrak, taký čierny, že na temnom nebi zdal sa byť škrvnou.

Už rozoznali sme poštovú stanicu, strechy okružujúcich ju chalúp a pred nami mihaly sa víťacie ohníky; keď zavial surový, chladný vietor, úžlabina zahučala a prišiel drobný dážď. Ledva stačil som si obliecť burku, spustil sa sneh. Úctive pozrel som na štábného kapitána.

„Budeme musieť tu nocovať“, povedal mrzute; „v takú chumelicu cez hory neprejdeš. Čo, či boly záveje na Krestovej?“ spýtal sa vodiara.

— Neboly, pane, — odpovedal Osetín, — ale visí mnoho, mnoho.

Že nebolo izby pre cestovateľov na stanici, zaviedli nás na noc do začadenej chalupy. Ja pozval som svojho spolucestovateľa vypiť spolu pohár čaju, lebo mal som so sebou liaty čajník — jediná potecha moja na cestách po Kavkaze.

Chalupa prilepená bola jedným bokom ku skale; tri klzké mokré schodíky viedly k dverám. Hmatkajúc vošiel som a potkol som sa na kravu. Nevedel som, kam sa podieť: tu bľacia ovce, tam vrčí pes. Na šťastie stranou bleslo slabé svetlo a pomohlo mi najst druhý otvor na spôsob dvier. Tu ukázal sa obraz dosť zaujímavý: široká chalupa, ktorej strecha opierala sa na dva vkopané stĺpy, bola plná ľudu. Na prostriedku pukal ohník, rozložený na zemi, a dym, vtískaný nazpäť vetrom cez otvor na streche, stlal sa dovôkola tak husto, že dlho nemohol som sa poobzerať; pri ohni sedely dve stareny, množstvo detí a jeden chudý Gruzín, všetci v handrách. Čo bolo robiť? Pritiahli sme sa k ohňu, zapálili fajčky a skoro čajník zasipel prívetive.

— Chudáci! — povedal som štábnemu kapitánovi, ukazujúc na našich zafúľaných gazdov, ktorí mlčky hľadeli na nás v akomsi ustrnutí.

„Veľmi hlúpy národ“, odpovedal. „Či uveríte? Ničomu sa nerozumejú, nespôsobní pre nijaké vzdelanie. Už aspoň naši Kabardínci alebo Čečenci, čo sú

i zbojníci, trhani, zato sú odhodlaní chlapi, a u týchto ani do zbrane niet chuti: poriadneho kindžala ani na jednom nevidíš. Už ozaj Osetíni!“

— Boli ste dlho v Čečni?

„Áno, desať rokov stál som v pevnosti so stotinou, pri Kamennom brode, — viete?“

— Počul som.

„Veru, báfuška, zunovali sa nám tí zabijaci! Teraz, sláva Bohu, je pokojnejšie; ale bývalo, na sto krokov odídeš za val, už kdesi chlpatý diabol sedí a strežie: len čo si zívól, už máš alebo slučku na hrdle, alebo guľu v tyle. Ale sú junáci...“

— A mali ste mnoho príhod? — spýtal som sa, pobádaný zvedavosťou.

„Ako by nie, mal...“

Tu začal poštipovať ľavý fúz, ovesil hlavu a zamyslel sa. Mne veľmi žiadalo sa vytriahnuť z neho nejakú historku, žiadosť, vlastná všetkým cestujúcim a zapisujúcim ľuďom. Medzitým čaj bol hotový; vybral som z kufra dva cestovné poháriky, nalial a postavil jeden pred neho. Odchlipol a povedal akoby pre seba: „Áno, mal!“ Táto poznámka dávala mi veľkú nádej. Viem, starí Kavkazci radi si pohovoria, porozprávajú; im sa to tak zriedka pridá: niektorý päť rokov sedí niekde na osamelom mieste so stotinou, a za celých päť rokov nikto mu nepovie: *zdravstvujte* (lebo šikovateľ hovorí: *zdravia želám*). A pobesedovať bolo by o čom: v okolí národ divý, zaujímavý; každý deň nebezpečenstvo; prípady bývajú zvláštne, tu nechtiac ľutuješ, že u nás tak málo zapisujú.

— Nechcete doliať rumu? — hovoril som môjmu spoločníkovi. — Mám biely z Tiflisu; teraz je chladno.

„Nie, ďakujem, nepijem.“

— Prečo tak?

„Nuž tak. Zaprisahal som sa. Keď som bol ešte podporučikom, raz, viete, zabavili sme sa medzi sebou, a v noci strhol sa poplach; vyšli sme pred front rozvešelení; ale sa nám dostalo, keď sa dozvedel Alexej Petrovič: nedaj Pane, ako sa nahneval! Len-len že neoddal nás súdu. Veď naozaj: niekedy celý rok žiješ, nikoho nevidíš, a k tomu ešte vodka — si ztratený človek!“

Počujúc toto, ja skoro ztratil som nádej.

„Tu, hľa, hoc Čerkesi“, pokračoval, „ako sa napijú buzy² na svadbe alebo na pohrebe, už je hotová bitka. Ja som raz ledva ušiel, a to som bol hosťom u pokojného³ kniežata.“

— Akože sa to stalo?

„Nuž (napchal fajku, vypriamril sa a začal rozprávať), nuž, prosím vás, vtedy stál som v pevnosti za Terekom so stotinou — tomu skoro päť rokov. Raz, v jeseni, prišiel transport s proviantom; v transporte bol oficier, mladý človek, dvacaťpäťročný. Predstavil sa mi v parádnej uniforme a oznámil, že má rozkaz ostať u mňa v pevnosti. Bol taký tenunký, bielunký; uniformu mal takú novulinkú, že hneď som sa domyslel, že na Kavkaze u nás je len nedávno. Vy iste, spýtal som sa

² Buza = nápoj z pohančenej múky.

³ Mirnoj kniaz = knieža ruskou vládou vymenovaný spravovať územie Čerkesmi obývané. Mirnyje = pokojní, Rusku verní.

ho, „preložený ste sem z Ruska?“ — Skutočne tak, pán štábný kapitán, — odpovedal. Vzal som ho za ruku a povedal som mu: „Veľmi som rád, veľmi som rád. Bude vám trochu nudno... no, ale my s vami budeme žiť po priateľsky. A buďte taký dobrý, nazývajte ma prosto Maxim Maximyč, a, prosím vás, načo táto úplná uniforma? Prichádzajte ku mne vždy v čiapke.“ Dostal byt a osadil sa v pevnosti.“

— A ako sa volal? — spýtal som sa Maxima Maximyča.

„Volal sa... Grigorij Alexandrovič Pečorin. Podarený bol šuhaj, môžem vás ubezpečiť; len trochu divný. Veď, na príklad, v daždi, v zime celý deň bol na polovačke; všetci zozlabnu, ustanú — a jemu je nič. A druhý raz sedí v svojej izbe, vietor poduje, a on hovorí, že sa prestydol; okenica buchne, strhne sa a zbledne, — ale išiel na diviaka sám a sám; stávalo sa, že celé hodiny nedostaneš od neho slova, no zato niekedy, keď začne rozprávať, nuž brucho sa ti trasie od smiechu... Áno, veľmi čudný človek, a iste bohatý: koľko mal rozličných drahých vecí...!“

— A dlho bol u vás? — spýtal som sa zas.

„Asi rok. Ale zato pamätný mi je ten rok; narobil mi starostí, no nie preto ho spomínam... Veď sú, naozaj, takí ľudia, ktorým je už pri narodení určené, že s nimi stane sa mnoho neobyčajného.“

— Neobyčajného? — zvolal som ja, akoby zo zvedavosti, prilievajúc mu čaj.

„Nuž ja vám rozpoviem. Šesť verst od pevnosti žil istý pokojný knieža. Synček jeho, chlapec pätnásťroč-

ný, navykol k nám chodí: každý deň si zašiel to pre to, to pre iné. A už ozaj rozmaznali sme ho s Grigorijom Alexandrovičom. A aký bol zurvalec, hotový na všetko: či čiapku zodvihnúť v letku, či z pušky strieľať. Jedno bolo u neho špatné: veľmi upriamený bol za peniazmi. Raz, zo smiechu, Grigorij Alexandrovič slúbil mu dukát, ak mu ukradne najlepšieho capa z otcovského stáda. A čo myslíte? Na druhú noc privliekol ho za rohy. Niekedy prišlo nám na um dráždiť ho, oči mu hneď zabehnú krvou a chytá sa kindžala. „Ej, Azamat, neznosíš ty svoju hlavu“, hovorieval som mu.

„Raz prichodí sám starý knieža zvať nás na svadbu: vydával staršiu dcéru, a my boli sme s ním priatelia, tak nemožno, viete, odpovedať, hoc je i Tatár. Vybrali sme sa. V aule množstvo psov privítalo nás hlasným brechotom. Ženy, uvidiac nás, prataly sa; tie, ktoré mohli sme vidieť do tvári, boly ďaleko nie krásne. „Ja mal som omnoho lepšiu mienku o Čerkeskách“, povedal mi Grigorij Alexandrovič. — Počkajte! — odpovedal som, usmievajúc sa. Mal som niečo na ume.

„U kniežaťa v sakli⁴ sišlo sa už množstvo národa. U Aziatov, viete, je obyčaj každého, koho stretne, zvať na svadbu. Nás prijali so všetkými počesťami a zaviedli do kunackej⁵ izby. Jednako nezabudol som dať pozor, kam postavili naše kone, — viete, pre nepredvídaný prípad.“

— Akože u nich odbavujú svadbu? — spýtal som sa štábneho kapitána.

„Nuž obyčajne. Najprv mulla prečíta im čosi z ko-

⁴ Sakľa = chalupa.

⁵ Kunak = host', priateľ.

rána potom; obdarúvajú mladých a všetku ich rodinu; jedia, pijú buzu. Potom začína sa džigitovka: vždy nejaký trhan, zamastený, na špatnom, krivom koni prelmuje sa, žartuje, rozosmieva slávnú kompániu; potom, keď sa zmrkne, v hosťovskej izbe začína sa, ako my hovoríme, bál. Biedny starík brnčí na trojstrunovej... zabudol som, ako to menujú... nuž, na spôsob našej balalajky. Dievčatá a mladí šuhaji postavajú sa vo dva rady, jeden oproti druhému, tľapkajú dlaňami a spievajú. Tu vyjdú jedno dievča a jeden mužský na prostred izby a spievajúc hovoria jeden druhému verše, čo príde, a ostatní pomáhajú v chóre. My s Pečorinom sedeli sme na čestných miestach, a hľa, k nemu podišla mladšia domáca dcéra, dievčatko šesťnásťročná, a zaspievala mu... akože povedať... na spôsob poklony...“

— A čože spievala, nepamätáte sa?

„Ba, zdá sa mi, takto: ‚Strojní sú naši džigiti⁶, i kaptany majú striebrom vyložené, ale mladý ruský oficier je strojnejší, i galony má zlaté. Je ako topoľ medzi nimi; len nemôže on rásť, kvitnúť v našom sade.‘ Pečorin vstal, poklonil sa jej, priložil ruku k čelu i na srdce a prosil mňa odpovedať jej; ja hovorím dobre po tatársky, preložil som jeho odpoveď.

„Keď odišla od nás, šepol som Grigorijovi Alexandrovičovi: — No, čože, aká je? — ‚Krása!‘ odpovedal; ‚a ako ju volajú?‘ — Bela, — hovoril som.

„A naozaj bola pekná: vysoká, tenunká, oči čierne, ako hôrnej srny, tak nazerajú vám do duše. Pečorin v záduňčivosti nespúšťal oči s nej, aj ona často zpod obočia

⁶ Džigit = junák, odvážlivý, chrabry, obratný človek.

na neho pokukávala. Lenže nie sám Pečorin tešil sa krásou kňažny: z kúta izby hľadely na ňu druhé oči, nehybné, ohnivé. Prizrel som sa mu a poznal som svojho starého známeho Kazbiča. On, viete, bol ani nie verný Rusom, ani nie odbojný. Upodozrievali ho z mnohého, hoci ho v ničom nedochytili. Privádzal nám do pevnosti baranov a predával lacno, len nikdy sa nejednal: čo zaprosí, dávaj, — čo by si ho rezal, neustúpi. Hovorili o ňom, že sa rád vláči za Kubaň s Abrekmi, a pravdu povedať, tvár jeho bola veľmi zbojnícka; bol malinký, suchý, plecnatý... A už obratný, obratný bol ako bes! Kaftan celý roztrhaný, zaplátaný, ale zbraň strieborná. A kôň jeho bol povestný v celej Kabarde, — a ozaj lepšieho koňa nemožno si ani myslieť. Nenadarmo závideli mu všetci zbojníci a nie raz pokúsili sa ukradnúť mu toho koňa, lenže sa im nedarilo. Ako teraz hľadím na toho koňa: vraný ako smola, nohy — struny, a oči ani Beline. A aká sila! Môžeš ísť cvalom hoc pädesiat verst, a už vyjazdený ako pes ide za gazdom; ešte i hlas jeho poznal! On ho nikdy nepriväzoval. Taký je zbojnícky koň...

„V tento večer Kazbič bol mračnejší ako inokedy, a ja som zbadal, že pod bešmetom⁷ má oblečený pancier. Nenadarmo má on pancier, pomyslel som si: už on iste niečo zamýšľa.

„Sparno bolo v sakli, i vyšiel som na povetrie osviežiť sa. Noc už zafahla na hory a tma začala brodiť po útesoch.

„Prišlo mi na um obrátiť sa pod kôleň, kde stály

⁷ Bešmet = súkenný spodný kabát.

naše kone, pozrieť, či majú krmu, a pritom ostražitosť niekedy neškodí: mal som koňa znamenitého, a už ne-jeden Kabardínec zbožne pokukával na neho, prihovárajúc sa mu: Jakši tche, ček jakši!

„Poberám sa pozdĺž ohrady, zrazu počujem hlasy; jeden hlas som hneď poznal: bol to stonoha Azamat, syn nášho hostiteľa; druhý hovoril menej a tichšie. O čom oni tu rozjímajú? pomyslel som si: či nie o mojom koníkovi? Prisadol som si pod ohradu a začal som počúvať, namáhajúc sa neprepustiť ani slova. Niekedy šum piesní a hovor hlasov, vyletujúc zo sakle, prerážal zaujímavý pre mňa rozhovor.

„— Výtečného ty máš koňa! — hovoril Azamat. — Keby som ja bol pánom v dome a mal tabún na tristo kobýl, ja dal by ich polovicu za tvojho behúna, Kazbič!

„Á! Kazbič!“ pomyslel som si, a prišiel mi na um pancier.

„— Áno, — odpovedal Kazbič po krátkom mlčaní, — v celej Kabarde nenajdeš takého. Raz, — bolo to za Terekom, — jazdil som s Abrekmi odrážať ruské tabuny; nepošťastilo sa nám, a my rozsypali sme sa kto kam. Mňa naháňali štyria kozáci; už počul som za sebou kriky ťaurov a predo mnou bol hustý les. Prifahol som k sedlu, oddal som sa Allahovi, a po prvý raz v živote urazil som koňa úderom biča. Ako vtáča vnoril sa medzi vetvy; ostré tŕne trhaly môj odev, suché konáre karagáča bily ma po tvári. Kôň môj skákal cez pne, rozrýval krovie hruďou. Lepšie bolo by mi bývalo nechať ho na kraji lesa a skryť sa v kroví pešo, ale bolo mi ľúto s ním sa rozlúčiť, — a Prorok nahradil mi to.

Niekoľko gúl prebehlo ponad moju hlavu; už som počul, ako letiaci kozáci boli mi za päťami... Zrazu predomnou výmola, hlboká; behún môj zamyslel sa — a preskočil. Zadné jeho kopytá skĺzly sa s profajšieho brehu a on visel na predných nohách. Pustil som opraty a sletel do výmole; to zachránilo môjho koňa: vyskočil. Kozáci všetko toto videli, ale ani jeden nešiel ma hľadať, iste si mysleli, že som sa zabil, a počul som, ako sa pustili chytať môjho koňa. Srdce mi zakrvácalo; plazil som sa po hustej tráve dolu výmou, — hľadím: hora sa končila, niekoľko kozákov vychodí z nej na poľanu, a hľa, vyskakuje priamo k nim môj Karagez; všetci hodili sa za ním s krikom; dlho, dlho honili sa za ním, najmä jeden dva razy len-len že nehodil mu na šiju osídlo: mňa striaslo, zatvoril som oči a začal sa modliť. O chvíľku otvorím ich — a vidím: môj Karagez letí, rozvievajúc chvostom, voľný ako vietor, a ďauri ďaleko jeden za druhým vlečú sa po stepi na zmučených koňoch. Allah, to je pravda, skutočná pravda! Do pozdnej noci sedel som v svojej výmoli. Razom, čo myslíš, Azamat? V temnote počujem, behá po brehu výmole kôň, hrzí a bije kopytami zem; poznal som hlas svojho Karageza, to bol on, môj priateľ!... Od tých čias sme sa nerozlúčili...

„A bolo počuť, ako trepal rukou po hladkej šiji svojho behúna, dávajúc mu rozličné nežné mená.

„— Ak by som mal tabún na tisíc kobýl, — povedal Azamat, — tak dal by som celý za tvojho Karageza.

„— Jok, nechcem, — odpovedal ľahostajne Kazbič.

„— Počuj, Kazbič, — hovoril, láskajúc sa k nemu,

Azamat: — ty si dobrý človek, smelý džigit, a môj otec bojí sa Rusov a nepúšťa ma do hôr; daj mi svojho koňa a ja vykonám všetko, čo len chceš: ukradnem pre teba otcovi najlepšiu jeho pušku alebo šabľu, čo si len zažiadaš, — a šabľa jeho je opravdová gurda⁸, len priložíš ju ostrím k ruke, sama vpije sa do tela, a pancier — taký, ako tvoj, je márný.

„Kazbič mlčal.

„— Prvý raz, keď som videl tvojho koňa, — pokračoval Azamat, — keď sa on pod tebou krútil a skákal, rozdúvajúc nozdry, a kremene rozprskaly sa mu pod kopytami, v mojej duši stalo sa čosi nepochopiteľného, a od tých čias všetko ma omrzelo: na najlepších behúnov môjho otca hľadel som s opovržením, hanbil som sa na nich ukázať, bolo mi ťažko, a túžiac predsedával som na brale celé dni, a každú chvíľku zjavoval sa myšlienkam mojím tvoj vraný behún so svojím strojným krokom, hladkým, rovným, ako strela, chrbtom; hľadel mi do očí smelými očami, ako by chcel slovo preriecť. Ja umrem, Kazbič, ak mi ho nepredáš! — povedal Azamat trasúcim sa hlasom.

„Mne sa zdalo, že zaplakal, a treba vám povedať, že Azamat bol veľmi tvrdé chlapčisko, a ničím nevy nútíš mu slzu, ešte ani vtedy, keď bol mladší.

„V odpoveď na jeho slzy bolo počuť čosi ako smiech.

„— Počuj, — povedal tvrdým hlasom Azamat: — vidíš, ja som na všetko odhodlaný. Chceš, ja ukradnem pre teba svoju sestru? Ako ona tancuje, ako spieva a vy-

⁸ Gurda = zvláštny druh veľmi cenených starých šablí.

šáva zlatom — že div! Nemal takej ženy ani turecký padišach... Chceš? Čakaj ma zajtra v noci tam, v útese, kade tečie potok: ja pôjdem s ňou tade do susedného aula, — a ona je tvoja. Či nie je hodna Bela tvojho behúna?

„Dlho, dlho mlčal Kazbič; napokon, namiesto odpovedi, zatiahol starobylú pieseň polohlasne⁹:

Mnoho krások v auloch našich býva,
v očí mraku hviezdy svietia im.
Lúbiť ich je mladost žiadostivá,
lepšie ti však ostať slobodným.
Zlatom kúpiš, ak chceš, štyri ženy,
ale koňu neodhádneš ceny:
o závody s vetrom stepi lieta,
nezradí ťa, ani nesklame ťa.

„Nadarmo prosil ho Azamat, aby privolil, — i plakal, i lichotil mu, i prisahal sa; napokon Kazbič netrpeľive skočil mu do reči:

„— Id' preč, nerozumný chlapec! Akože ty môžeš jazdiť na mojom koni? Na prvých troch krokoch ťa shodí, a ty rozbiješ si tylo o kamene.

„— Mňa? — skríkol Azamat v zúrivosti, a železo detského kindžala zazvučalo na pancieri. Mocná ruka odstrčila ho preč, a on udel sa o plot tak, že sa plot striasol. Bude zábava! pomyslel som si, vošiel som do koniarne, zauzdil naše kone a vyviedol ich na zadný dvor. O dve minúty v sakli bol už úžasný lomoz. Čo sa stalo: Azamat vběhol ťa v roztrhanom bešmete, hovoriac, že Kazbič chcel ho zaklať. Všetci vyskočili, schy-

⁹ Prosím čitateľov odpustiť mi, že som prepísal do veršov pieseň Kazbičovu, podanú mi, rozumie sa, prózou; ale zvyk je druhá prirodzenosť. (*Poznámka Lermontova.*)

tili zbraň — a bola zábava! Krik, šum, výstrely; lenže Kazbič sedel už na koni a vrtel sa medzi tlupou na ulici ako bes, brániac sa šablou. — Zlé je na cudzej hostine opilosť, — povedal som Grigorijovi Alexandrovičovi, pojmúc ho za ruku, — nebolo by lepšie čím skôr pobrať sa?

„— Ale počkajte, ako sa skončí!

„— Veru, iste zle sa skončí; u týchto Aziatov je to tak: nafahajú sa buzy, a už je bitka! — Sadli sme na kone a šli domov.“

— A čo Kazbič? — spýtal som sa netrpelive štábneho kapitána.

„A čo sa tomu ľudu stane!“ odpovedal, dopíjajúc pohár čaju, „veď uvrzol!“

— A nebol ranený? — spýtal som sa.

„Sám Pán Boh zná! Sú húževnatí, zbojníci! Vídali som nejedného, že bol celý dopichaný, ako sito, bodákmi, a vždy ešte rozháňa šablou.“

Štábny kapitán po krátkom mlčaní pokračoval, dupnúc nohou o zem:

„Nikdy neodpustím si jedno: čert mi posvietil, prijdúc do pevnosti, vyrozprávať Grigorijovi Alexandrovičovi všetko, čo som počul, sediac pod ohradou; on sa usmial — taký ľstivý! — a umienil si čosi.“

— A čo takého? Rozprávajte, prosím.

„Nuž, čože robiť? Začal som rozprávať, tak už len pokračovať.“

„O štyri dni príde Azamat do pevnosti. Ako obyčajne, išiel ku Grigorijovi Alexandrovičovi, ktorý ho vždy kfmil maškrtami. Bol som tam. Prešiel rozhovor na kone,

a Pečorin začal vychvaľovať koňa Kazbičovho: že je taký prudký, krásny ani srna, — takého vraj v celom svete niet.

„Zabysly očká Tatárčafa, a Pečorin ako by nebadal; ja zahovorím o inom, a on ti hneď zavedie rozhovor na koňa Kazbičovho. Táto historia opakovala sa každý raz, keď prichodil Azamat. Po troch týždňoch som badal, že Azamat bledne a schnie, ako to býva od lásky v románoch. Aký zázrak?

„Nuž vidíte, pozdejšie dozvedel som sa o tom kúsku: Grigorij Alexandrovič tak ho rozdrážil, že by bol hotový skočiť do vody. Raz mu i povedal: — Vidím, Azamat, že tebe veľmi zapáčil sa ten kôň, ale ho ty neuvidíš, ako svoje tylo! Nuž, povedz, čo by si dal tomu, kto by ti ho daroval?

„— Všetko, čo si len zažiada, — odpovedal Azamat.

„— Tak ti ho ja opatrím, lenže s podmienkou... Zaprisahaj sa, že ju splníš...

„— Prisahám... Prisahaj i ty!

„— Dobre, prisahám, ty dostaneš koňa; ale za neho ty povinný si oddať mi sestru Belu. Myslím, že kúpa je pre teba výhodná.

„Azamat mlčal.

„— Nechceš? Nuž, ako chceš! Myslel som, že si chlap, a ty si ešte dieťa: privčas ti je sadať na koňa...

„Azamat vzbíkol. — A môj otec?

„— A či on nikdy neodchodí?

„— Pravda...

„— Súhlasíš?...

„— Súhlasím, — zašeptal Azamat, bledý ako smrť.

— Kedyže?

„— Na prvom raze, keď Kazbič príde k nám; sľúbil prihnať desať baranov; ostatné je moja vec. Hľadže, Azamat!

„Tak sa oni shodli v tejto veci... pravdu povedať, nepeknej veci! Pozdejšie i hovoril som to Pečorinovi, ale on mi odpovedal, že divá Čerkeska musí byť šťastná, majúť takého milého muža, ako je on, lebo že on, podľa ich obyčaje, je jednako jej mužom, a Kazbič že je zbojník, ktorého treba bolo potrestať. Sami posúďte, čo som mal odpovedať na to?... No vtedy som ja nič nevedel o ich dohovore. Nuž raz prišiel Kazbič a spytuje sa, či netreba nám baranov a medu; kázal som mu priviesť na druhý deň. — Azamat, — povedal Grigorij Alexandrovič, — zajtra je Karagez v mojich rukách; jestli tejto noci Bela nebude tu, tak ty nedostaneš koňa...

„— Dobre, — povedal Azamat, a odišiel do aula.¹⁰ Večerom Grigorij Alexandrovič sa ozbrojil a vyšiel z pevnosti; ako nastrojili túto vec, neviem, — len v noci obidvaja sa vrátili, a strážnik videl, že priekom na sedle Azamatovom ležala ženská, ktorej nohy a ruky byly sviazané a hlava ukutraná v čadre.“¹¹

— A kôň? — spýtal som sa štábneho kapitána.

„Hneď, hneď. Na druhý deň ráno prišiel Kazbič a prihnať desať baranov na predaj. Priviažuc koňa o ohradu, vošiel ku mne; ponúkol som ho čajom, lebo čo je on aj zbojník, preca mi bol kunakom.

¹⁰ Aul = dedina.

¹¹ Čadra = vrchná ženská odev, pozostávajúca z prikrývadla, zakrývajúceho celé telo i s hlavou a majúceho len malé otvory na oči.

„Začali sme hovoriť o tom, o inom... Zrazu vidím, Kazbič sa strhol, premenil sa v tvári — a k oknu; no okno, na nešťastie, bolo na zadný dvor. — Čo ti je? — spýtam sa.

„— Môj kôň!... kôň! — povedal celý sa trasúc.

„Naozaj, počul som dupot kopýt: — To iste nejaký kozák prišiel...

„— Nie! Urus-jaman, jaman! — zareval a náhle hodil sa von, ako divý pardal. Na dva skoky bol už na dvore; vo vrátnach pevnosti strážnik zahradil mu cestu puškou; preskočil pušku a dal sa do behu cestou... V diaľke vidno bolo prach — Azamat utekal na odvážlivom Karagezovi; v behu Kazbič schytil pušku a vystrelil. Asi za minútu stál nepohnute, kým sa nepresvedčil, že netrafil; potom zvrieskol, hodil pušku o skalú, rozdrúzgol ju na kúsky, svalil sa na zem a hlasno zaplakal ako dieťa... Tu vôkol neho shľkol sa svet z pevnosti — on nikoho nezbadať; postáli, pohovorili a rozišli sa; ja kázal som k nemu položiť peniaze za baranov — nedotkol sa ich, ležal dolu tvárou, ako mŕtvy. Či uveríte, tak ležal do pozdnej noci, i celú noc... Len na druhý deň prišiel do pevnosti a začal prosiť, aby mu nazvali zlodeja. Strážnik, ktorý videl, ako Azamat odviazal koňa a utiekol na ňom, neuznal za potrebné skrývať. Pri tomto mene oči Kazbiča zablysky sa a on odišiel do aula, kde žil otec Azamatov.“

— Čože otec?

„Veď v tom je vec, že ho Kazbič nenašiel: kamsi odišiel na šesť dní, ináče či by sa bolo podarilo Azamatovi odvieť sestru?

„A keď sa otec vrátil, ani dcéry, ani syna nebolo.

Taký chytrák: pochopil, že príde o hlavu, ak ho dochytia. Tak od tých čias ho nebolo: iste pripojil sa k nejakej tlupe Abrekov a i složil bujnú hlavu za Terekom alebo za Kubaňou; to bolo pre neho!...

„Priznám sa, i mne bolo toho dosť. Len čo som zvedel, že je Čerkeska u Grigorija Alexandroviča, vzal som epolety a šabľu a išiel k nemu.

„Ležal v prvej izbe na posteli, podložiac jednu ruku pod hlavu a v druhej držiac vyhasnutú fajku; dvere do druhej izby boli zamknuté, ani kľúča v zámku nebolo. Všetko toto hneď som zbadal... Začal som kašľať a klopať opätkami o prah, — lenže sa on pretvaroval, že nepočuje.

„Pán práporčík! — hovoril som ako možno najprísnejšie, — či nevidíte, že som k vám prišiel?

„— Ach, vitajte, Maxim Maximych! Nechcete fajku? — odpovedal, nedvíhajúc sa.

„Odpusťte, ja som nie Maxim Maximych, ja som štábný kapitán.

„— To je jedno. Nechcete čaj? Keby ste vedeli, aké trápenie mám!

„Ja všetko viem, — odpovedal som, priblížiac sa k posteli.

„— Tým lepšie: nemám vôle rozprávať.

„Pán práporčík, vy dopustili ste sa priestupku, za ktorý i ja môžem zodpovedať...

„— No, veru jest tam veci! Veď sa mi dávno so všetkým delíme.

„Aké žarty? Oddajte svoju šabľu!

„— Mifka, šabľu...!

„Mifka priniesol šabľu. Vykonajúc svoju povinnosť, sadol som si k nemu na posteľ a povedal:

„Počuj, Grigorij Alexandrovič, uznaj, že je to nie pekne.

„— Čo je nie pekne?

„Nuž to, že si odviedol Belu... Už tá bestia Azamat!... No, priznaj sa, — povedal som mu.

„— Nuž a keď sa mi ona páči...?

„No, čo na to odpoviete, prosím vás?... Zarazil som sa. Jednako po krátkom mlčaní povedal som mu, že ak ju bude otec žiadať, tak treba bude ju vrátiť.

„— Naskrze netreba!

„Ale on sa dozvie, že je tu...

„— A ako sa dozvie?

„Zasa som sa zarazil.

„— Počujte, Maxim Maximyč, — povedal Pečorin, zdvihnúc sa: — veď ste vy dobrý človek, — a ak vrátim dcéru tomu divochovi, on ju zareže, alebo predá. Vec sa stala, len netreba ju dobrovoľne kaziť; nechajte ju mne a sebe moju šabľu...

„Ale ukážte mi ju, — hovoril som.

„— Je za týmito dvermi; lenže ja sám teraz nadarmo chcel som ju vidieť: sedí v kúte, ukrútená v prikrývadle, nehovorí a nehľadá, je bojzlivá, ako divá srna. Najal som našu gazdinú: ona vie po tatársky, bude chodiť za ňou a priučí ju myšlienke, že je moja, lebo ona nikomu nebude prináležať okrem mňa! — doložil, udrúc päšťou na stôl. Ja i v tomto som súhlasil... Čo urobíte? Sú ľudia, s ktorými stále treba súhlasiť.“

— A čo? — spýtal som sa Maxima Maximyča, —

naozaj priučil ju k sebe, a či zvädla v zajatí od túžby za domovom?

„Dovoľte, prečože od túžby za domovom? Z pevnosti vidno bolo tie samé vrchy, ktoré i z aula, a tým divochom viac ničoho netreba. A pritom Grigorij Alexandrovič každý deň daroval jej niečo; v prvé dni ona mlčky, hrdo odstrkovala dary, ktoré vtedy dostávaly sa gazdinej a povzbudzovaly jej výrečnosť. Ach, dary! Čo neurobí žena za kvetavú handru!... Ale to je bočná vec... Dlho boril sa s ňou Grigorij Alexandrovič; medzitým učil sa po tatársky, a ona začínala rozumieť po našsky. Pomaly navykla na neho hľadieť, zpočiatku zpod obočia, bokom, a vždy smútila, spievala svoje piesne polohlasne, tak že i mne bývalo smutno, keď počúval som ju zo susednej izby. Nikdy nezabudnem jednu scénu. Šiel som vedľa a pozrel do obloka: Bela sedela na prípecku, opustiac hlavu na hrud', a Grigorij Alexandrovič stál pred ňou. — Počuj, moja peri, — hovoril: — veď ty vieš, že včasnšie alebo pozdejšie budeš mojou — prečože ma toľko mučíš? Či líbiš nejakého Čečenca? Ak je tak, ja ňu hneď pustím domov. — Ona striasla sa ledva badateľne a pokrútila hlavou. — Alebo, — pokračoval, — som ti úplne protivný? — Ona vzdychla. — A či tvoja viera bráni ti líbiť ma? — Zbledla a mlčala. — Uver mi, Allah je pre všetky plemená jeden a ten samý, a ak on mne dovolí líbiť teba, prečože zakazuje tebe platiť mi vzájomnosťou? — Pozrela mu napnuté do tváři, ako by zarazená touto novou myšlienkou; v očiach vyrazila sa jej neúprimnosť a žiadosť presvedčiť sa. Aké oči! Tak jej svietily, akoby dva uhle.

„— Počuj, milá, dobrá Bela, — pokračoval Pečorin, — ty vidíš, ako ťa ja ľúbim; ja som hotový všetko dať, aby som ťa rozveselil; ja chcem, aby si bola šťastlivá; ale ak ty znova budeš smutná, tak ja umrem. Povedz, budeš veselšia? — Ona sa zamyslela, nespúšťajúc s neho svojich čiernych očí; potom sa usmiala láskave a kývla hlavou na znak súhlasu. On vzal jej ruku a začal ju nahovárať, aby ho bozkala; ona sa slabo bránila a len opakovala: Podžalusta, podžalusta, ne nada, ne nada.¹² On nástojil; ona sa striasla, zaplakala. — Ja som tvoja zajatá, tvoja otrokyňa, — hovorila; — pravda, ty ma môžeš prinútiť, — a zasa slzy.

„Grigorij Alexandrovič udrel sa päťou po čele a vyskočil do druhej izby. Pristúpil som k nemu; on, složiac ruky, prechádzal sa mrzutý hore-dolu. „Čo, báfuška?“ hovoril som mu. — Diabol, ale nie žena! — odpovedal. — Ale dám vám čestné slovo, že bude moja. — Pokrútil som hlavou. — Chcete stávkku? — hovoril. — Za týždeň! — Dobre! — Udreli sme si v ruky a rozišli sme sa.

„Na druhý deň Pečorin hneď vypravil schválneho posla do Kizlaru nakúpiť rozličných vecí; priviezol množstvo rozličných perských látok, — všetky nevyočítaš.

„— Ako myslíte, Maxim Maximyč, — hovoril mi, ukazujúc dary, — či vydrží aziatská krásavica proti takej baterii? — Vy Čerkesiek neznáte, — odpovedal som. — To je nie to, čo Gruzínky alebo zakavkazské Tatárky;

¹² Miesto: Požálujsta, požálujsta, ne nádo, ne nádo = Buďte taký dobrý, prosím vás, nie, nie. Prekl.

celkom inšie. Ony majú svoje pravidlá; ony sú inak vychované. — Grigorij Alexandrovič sa usmial a začal hvízdať marš.

„A vyšlo, že som ja mal pravdu: dary účinkovali len zpolovice; stala sa láskavejšou, dôverčivejšou — a nič viac, tak že on odhodlal sa na posledný prostriedok. Raz za rána kázal si osedlať koňa, obliekol sa po čerkesky, ozbrojil sa a vošiel k nej. — Bela! Ty vieš, ako ťa ľúbim. Odhodlal som sa uniesť ťa, mysliac, že ty, keď ma poznáš, budeš ma ľubiť; ja som sa zmýlil: dobre sa maj! Zostaň úplnou paňou všetkého, čo mám; ak chceš, vráť sa k otcovi, si svobodná. Vinný som pred tebou a musím sa potrestať; dobre sa maj, ja idem — kam? Ako mi vedieť? Možno, nedlho budem sa hnať za guľou alebo úderom šable: spomni si na mňa a odpusť mi. — Odvrátil sa a podával jej ruku na rozlúčku. Ona nevzala ruky, mlčala. Ale, stojac za dvermi, mohol som cez škáru vidieť jej tvár, a mne bolo ľúto — taká smrteľná bledosť pokryla tú milú tváričku! Nečujúc odpovedi, Pečorin urobil niekoľko krokov ku dverám; triasol sa — a povedať vám, ja myslím, on bol by vykonal naozaj to, o čom hovoril žartovne. Taký to bol človek. Boh ho zná! Lenže ledva dotkol sa dverí, ona skočila, zaplakala a hodila sa mu okolo hrdla. Uveríte? Ja, stojac za dvermi, tiež som zaplakal, to jest, viete, nie že by som bol zaplakal, ale tak — hlúposť...“

Štábny kapitán zamĺkol.

„Áno, priznám sa“, hovoril potom, krútiac si fúzy, „bola mi protiveň, že mňa nikdy ani jedna ženská tak neľúbila.“

— A dlho trvalo ich šťastie? — spýtal som sa.

„Áno, ona sa nám priznala, že od toho dňa, ako videla Pečorina, on často zjavoval sa jej vo sne a že ani jeden mužský neurobil na ňu takého dojmu. Áno, boli šťastliví.“

— Aké je to nudné! — zvolal som nechtiac. Naozaj, čakal som tragické rozuzlenie, a zrazu tak neočakávané sklamá ma moje nádeje! — A ozaj, — pokračoval som, — otec sa nedomyslel, že je u vás v pevnosti?

„Vlastne, zdá sa, mal podozrenie. O niekoľko dní dozvedeli sme sa, že je starík zabitý. Takto sa to stalo...“

Pozornosť moja prebudila sa znova.

„Treba vám povedať, že sa Kazbič nazdával, že Azamat so súhlasom svojho otca ukradol mu koňa, aspoň ja tak myslím. Tak on raz i vyčkával pri ceste tri versty za aulom; starý vracal sa po márnom hľadaní dcéry; sluhovia jeho zaostali — bolo to cez mrak — on šiel zádumčivo krokom, keď zrazu Kazbič, ako mačka, vynoril sa zpoza kra, vyskočil za neho na koňa, úderom kindžala svalil ho na zem, schytil uzdu — a hybaj; niektorí zo sluhov videli všetko s vŕšku; hodili sa dohnať ho, lenže nedohonili.“

— Vynahradil si ztratu koňa a pomstil sa, — povedal som, aby som vyzval mienku svojho spoločníka.

„Hej, podľa ich chápania“, povedal štábny kapitán, „bol úplne oprávnený.“

Mňa mimovoľne zarazila vlastnosť ruského človeka prispôsobovať sa obyčajom tých národov, medzi ktorými prichodí mu žiť. Nevie, či zaslúži hany alebo pochvaly táto vlastnosť umu, len dokazuje neuveriteľnú

jeho ohybnosť a prítomnosť toho jasného, zdravého smyslu, ktorý odpúšťa zlo všade, kde vidí jeho nevyhnutnosť alebo nemožnosť jeho zničenia.

Medzitým čaj bol vypitý; dávno zapriahnuté kone premrzly na snehu; mesiac bledol na západe a hotový už bol zanoriť sa do čiernych svojich oblakov, visiacich na ďalekých vrchovcoch ako zdrapy roztrhanej opony. Vyšli sme zo saku. Proti predpovedaniu môjho spoločníka vyjasnilo sa a sľubovalo sa nám tiché ráno; chorovery hviezd obdivuhodnými vzorkami spleťaly sa na ďalekom horizonte a jedna za druhou hasly, podľa toho, ako bledý odlesk východu rozlieval sa po tmavolilavej klenbe, osvetľujúc postupne strmé svahy hôr, pokryté panenskými snehmi. Napravo i naľavo černely sa mračné, tajnostné priepasti a hmly, prevažujúc a svíjajúc sa ako zmiže, spúšťaly sa tu po záhyboch susedných skál, ako by cítily a ľakaly sa priblíženia dňa.

Ticho bolo všetko na nebi i na zemi, ako v srdci človeka v čas ranej modlitby; len zriedka podúval chladiaci vietor od východu, podvihujúc hrivu koní, pokrytú inovárou. Pohli sme sa do cesty; päť chudých koní ťažko vlieklo naše vozy po krútiacej sa ceste na Gud-horu; my vyšli sme pešo, podkladajúc skaly pod kolesá, keď kone nedovladávaly; zdalo sa, že cesta viedla do neba, lebo pokiaľ oko mohlo rozoznať, vždy sa dvíhala a napokon tratila sa v oblaku, ktorý ešte z večera oddychoval na temene Gud-hory, ako jastrab, čakajúci na korisť; sneh vržďal nám pod nohami; povetrie stávalo sa takým riedkym, že ťažko bolo dýchať; krv každú chvíľu udierala do hlavy, no so všetkým tým

akýsi radostný pocit rozchodil sa mi po žilách a bolo mi akosi veselo, že som tak vysoko nad svetom — pocit detský, nehádam sa, no vzdialujúc sa od zákonov spoločnosti a približujúc sa k prírode, mimovoľne stávame sa deťmi: všetko nadobudnuté odpadá s duše a ona stáva sa znova takou, akou bola kedysi a iste bude niekedy zas. Ten, komu prišlo, ako mne, túľal sa po pustých horách a dlho-dlho zahľadieval sa na ich podivné tvary a chtivo hltal oživujúce povetrie, rozliate po ich bralách, pochopí moje želanie podať, vyrozprávať, načrtať tieto čarovné obrazy. Tak napokon vyšli sme na Gud-horu, zastali a obzreli sme sa: na nej sivý oblak, a jeho chladný dych hrozil blízkou búrkou; na východe všetko bolo také jasné a zlatisté, že my, to jest ja a štábny kapitán, úplne sme naň zabudli... Áno, i štábny kapitán: v srdciach prostých pocit krásy a vznešenosti prírody je silnejší, sto ráz živší, než v nás, oduševnených rozprávateloch slovami i na papieri.

— Vy, myslím, privykli ste už na tieto veľkolepé obrazy? — povedal som mu.

„Áno, i na hvizd gule možno privyknuť, to jest privyknuť skrývať mimovoľné bitie srdca.“

— Počul som opak toho, že pre niektorých starých vojakov tá muzika je až príjemná.

„Rozumie sa, ak chcete, ono je i príjemné; lenže vždy len preto, že srdce bije tuhšie. Pozrite“, ukazujúc na východ, „aký kraj!“

A naozaj, takú panorámu sotva viac podarí sa mi vidieť: pod nami ležala Kojšaurská dolina, prerezávaná Aragvou a druhou riečkou, ako dvoma striebornými

nifami; belasistá hmla fahala sa po nej, ubehujúc do susedných tesnín pred teplými lúčmi rána; napravo i naľavo hrebene hôr, jeden vyšší ako druhý, presekávaly, fahaly sa, pokryté snehom, krvím; v dialke tie samé hory, no, čo by len dve skaly podobné jedna druhej, — a všetky tieto snehy horely červeným leskom tak veselo, tak jasno, že, zdá sa, tu zostal by si žiť naveky; slnko len čo sa ukázalo zpoza tmavo-sinej hory, ktorú len zvyknuté oko mohlo by rozoznať od oblaka, donášajúceho búrku; no nad slnkom bol krvavý pás, na ktorý môj spoločník obrátil zvláštnu pozornosť.

„Hovoril som vám“, zvolal, „že bude búrka; treba sa ponáhľať, lebo zastihne nás na Krestovej. Pohnite!“ zakričal pohoničom.

Podložili refazi pod kolesá namiesto hamovníkov, aby sa nerozbehly, chytili kone za uzdy a začali sa spúšťať: napravo bol svah, naľavo priepasť taká, že celá dedinka Osetínov, žijúcich na jej dne, zdala sa byť ako hniezdo lastovičky; mňa striaslo, keď som si pomyslel, že často tu, v hluchej noci, po tejto ceste, kde dva vozy nemôžu sa stretnúť, nejaký kurier i desať ráz za rok prechodí, nevylezúc zo svojej roztrasenej ekvipáže. Jeden z našich pohoničov bol ruský jaroslavský mužik, druhý Osetín: Osetín viedol prostredného koňa za uzdu so všetkou možnou ostrážitosťou, odpriahnuc zavčasu poľbočky, — a náš bezpečný Rus ani nesišiel s voza! Keď som ho upozornil, že by sa mohol potrápiť aspoň pre môj kufor, za ktorým veru nežiadalo sa mi liezť do tej priepasti, on mi odpovedal: „I, pane! Boh dá, nedôjdeme horšie, ako oni: veď nejdeme po prvý raz“, — a mal

pravdu: my naozaj mohli sme nedôjsť, a preca sme došli, a keby všetci ľudia viacej rozmýšľali, presvedčili by sa, že život nie je hoden toľko starať sa oň...

Ale, možno, vy chcete vedieť dokončenie Belinej historie? — Po prvé, ja píšem nie povesť, ale cestovné zápisky: nasledovne nemôžem prinútiť štábneho kapitána rozprávať prv, ako začal rozprávať v skutočnosti. Teda počkajte, alebo, ak chcete, obráťte niekoľko strán; lenže ja vám to neradím, lebo priechod cez Krestovú horu (alebo, ako menuje ju učený Gamba, le Mont St.-Christophe) hoden je vašej pozornosti. Teda spúšťali sme sa s Gud-hory do Čertovej doliny... Hľa, romantické pomenovanie! Vy už vidíte hniezdo zlého ducha medzi neprístupnými bralami, — no nie tak: pomenovanie Čertovej doliny pochodí od slova „čerta“ (črta), ale nie „čert“, lebo tu kedysi bola hranica Gruzínska. Táto dolina zavalená bola snehovými hromadami, pripomínajúcimi dosť živo Saratov, Tambov a iné milé mestá našej otčiny.

„Tu je Krestová!“ hovoril mi štábny kapitán, keď sišli sme do Čertovej doliny, ukazujúc na vrch, pokrytý plachtou snehu; na temene černel sa kamenný kríž a popri ňom viedla ledva-ledva viditeľná cesta, po ktorej prechodia len vtedy, keď je bočná zavalená snehom; naši voziari oznámili, že lavín ešte nebolo, a, šetriac kone, viezli nás dovôkola. Pri zákrute stretli sme piatich Osetínov; ponúkli nám svoje úsluhy a, chytiac sa kolies, s krikom pribrali sa fahať a poddžaf náš vozík. A naozaj, cesta je nebezpečná: napravo visely nám nad hlavami hĺby snehu, hotové, zdá sa,

pri prvom pohybe vetra odtrhnúť sa do úžlabiny; úzka cesta zčiasťky bola pokrytá snehom, ktorý na niektorých miestach prebáral sa pod nohami, na iných zas obracal sa na ľad následkom slnečných lúčov a nočných mrazov, tak že ťažko my sami sme prechodili; kone padaly; — naľavo zívala hlboká rozsadlina, kde bystro bežal potok, to skrývajúc sa pod ľadovou kôrou, to spenený skáčuc po čiernych kameňoch. Za dve hodiny ledva sme mohli obísť Krestovú — dve versty za dve hodiny! Medzitým oblaky sa spustily, prišiel kamenec, sneh; vietor, vrývajúc sa do úžlabín, reval, hvízdal ako Slávik-zbojník, a kamenný kríž skoro skryl sa v hmle, ktorej vlny jedna od druhej hustejšie a tesnejšie valily sa od východu... Ozaj, o tomto kríži je divná, ale všeobecná povest, že postavil ho cár Peter I., prechodiac cez Kavkaz; ale po prvé, Peter bol len v Dagestane, a po druhé, na kríži bolo napísané hrubými literami, že postavený je z rozkazu generála Jermolova, a to 1824. roku. Ale povest i popri nápise tak sa zakorenila, že naozaj nevieš, čomu veriť, tým viac, že my neradi veríme nápisom.

Prichodilo nám spúšťať sa ešte päť verst po ľadových skalách a krehkom snehu, aby sme sa dostali na stanicu Kobi. Kone sa zmučily a my sme premrzli; metel húdla väčšmi a väčšmi, celkom ako naša rodná, severná; len divé nápevy byly smutnejšie, žalostnejšie. „I ty, vyhnanica, — dumal som, — plačeš za svojimi širokými, bujnými stepami! Tam jest kde rozpnúť chladné krídla, ale tu ti je dusno a tesno, ako orlovi, ktorý s krikom trepe sa o mreže svojej železnej kletky.“

„Zle je!“ hovoril štábny kapitán. „Pozrite, dovôkolo ničoho nevidno, len hmlu a sneh: ešte sa svalíme do priepasti alebo zasadneme v priehlbine, a tam nižšie, nebudaj, Bajdara tak sa rozihrala, že ju ani neprejdeš. Už táto Azia! Čo ľudia, čo riečky — nemôžeš sa spoľahnúť.“

Voziari s krikom a nádvkami mlátili kone, ktoré fŕkaly, spieraly sa a nechcely sa za nič na svete pohnúť s miesta, ani pri výmluvnosti bičov. „Vaše blahorodie“, povedal napokon jeden, „veď my teraz do Kobi nedôjdem; nerozkážete, pokým možno, obrátiť naľavo? Hľa, tam sa čosi na stráni černie, iste sakle: tam vždy prichodzí zastavujú sa v špatný čas; oni hovoria, že prevedú, jestli dáte na vodku“, doložil, ukazujúc na Osetína.

„Viem, bratec, viem i bez teba“, hovoril štábny kapitán. „Už tieto bestie rady sa pritrú, aby vydrely na vodku.“

— Uznajte jednako, — hovoril som, — že bez nich bolo by nám horšie.

„Tak, tak“, dudral, „už títo sprievodčí ňuchom počujú, kde možno osoh vziať, ako by sme bez nich našli cesty.“

Obrátili sme naľavo, a akosi, po mnohých námáhách, dostali sme sa pod biedne prístrešie, pozostávajúce zo dvoch saklí, složených zo železných platní a kremeňa a ohradených takou samou stenou. Otrhaní gazdovia prijali nás ochotne. Pozdejšie dozvedel som sa, že vláda im platí a chová ich s podmienkou, aby prijímali cestujúcich, ktorých zastihne fujavica.

— I tak dobre! — hovoril som, prisadnúc k ohňu.

— Teraz vy dorozprávate mi svoju historiú o Bele; som presvedčený, že tým sa neskončilo.

„A prečože ste tak presvedčený?“ odpovedal mi štábný kapitán, žmurkajúc s podvodným úsmevom.

— Preto, že je to nie v poriadku vecí: čo sa začalo neobyčajným spôsobom, to sa musí tak i skončiť.

„Veď ste vy uhádli...“

— Som veľmi rád.

„Dobre vám radovať sa, ale mne je tak smutno, keď si spomeniem. Znamenité dievča bola tá Bela. Ja som k nej napokon tak privykol, ako k dcére, i ona ma ľúbila. Treba vám povedať, že nemám rodiny: o otcovi a materi už dvanásť rokov nemám zvesti, a zaopatriť sa ženou nedomyslel som sa prv, — tak teraz už, viete, ani mi nepristane! Bol som rád, že našiel som koho maznať. Ona spieva nám piesne alebo tancuje lezginku... A ako tancovala! Vídal som naše gubernské slečny, a raz bol som v Moskve v jemnej spoločnosti, je tomu dvacať rokov, — lenže kamže im! Celkom nie to!... Grigorij Alexandrovič cifroval ju ako bábku, strojil a maznal, a ona u nás tak opeknela, na div; s tvári a s rúk sišla ohorenosť, líca sa začervenaly... Taká bývala veselá, a vždy so mnou, nezbednica, rozbila si žarty... Boh jej odpusť!...“

— A čo, keď ste jej oznámili otcovu smrť?

„Dlho sme to pred ňou skrývali, kým neprivykla na svoje položenie; ale keď sme jej povedali, tak si dva dni poplakala, a potom zabudla.“

„Štyri mesiace išlo všetko ako nemožno lepšie. Grigorij Alexandrovič, zdá sa mi, už som hovoril, náru-

žive lúbil poľovačku: neraz až poďkalo ho do lesa za diviakmi alebo kozami, — a teraz čo by len vyšiel za pevnostný val. Ale jednako, hľadím, začal sa znova zamýšľať, chodí po izbe, preložíac ruky nazad; potom raz, nepovediac nikomu, vybral sa strieľať — celé ráno sa neukázal; raz i druhý, vždy častejšie a častejšie... Nepekne, pomyslel som si: iste pomedzi nich čierna mačka preskočila.

„V jedno ráno zajdem k nim, — ako teraz mi je pred očami: Bela sedela na posteli v čiernom hodvábnom bešmete, bledulinká, taká smutná, že som sa nalakal.

„A kde je Pečorin?“ spýtal som sa.

„— Na poľovačke.

„Dnes odišiel?“

„Mlčala, ako by jej ťažko bolo vysloviť.

„— Nie, ešte včera, — konečne povedala, ťažko vzdychnúc.

„Či sa nestalo s ním niečo?“

„— Včera som celý deň myslela, myslela, — odpovedala cez slzy, — vymýšľala rozličné nešťastia: to zdalo sa mi, že ranil ho divý kanec, to Čečenec odviekol do hôr... A teraz už zdá sa mi, že ma neľúbi.

„Naozaj, milá, nič horšieho nemohla si vymyslieť!“

Zaplakala, potom hrdo zodvihla hlavu, utrela si slzy a pokračovala:

„— Ak ma neľúbi, tak ktože mu zbraňuje poslať ma domov? Ja ho nenútim. Ale ak to tak ďalej pôjde, ja sama ujdem: ja som nie jeho otrokyňa — ja som kniežacia dcéra!...

„Začal som ju prehovárať. — Počuj, Bela, veď on nemôže naveky tu sedieť, ako prišitý k tvojej sukni: on je človek mladý, rád poľuje, pochodí si a príde; ale ak budeš smutná, to sa mu skorej zunuješ.

„— Pravda, pravda, — odpovedala, — budem veselá. — A s chichotom schytila svoj bubonček, začala spievať, tancovať a skákať okolo mňa; lenže ani to netrvalo dlho: zasa padla na posteľ a zakryla si tvár rukami.

„Čo som mal s ňou robiť? Ja, viete, nikdy som sa so ženskými nestýkal; rozmýšľal som, rozmýšľal, čím ju poteším, a nič som nevymyslel; chvíľku mlčali sme oba... Prenepríjemné polozenie!

„Napokon povedal som jej: — Chceš, pôjdeme sa prejsť na val, čas je krásny. — Bolo to v septembri. A naozaj, deň bol utešený, jasný a nie horúci; všetky vrchy bolo vidno ako na mištičke. Šli sme, pochodili po pevnostnom vale nazad i napred, mlčiaci; napokon sadla si na pažiť a ja sadol som si k nej. Ozaj, smiešno spomenúť si: behal som za ňou ako nejaká pestúnka.

„Pevnosť naša stála na vysokom mieste a výhľad s valu bol nádherný; s jednej strany široká poľana, popreryvaná niekoľkými priekopami, končila sa lesom, ktorý fahal sa do samého chrbta vrchov; kde-tu na nej dymilo sa z aulov, chodily krdle koní; s druhej bežala plytká riečka a k nej túľilo sa zhusta krovie, pokrývajúce kremenisté vyvýšeniny, ktoré sa spájaly s hlavnou refazou Kavkaza. Sedeli sme v uhle bašty, tak že sme na obe strany mohli vidieť všetko. Pozerám: z lesa vychodí ktosi na sivom koni, vždy bližšie a bližšie, a na-

pokon zastal na tej strane riečky na sto krokov od nás a začal sa krútiť so svojím koňom ako besný. Aký prízrak! — Pozri, Bela, — povedal som, — ty máš oči mladé, kto je ten džigit: koho prišiel zabávať?

„Ona pozrela a skríkla: — To je Kazbič!

„Ach, zbojník! Smiať sa, či čo, prišiel nad nami? Zahľadím sa, naozaj Kazbič: jeho ohorená tvár, otrhaný, zafúľaný, ako vždy. — To je kôň môjho otca, — povedala Bela, chytiac ma za ruku; triasla sa ako list a oči jej svietily. Aha! pomyslel som si: ani v tebe, dušinka, nemlčí zbojnícka krv!

„Podže sem“, povedal som vojakovi, čo stál na stráži: „pozri si pušku a sosaď mi toho junáka, — dostaneš rubel v striebre.“ — Počujem, vaše vysokoblahorodie, lenže nestojí na mieste... — „Rozkáž mu!“ povedal som so smiechom... — Ej, lúbezny! — zavolał vojak, kývajúc rukou, — počkaj trochu, čo sa vrtíš ako vlčička? — Kazbič naozaj zastal a začal počúvať: iste myslel, že začínajú sa s ním shovárať, — ešteže!... Môj grenadier cielil... bác!... pomimo; — len čo prach vybúšil na panvičke, Kazbič popchol koňa, a ten skočil na stranu. On sa natiahol na strmeňoch, zavolał čosi po svojom, pohrozil sa nagajkou¹³ — a bol preč.

„Či sa nehanbíš?“ povedal som vojakovi.

„— Vaše vysokoblahorodie, išiel umierať! — odpovedal. — Taký prekliaty národ, naraz ho nezabiješ.

„O štvrt hodiny Pečorin vrátil sa s poľovačky. Bela hodila sa mu na hrdlo, a ani jednej žaloby, ani jednej vyčítky pre dlhú neprítomnosť... Veď už ja nahneva,

¹³ Bičik spletený z remencov.

som sa na neho. — Povážte si, — hovoril som: — veď teraz bol tu za riečkou Kazbič, a my sme za ním strieľali; nuž či nemohli ste ho stretnúť? Títo horci sú národ pomstivý; myslíte, že sa on nedomyšľa, že vy zčiasťky pomohli ste Azamatovi? A ja sa stavím, že teraz poznal Belu. Viem, že pred rokom veľmi sa mu páčila — on mi sám hovoril, — a ak by si trúfal sobraf poriadny kalym, tak iste by sa uchádzal o ňu... Tu sa Pečorin zamyslel. — Áno, — odpovedal: — treba byť pozornejším... Bela, od dnešného dňa nemôžeš viac chodiť na pevnostný val.

„Večer som mal s ním dlhý rozhovor: mal som protiveň, že sa premenil oproti biednemu dievčaťu; okrem toho, že polovicu dňa trávil na poľovačke, jeho chovanie bolo chladné, láskal ju zriedka, a ona zrejme začínala schnúť, tvárička sa jej vytiahla, veľké oči ztratily lesk. Spýtaš sa jej: — Čo si vzdychla, Bela? Si smutná? — Nie. — Túžiš za rodinou? — Nemám rodiny. — Stávalo sa, že celé dni okrem „áno“ a „nie“ od nej ničoho nevytiahneš.

„A o tomto začal som mu hovoriť. — Počujte, Maxim Maximyč, — odpovedal, — ja mám nešťastnú povahu; či výchova ma urobila takým, či ma Boh tak stvoril, neviem, viem len to, že ak som príčinou nešťastia iných, tak som sám nie menej nešťastlivý. Rozumie sa, to je im zlá útecha, — lenže vec je v tom, že je to tak. V prvej mojej mladosti, od tej minúty, ako som vyšiel zpod dozoru svojich, začal som divo užívať všetky radosti, ktoré možno dostať za peniaze, a, rozumie sa, radosti tieto sprotivily sa mi. Potom pustil som sa do veľ-

kého sveta, a skoro spoločnosť zunovala sa mi; zamiľoval som sa do svetských krásavíc, a bol som milovaný, — ale ich láska len dráždila moju obrazotvornosť a ctižiadosť, ale srdce zostávalo pusté... Začal som čítať, učil sa — vedy tiež zunovaly sa mi; videl som, že ani sláva, ani šťastie od nich nezávisí ani najmenej, lebo najšťastlivejší ľudia sú — nevedomci, a sláva — je zdar, a dostať sa k nej, treba byť chytrým. Vtedy začal som sa nudiť... Skoro preložili ma na Kavkaz: to je najšťastlivejší čas môjho života. Úfal som sa, že nuda nežije pod čečenskými guľami; — darmo: za mesiac tak privykol som k ich fičaniu a k blízkosti smrti, že naozaj obracal som viac pozornosti na komárov, — i začalo mi byť nudnejšie než prv, preto, že som stratil skoro poslednú nádej. Keď som videl Belu u seba, keď prvý raz, držiac ju na kolenách, bozkával som jej čierne kučery, ja, sprosták, myslel som, že ona je anjel, poslaný mi súcitným osudom... Zmýlil som sa zas: láska divošky je málo lepšia od lásky znatnej dámy; nevedomosť a prostosrdečnosť jednej práve tak sa sprotivia, ako koketstvo druhej. Ak chcete, ja ju ešte ľúbim, som jej povďačný za niekoľko minút dosť sladkých, položím za ňu život, lenže sa s ňou nudím... Sprosták som alebo zločinnec, neviem; no je istá vec, že ja tiež zasluhujem útrpnosti, možno viac ako ona: vo mne je duša skazená svetom, obrazotvornosť nepokojná, srdce nenasýtné; mne je všetko málo: na smútok tak ľahko privykám, ako na rozkoš, a život môj stáva sa prázdnejším so dňa na deň; ostal mi jeden prostriedok: cestovať. Náhle bude možno, vyberiem sa, — ale nie do Európy, Bože, chráň!

— Pôjdem do Ameriky, Arábie, Indie, — azda niekde umrem na ceste. V krajnom prípade som ubezpečený, že táto posledná útecha nevyčerpá sa skoro, pri pomoci búrok a zlých ciest. — Tak hovoril dlho a slová jeho vrezaly sa mi v pamäť, preto, že prvý raz počul som také veci od dvaciatpäťročného človeka, a, Boh dá, i posledný... Čo je to len? Povedzteže, prosím vás, — pokračoval štábny kapitán, obrátiac sa ku mne, — vy, zdá sa mi, bolí ste v hlavnom meste, a nedávno: či ozaj tamejšia mládež je všetka taká?“

Odpovedal som, že mnoho jest ľudí, ktorí hovoria to samé; že sú bezpochyby i takí, ktorí hovoria pravdu; že ostatne sklamanie, ako všetky módy, začnúc z vyšších vrství spoločnosti, spustilo sa k nižším, ktorí ho donášajú, a že teraz tí, ktorí najväčšmi a naozaj sa nudia, usilujú sa skryť toto nešťastie ako hanbu. — Štábny kapitán nerozumel týmto jemnostiam, pokrútil hlavou a usmial sa potuteľne.

„A veď iste Francúzi uviedli módu nudiť sa?“

— Nie, Angličania.

„Aha, teda tak...“ odpovedal: „veď oni vždy boli povestní pijaci!“

Mimovoľne prišla mi na um istá moskovská dáma, ktorá tvrdila, že Byron nebol nič inšie ako pijak.

Ostatne poznámka štábného kapitána dala sa odpustiť: aby sa zdržiaval od vína, usiloval sa presviedčať sa, že všetky nešťastia na svete pochodia z opilstva.

Medzitým pokračoval v rozprávaní takto:

„Kazbič neukazoval sa viac. Len neviem prečo, ne-

mohol som si vybiť z hlavy myšlienku, že nie nadarmo bol prišiel a zamýšľa niečo zlého.

„Tak raz nahovára ma Pečorin, aby som išiel s ním na diviaka; dlho som sa vyhováral; veď akáže mne bola zriedkavosť diviak! Jednako odvliekol ma so sebou. Vzali sme piatich vojakov a vyšli zavčas rána. Do desiatej potlkali sme sa po šašine a po hore — nič zvera. Ej, či sa nevrátim? hovoril som. Načo byť hlavatým? Už iste trafili sme na nešťastný deň! Lenže Grigorij Alexandrovič, nehľadiac na horúčosť a ustatosť, nechcel sa vrátiť bez koristi... Taký to bol človek: čo si zamyslí, musí mať; vidno, z detstva ho mama rozmaznala... Konečne cez poludnie našli sme prekliateho diviaka: — paf! paf! — ale horký: utiekol do šašiny... bol nešťastný deň!... Tak sme, odpočinúc si málo, odišli domov.

„Šli sme v rade, ticho, popustiac uzdy, a boli sme už skoro pri samej pevnosti: len krovie zakrývalo nám ju. Zrazu výstrel... Pozreli sme na seba: rovnaké podozrenie vzniklo v nás... Nazlomkrky utekali sme za výstrelom, — hľadáme: na vale vojaci shrkli sa a ukazujú do poľa, a tam letí prudko jazdec a drží čosi bieleho na sedle. Grigorij Alexandrovič spišfal nie horšie od hoktorého Čečenca, vychytil pušku — a hybaj; ja za ním.

„Na šťastie, pre nevydarenú poľovačku naše kone neboly ustaté: trhaly sa zpod sedla a každou chvíľkou boli sme bližšie a bližšie... Napokon poznal som Kazbiča, len nemohol som rozoznať, čo držal pred sebou. Vtedy dočkal som Pečorina a kričím mu: To je Kazbič!... On pozrel na mňa, kývol hlavou a udrel koňa bičikom.

„Konečne boli sme od neho na výstrel; či ustatý bol kôň pod Kazbičom, či horší od našich, len pri všetkom jeho namáhaní on nevelmi podával sa napred. Myslím, v tejto chvíľke spomenul si svojho Karageza...

„Hľadím: Pečorin na skoku cielil z pušky... Nestrielaťte! kričím mu: chráňte náboj; i tak ho dohoníme. — Ale tá mládež! Večne nevhod rozpaľuje sa... No výstrel zahučal, a guľa prebila zadnú nohu koňovi: urobil ešte desať skokov, potkol sa a spadol na kolená. Kazbič soskočil, a vtedy sme videli, že držal na rukách ženskú, okrutnú plachtou... to bola Bela... biedna Bela! — On čosi zakričal nám po svojom a zdvihol nad ňou kindžal... Meškať nebolo možno: vystrelil som naverímboha; iste guľa padla mu do pleca, lebo razom opustil ruku... Keď sa dym stratil, na zemi ležal ranený kôň a pri ňom Bela, a Kazbič, odhodiac pušku, po kroví, ako mačka, škriabal sa na bralo; zachcelo sa mi sraziť ho odtiaľ — ale nebolo náboja hotového! Soskočili sme s koní a hodili sa k Bele. Neborká, ležala nepohnuto, a krv liala sa z rany potokom... Taký zločinec: keby aspoň do srdca bol zaľal, — no, nechže, razom všetko by skončil, ale do chrbta... najzbojníckejší úder! Bola bez pamäti. Roztrhali sme plachtu a zaviazali sme ranu ako možno najtuhšie; na darmo Pečorin bozkával jej chladné pery — nič nemohlo ju k sebe priviesť.

„Pečorin vysadol na koňa, ja zdvihol som ju so zeme a akosi posadil k nemu na sedlo; on objal ju rukou, a išli sme nazad. Po niekoľkých minútach mlča-

nia Ğrigorij Alexandrovič povedal mi: — Počujte, Maxim Maximych, takto nedovedieme ju živú. — Pravda! povedal som a pustili sme kone cvalom. — Pri vrá-
tach pevnosti čakal nás zástup národa; pozorne pre-
niesli sme ranenú k Pečorinovi a poslali sme pre le-
kára. Hoci bol opitý, ale prišiel; prezrel ranu a oznámil,
že dlhšie ako deň žiť nemôže; lenže sa pomýlil...“

— Vyzdravela? — spýtal som sa štábneho kapitána,
schytiac ho za ruku, a mimovoľne zaradoval som sa.

„Nie“, odpovedal; „ale pomýlil sa lekár tým, že
ešte dva dni prežila.“

— Ale vysvetlite mi, akým spôsobom uchytil ju
Kazbič?

„Nuž, hľa, ako: nedbajúc na zákaz Pečorinov, vyšla
z pevnosti k rieke. Bolo, viete, veľmi horúce; sadla
si na skalú a spustila nohy do vody. Tu sa Kazbič pri-
kradol, schvatol ju, zapchal ústa a zavliekol do kro-
via, tam vyskočil na koňa, a hybaj! Ona medzitým sta-
čila zakričať; strážnici sa splašili, vystrelili, ale pomimo,
a tu sme my prišli.“

— Ale prečo ju Kazbič chcel odniesť?

„Prosím, veď títo Ğerkesi sú známy zlodejský ná-
rod; čo krivo leží, nemôžu nepotiahnuť; niečo ani ne-
potrebuje, a preca ukradne... už v tomto prosím im
odpustiť. A pritom sa mu ona dávno páčila.“

— A Bela umrela?

„Umrela; len sa dlho trápila, a my s ňou vytrápili
sme sa rad-radom. Okolo desiatej večer prišla k sebe;
sedeli sme pri posteli; len čo otvorila oči, začala volať
Pečorina. — Tu som, pri tebe, moja džanočka (to jest

dušička), — odpovedal, berúc ju za ruku. — Ja umrem! povedala. Začali sme ju tešiť, hovorili, že lekár slúbil ju vyliečiť iste; ona pokrútila hlávkou a odvrátila sa ku tene: nechcelo sa jej umierať!...

„V noci začala blúzniť; hlava jej horela, po celom tele prechodila ju zimnica. Hovorila nesúvislé reči o otcovi, bratovi; žiadalo sa jej do hôr, domov... Potom hovorila o Pečorinovi, dávala mu rozličné nežné mená, alebo vyčítavala mu, že už neľúbi svoju džanočku.

„Naslúchal jej mlčky, opustiac hlavu na ruky, ale som za celý čas nezbadal jedinkej slzy na jeho mihalniciach; či ozaj nemohol plakať, alebo premohol sa — neviem; čo sa mňa týka, ja nevidel som nič žiaľnejšieho.

„Nad ránom blúznenie prešlo; asi hodinu ležala nepohnute, bledá a taká slabá, že ledva bolo možno badať, že dýcha; potom bolo jej lepšie, a začala hovoriť, ale čo myslíte, o čom?... Takáto myšlienka príde len umierajúcemu!... Začala smútiť preto, že nie je kresťanka, a že na druhom svete duša jej nikdy nesíde sa s dušou Grigorija Alexandroviča, a že iná bude v raji jeho družkou. Mne prišlo na um pokrstiť ju pred smrťou, ja som jej to nadhodil; pozrela na mňa nerozhodne a dlho nemohla slova prehovoríť; napokon odpovedala, že umre v tej viere, v ktorej sa zrodila. — Tak prešiel celý deň. Ako sa premenila za tento deň! Bledé líca vpadly, oči staly sa veľkými, pery horely. Cítila vnútornú horúčosť, ako by jej v prsiach ležalo rozpálené železo.

„Nastala druhá noc; my nezatvárali sme oči, neodchodili od jej postele. Strašne sa trápila, stonala, a

len čo bôľ začínal stíchať, už ubezpečovala Grigorija Alexandroviča, že jej je lepšie, nahovárala ho, aby šiel spať, bozkávala mu ruku, nevypúšťala ju zo svojich. Nad ránom začala cítiť úzkosť smrti, začala sa hádzaf, shodila obväzok, a krv liala sa znova. Keď jej zaviazali ranu, na minútu sa uspokojila a začala prosiť Pečorina, aby ju bozkal. On kľakol si k posteli, podvihol jej hlavu s vankúša a pritisol svoje ústa k jej chladným perám; ona tuho obvila jeho šiju trasúcimi sa rukami, ako by v tomto bozku chcela mu oddať svoju dušu... Nie, dobre urobila, že umrela! Čože by sa stalo s ňou, ak by ju Grigorij Alexandrovič zanechal? A to by sa bolo stalo, prv alebo neskôr...

„Polovicu druhého dňa bola tichá, mlčanlivá a poslušná, čo ako mučil ju náš lekár teplými obkladkami a mixtúrou. Smilujte sa! hovoril som mu: veď ste sami povedali, že umre iste, tak načo sú všetky vaše preparáty? — Jednako lepšie, Maxim Maximych, — odpovedal, — aby svedomie bolo spokojné. — Pekné svedomie!

„Popoludní začal ju trápiť smäd. Otvorili sme obloky, ale von bolo horúcejšie než v izbe; postavili ladu k posteli — nič nepomáhalo. Ja som vedel, že tento neznesiteľný smäd je znak priblíženia sa konca, a povedal som to Pečorinovi. — Vody, vody! — hovorila chripľavým hlasom, podvihnúc sa na posteli.

„On zbledol ako plátno, schytil pohár, nalial a podal jej. Ja zakryl som si oči rukami a začal odriekať modlitbu, nepamätám, akú... Áno, báfuška, vídal som mnoho, ako ľudia umierajú v nemocniciach i na boji-

sku, ale to je všetko nie to, celkom nie to!... Ešte sa priznám, čo ma rmúti: ona pred smrťou ani raz nerozepamätala sa na mňa, a, zdá sa mi, ja lúbil som ju ako otec... Nuž, nech jej Boh odpustí!... A pravdu povediac: čože som ja takého, že by mňa spomínali pred smrťou?...

„Len čo sa napila vody, bolo jej ľahšie, a o tri minúty dokonala. Priložili sme zrkadlo k ústam — nezajde... Vyviedol som Pečorina z izby, šli sme na pevnostný val; dlho chodili sme sem a ta, nehovoriac ani slova, založiac ruky na chrbát; jeho tvár nevyrážala ničoho zvláštneho, mal som protiveň: ja by som umrel od žiaľu na jeho mieste. — Napokon sadol si na zem, do tône, a začal čosi kresliť paličkou na piesku. Ja, viete, viac zo slušnosti, chcel som ho potešiť, začal som hovoriť; zodvihol hlavu — a zasmial sa... Mráz mi prebehol po koži od toho smiechu... Šiel som opatřit truhlu.

„Priznám sa, ja zčiasťky pre vyrazenie zaujal som sa o to. Mal som kúsok termalamy¹⁴, ňou obil som truhlu a okrášlil čerkeským strieborným pozamentom, ktorý Grigorij Alexandrovič kúpil pre ňu.

„Na druhý deň zavčas rána sme ju pochovali za pevnosťou, pri potôčku, vedľa toho miesta, kde posledný raz sedela; okolo jej hrobu teraz rozrástly sa kríky bieleho agátu a bazy. Chcel som postaviť kríž, ale, viete, keď to nejde: veď nebola kresťanka...“

— A čo Pečorin?“ spýtal som sa.

„Pečorin bol dlho nezdravý, schudol, chudák, ale nikdy od tých čias nehovorili sme o Bele; videl som,

¹⁴ Pestrá hodvábná tkanina, vyrábaná v Persku a Turecku.

že bolo by mu to nepríjemné, tak načože! — Po troch mesiacoch preložili ho k e-skému pluku a odišiel do Gruzínska. Od tých čias sme sa nestretli... Áno, pamätám sa, ktosi nedávno hovoril mi, že vrátil sa do Ruska, no v rozkazoch pre sbory vydávaných nebolo nič o tom. Ostatne ľuďom, ako sme my, pozde dochodia zvesti.“

Tu pustil sa do dlhej disertácie o tom, ako nepríjemné je dozvedieť sa novinky o rok pozdejšie — iste preto, aby zahlušil smutné rozpomienky.

Ja nepretŕhal som ho, ani nepočúval.

O hodinu bolo možno ísť; metelica stíchla, nebo sa vyjasnilo, a my sme sa vybrali. Cestou mimovoľne zasa zaviedol som rozhovor na Belu a na Pečorina.

— A nepočuli ste, čo sa stalo s Kazbičom? — spýtal som sa.

„S Kazbičom? A ozaj, neviem... Počul som, že na pravom krýdle u Šapsugov je akýsi Kazbič, odvážlivec, ktorý v červenom bešmete prechodí sa krokom pod našimi výstrelmi a preúctive klania sa, keď guľa preletí blízko; ale sotva je to ten istý...“

V Kobi rozlúčili sme sa s Maximom Maximyčom: ja išiel som na poštových, a on pre ťažký náklad nemohol ma nasledovať. Neúfali sme ešte raz stretnúť sa, jednako sme sa stretli, a, ak chcete, rozpoviem vám: to je celá historia... Uznáte, že Maxim Maximyč je človek hoden úcty?... Ak uznáte, ja budem úplne odmenený za svoju možno pridlhú rozprávku,

MAXIM MAXIMYČ

Rozlúčiac sa s Maximom Maximychom, chytro prešiel som Tereckú a Darialskú dolinu, raňajkoval som v Kazbeku, čaj pil v Larse a na večeru došiel som do Vladikavkaza. Zbavujem vás opisu vrchov, slov, ktoré nič nehovoria, obrazov, ktoré nič nepredstavujú, najmä pre tých, ktorí tam neboli, i štatistických poznámok, ktoré rozhodne nik nebude čítať.

Stavil som sa v hostinci, kde zastavujú sa všetci mimoidúci, kde však niet komu rozkázať upiecť bažanta a uvariť šči¹⁵, lebo traja invalidi, ktorí majú ho na starosti, sú takí hlúpi alebo takí opití, že z nich nič nemáš.

Oznámili mi, že prinútený som stráviť tu ešte tri dni, lebo „okázia“ z Jekaterinohradu ešte neprišla a, nasledovne, vybrať sa nazpät' nemôže. Aká okázia!... No planá hra slovami nie je zábava pre ruského človeka, a ja pre vyrazenie chcel som zapisovať rozprávku Maxima Maximoviča o Bele, nepredpokladajúc, že ona bude prvým ohnivom dlhej refazi povestí; vidíte, ako niekedy nič neznamenajúca príhoda má strašné následky!... Ale vy, možno, neviete, čo je „okázia“? To je sprievod, pozostávajúci z pol stotiny pechoty a dela, s ktorým chodia nákladné vojenské vozy cez Kabardu z Vladikavkaza do Jekaterinohradu.

---

¹⁵ Šči, polievka našej kapustnici podobná. *Prekl.*

Prvý deň bolo mi veľmi nudno; na druhý, ráno začasu, vchodí na dvor voz... Á! Maxim Maximyč!... Svítali sme sa ako starí priatelia. Ponúkol som mu svoju izbu. On nerobil okolkov, ešte udrel ma po pleci a skrivil ústa na spôsob úsmevu. Taký čudák!

Maxim Maximyč mal hlboké známosti v kuchárskom umení: na podiv znamenite upiekol bažanta, podarene polial ho ugorkovým rosolom, a ja sa musím priznať, že bez neho prichodilo by mi zostať o suchom. Butelka kachetinského pomohla nám zabudnúť na skromný počet jedál, ktorých bolo len jedno, a, zapáliac fajky, usadili sme sa: ja pri obloku, on pri zakúrenej peci, lebo deň bol vlhký a chladný. Mlčali sme. O čom sme mali hovoriť?... On vyrozprával mi o sebe všetko zaujímavé, a ja nemal som čo rozprávať. Hľadel som do obloka. Množstvo nízkych domkov, rozhodných po brehu Tereka, ktorý rozbehával sa vždy širšie a širšie, mihalo sa zpoza stromov, a ďalej šerely sa ako zubatá stena vrchy a zpoza nich vykukával Kazbek v svojej bielej kardinálskej čiapke. V myšlienkach lúčil som sa s nimi: bolo mi ľúto za nimi...

Tak sme sedeli dlho. Slnce pratalo sa za chladné končiare a belavá hmla začala sa rozchodiť v dolinách, keď na ulici ozval sa hlas cestovného zvončeka a krik voziarov. Niekoľko vozov so zafúľanými Arménmi vošlo na dvor hostinca a za nimi prázdny cestovný koč; jeho ľahký chod, pohodlné vystrojenie a švihácky vid mali akúsi zahraničnú známku. Za ním išiel človek s veľkými fúzmi, vo vengerke¹⁶, dosť dobre odetý na lokaja; o jeho

¹⁶ Husársky kabát. *Prekl.*

stave nebola možná mýlka, vidiac švihácky spôsob, ako vytriasal popol z fajky a pokrikoval na vozku. On zjavne bol maznaný sluha lenivého pána, — čosi na spôsob ruského Figara. — Povedz, môj milý, — zavolať som mu oblokom, — čo je to, okázia prišla, či čo? — Pozrel dosť drzo, napravil si nákrčník a odvrátil sa; idúci popri ňom Armén, usmievajúc sa, odpovedal za neho, že skutočne prišla okázia a zajtra ráno sa vráti. „Chvalabohu!“ povedal Maxim Maximych, približiac sa k obloku v tú chvíľu. „Aký čudný koč!“ doložil. „Iste nejaký úradník ide na vyšetrovanie do Tiflisu. Vidno, nepozná naše vŕšky! Nie, žartuješ, môj milý: s tými to nejde tak, roztrasú aj anglický!... Ale kto by to mohol byť, poďme sa prezvedieť...“ Vyšli sme na chodbu. Na konci chodby otvorené boli dvere do bočnej izby. Lokaj s voziarom prenášali do nej kufry.

„Počuj, brat“, spýtal sa ho štábny kapitán, „čí je ten divný koč?... Há?... Veľmi pekný koč!...“ Lokaj, neobrátia sa, hundral si čosi, otvárajúc kufor. Maxim Maximych sa nahneval, chytil neúctivca za plece a povedal: „Teba sa spytujem, môj milý...“

— Čí koč?... Môjho pána...

„A kto je tvoj pán?“

— Pečorin...

„Čo, čo? Pečorin?... Ach, Bože môj!... A či on neslúžil na Kavkaze?“ zvolal Maxim Maximych, trhnúc ma za rukáv. Z očí žiarila mu radosť.

— Slúžil, zdá sa mi, — ale ja som u nich nedávno.

„No, tak... tak!... Grigorij Alexandrovič?... Veď tak ho volajú?... My s tvojím pánom boli sme priatelia“,

doložil, udrúc priateľsky po pleci lokaja, tak že sa ten potočil.

— Dovoľte, pane; zabávate ma, — hovoril, nachmúriac sa.

„Aký si ty, brat!... Ale či ty vieš? My s tvojím pánom boli sme priatelia úprimní, bývali sme spolu... Ale kdeže ostal on sám?“

Sluha oznámil, že Pečorin ostal večerať a nocovať u plukovníka N... .

„A či nepríde večer sem?“ hovoril Maxim Maximyč, „alebo ty, môj milý, nepôjdeš k nemu pre niečo?... Ak pôjdeš, tak mu povedz, že je tu Maxim Maximyč; tak povedz... on už vie. Dám ti osmigrivenný na vodku...“

Lokaj urobil opovrhujúcu grimasu, počujúc taký skromný sľub, jednako ubezpečil Maxima Maximyča, že splní jeho rozkaz.

„Hneď príbehne!“ povedal mi Maxim Maximyč so slávnostnou tvárou. „Pôjdem ho za vráta čakať... Ach, škoda, že som neznámy s N...“

Maxim Maximyč sadol si za vrátami na lavičku a ja odišiel som do svojej izby. Priznám sa, ja som tiež s akousi netrpelivosťou čakal zjavenie sa toho Pečorina; hoci podľa rozprávania štábneho kapitána utvoril som si o ňom neveľmi dobrú mienku, jednako niektoré črty v jeho charaktere zdaly sa mi zaujímavými. O hodinu invalid priniesol mi samovar s vriacou vodou a čajník.

— Maxim Maximyč, či nechcete čaj? — zavolať som mu oblokom.

„Ďakujem; akosi sa mi nechce.“

— Ej, vypite! Hľadte, veď je už neskoro, večer.

„Nič to; ďakujem...“

— No, ako sa páči! — Začal som sám piť čaj; o desať minút vchodí môj starík.

„Veď vy máte pravdu: preca je len lepšie vypiť čaj, — ale som len čakal... Už sluha jeho dávno išiel k nemu, ale iste ho niečo zdržalo.“

Chytró vypil šálku, nechcel druhej a odišiel zasa za vráta v akomsi nepokoji: jasná vec bola, že staríka hnevala nevšímavosť Pečorina, tým viac, že len nedávno hovoril o svojom priateľstve s ním, a ešte pred hodinou bol presvedčený, že príbehne, náhle počuje jeho meno.

Už bolo neskoro a tma, keď znova otvoril som oblok a volal Maxima Maximyča, hovoriac, že je čas spať ísť; čosi zahundral cez zuby; opakoval som volanie — nič neodpovedal.

Lahol som si na diván, okrútiac sa do plášťa a nechajúc sviecu na prípecku, skoro som zadriemal a bol by som pokojne spal, keby, už veľmi neskoro, Maxim Maximyč, vojdúc do izby, nebol ma zobudil. Hodil fajku na stôl, začal chodiť po izbe, kutať v peci, napokon si lahol, ale dlho kašľal, pľuval, prehadzoval sa...

— Či vás ploštice hryzú? — spýtal som sa.

„Áno, ploštice...“ odpovedal, ťažko vzdychnúc.

Na druhý deň ráno zobudil som sa zavčasu; no Maxim Maximyč ma predišiel. Našiel som ho pri vrátach sediaceho na lavičke.

„Treba mi ísť ku komandantovi“, hovoril; „tak buďte taký dobrý, ak Pečorin príde, pošlite po mňa...“

Sľúbil som mu. Pobehol, ako by jeho údy dostaly znova mladistvú silu a hybkosť.

Ráno bolo svieže a prekrásne. Zlaté oblaky hromadily sa na horách, ako nový rad povetrných vrchov; pred vrátami rozprestieralo sa široké námestie; za ním na trhovisku hmýrilo sa ľudstvo, lebo bola nedefa: bosí chlapi osetínski, nesúc na pleciach kapsy s plášfovým medom, vrteli sa okolo mňa; preklínal som ich: čo ma bolo do nich; začal som sdielať nepokoj dobrého štábného kapitána.

Neprešlo desať minút, keď na konci námestia ukázal sa ten, ktorého sme očakávali. Išiel s plukovníkom N..., ktorý, privedúc ho do hostinca, rozlúčil sa s ním a vrátil sa do pevnosti. Hneď poslal som invalida pre Maxima Maximyča.

Oproti Pečorinovi vyšiel jeho lokaj a oznámil mu, že hneď začnú priahať; podal mu škatuľku s cigarami a, dostanúc niekoľko príkazov, odišiel obstarávať. Jeho pán, zapáliac si cigaru, zívól dva razy a sadol si na lavičku s druhej strany vrát. Teraz musím vám načrtať jeho portrét.

Bol stredného vzrastu; strojný, tenký driek a široké plecia ukazovali na mocné slozenie, spôsobilé znášať všetky ťažkosti putovného života a premeny podnebia, nepremožené ani skazenosťou hlavnomestského života, ani búrkami duševnými; zaprášený zamatový kabátik jeho, zapnutý len na dve nižné gomby, dovoľoval obzrieť bielizeň oslepujúcej čistoty, dokazujúcu obyčaje poriadneho človeka; jeho zababrané rukavice zdaly sa byť schválne šité na jeho malinkú aristokratickú ruku, a keď stiahol jednu rukavicu, bol som zadivený nad chudosťou jeho bledých prstov. Chôdzu mal nedbalú

a lenivú, ale som zbadal, že nerozhadzoval rukami — istý znak akejsi zatvorenosti charakteru. Ostatne, sú to moje vlastné poznámky, založené na mojich pozorovaniach, a ja naskrze nechcem prinútiť vás veriť na ne slepo. Keď si sadol na lavičku, rovný driek jeho zohnul sa, ako by v chrbte nemal ani jednej kôstky; položenie celého jeho tela zobrazovalo akúsi nervovú slabosť; sedel, ako sedí Balzacova tricaťročná koketka na svojom mäkkom foteli po unavujúcom bále. Z prvého pohľadu na jeho tvár nerátal by som mu viac než dvacaťtri roky, hoci pozdejšie hotový bol som dať mu tricať. V jeho úsmeve bolo čosi detského. Kožka mala akúsi ženskú nežnosť; belavé vlasy, posvíjané od prírody, tak malebne otáčaly mu bledé, ušľachtilé čelo, na ktorom len po dlhom pátraní možno zbadáť stopy vrások, presekávajúcich jedna druhú a bezpochyby zračiacich sa mnoho zrejmejšie v minúty hnevu alebo duševného nepokoja. Pri svetlej farbe vlasov fúzy a obočie boli čierne — znak rasy u človeka, ako čierna hriva a čierny chvost u bieleho koňa. Aby som dokončil portrét, poviem, že mal trochu vyhrnutý nos, zuby oslepujúcej belosti a kávové oči; o očiach musím povedať ešte niekoľko slov.

Po prvé ony sa nesmiali, keď sa on smial. Nezbadať ste nikdy takej zvláštnosti u niektorých ľudí?... To je znak alebo zlej povahy, alebo hlbokého, stáleho žiaľu. Zpod polospustených mihalníc ony žiarily akýmsi fosforovým leskom, ak sa možno tak vysloviť. To nebolo odrazenie duševného zápalu alebo hravej fantázie: to bol lesk, podobný lesku hladkej ocele, osle-

pujúci, ale chladný; pohľad jeho — nedlhý, ale vnikavý a ťažký — zanechával po sebe nepríjemný dojem neskromnej otázky a mohol by sa zdať drzým, keby nebol natoľko ľahostajno-spokojný. Všetky tieto pozorovania prišli mi na um, možno, len preto, že známe mi boli niektoré podrobnosti jeho života, a možno na iného zovňajšok jeho urobil by úplne rozdielny dojem; ale že vy o ňom nepočujete od iného, okrem mňa, tak volky-nevolky musíte sa uspokojiť s týmto vyobrazením. Poviem napokon, že bol vôbec nešpatný a mal jednu z tých originálnych fyziognomií, ktoré sa páčia ženským.

Kone boli už zapriahnuté; zvonček časom ozýval sa pod dúhou a sluha už dva razy prichodil k Pečorinovi oznámiť, že je všetko hotové, ale Maxim Maximych ešte sa neukazoval. Na šťastie, Pečorin bol pohrúžený v myšlienkach, hľadiac na belasé obrisy Kavkaza, a, zdá sa, neponáhľal sa do cesty. Priblížil som sa k nemu.

— Ak chcete ešte trochu čakať, — hovoril som, — budete mať radosť vidieť starého priateľa...

— Ach, ozaj! — rýchlo odpovedal. — Včera mi hovorili; ale kdeže je?

Obrátil som sa k námestiu a videl Maxima Maximycha, bežiaceho ako len vládal... O niekoľko minút bol už pri nás; ledva mohol dýchať; pot lial sa mu dolu tvárou; mokré chvisty šedivých vlasov, vyrvúc sa zpod čiapky, prilepily sa mu na čelo; kolená sa mu triasly... chcel sa hodiť okolo hrdla Pečorinovi, ale ten dosť chladno, hoci s prívetivým úsmevom, podával mu ruku. Štábný kapitán na minútu zmeravel, ale potom chtivo schytil mu ruku oboma rukami: ešte nemohol hovoriť.

— Aký som rád, drahý Maxim Maximyč. Nuž, ako sa máte? — povedal Pečorin.

„A... ty? A vy?“ ... zadrkotal so slzami v očiach starík... „Koľko rokov... koľko dní... Ale kam?“

— Idem do Perska — i ďalej.

„Či hneď?... Veď počkajte, môj drahý!... Či ozaj hneď sa rozlúčime?... Koľké časy sme sa nevideli...“

— Už musím, Maxim Maximyč, — bola odpoveď.

„Bože môj, Bože môj! Ale kamže sa tak ponáhľate?... Mal by som vám toľko rozprávať... toľko popýpovať sa... Nuž čože? V penzii?... Ako?... Čo ste porábali?“

— Nudil som sa, — odpovedal Pečorin, usmieva-
júc sa.

„A pamätáte náš život v pevnosti?... Znamenity kraj na poľovačky!... Veď ste vy boli náruživým strelcom... A Bela?“

Pečorin trochu zbledol a odvrátil sa.

— Áno, pamätám, — povedal, a temer vtom schválne zívól.

Maxim Maximyč začal ho prosiť, aby zostal s ním ešte za dveh odiny.

„Znamenite si zaobedujeme“, hovoril. „Mám dvoch bažantov, a kachetinské je tu výtečné... rozumie sa, nie to, čo v Gruzínsku, ale z lepšieho druhu... Pohovoríme si... Vy rozpoviete mi o svojom živote v Petrohrade... Áno?“

— Naozaj nemám čo rozprávať, drahý Maxim Maximyč... Ale dobre sa majte, už je čas, ponáhľam sa... Ďakujem, že ste nezabudli na mňa, — doložil, berúc ho za ruku.

Starík nachmúril obočie... Bol smutný a hneval sa, hoci usiloval sa skryť to. „Zabudnúť!“ zavrčal. „Ja som nezabudol nič... Nuž, Pán Boh s vami... Inak som si predstavoval stretnutie s vami...“

— No, prestaňte, prestaňte! — povedal Pečorin, objímuc ho priateľsky. — Či som nie ten samý? Čo robíť?... Každý má svoju cestu... Či sa ešte stretieme — Boh vie!... — Hovoriac toto, už sedel v koči a pohonič začal chytať opraty.

„Postoj, postoj!“ zakričal zrazu Maxim Maximyč, chytiac sa dveriec koča. „Skoro by som bol zabudol... U mňa zostaly vaše písma, Grigorij Alexandrovič... vláčim ich so sebou... myslel som, že najdem vás v Gruzínsku, a hľa, kde Pán Boh dal sa nám síst... Čo s nimi robíť?“

— Čo chcete, — odpovedal Pečorin. — Dobre sa majte...

„Tak vy idete do Perska?... A kedy sa vrátite?“ volal za ním Maxim Maximyč.

Koč bol už ďaleko, ale Pečorin urobil znak rukou, ktorý značil asi toľko: Sotva, ale ani nemám prečo!

Dávno už nebolo počuť zvukov zvonca, ani hrmotu kolies po kamenistej ceste, a biedny starec ešte stál na tom samom mieste v hlbokoj zádumčivosti.

„Áno“, povedal napokon, namáhajúc sa byť lahostajným, hoci slzy protivne chvílkami zablysky sa mu na mihalniciach: „pravda, boli sme priateľmi, nuž ale čože sú priatelia v terajšom čase!... Čo on má zo mňa? Nie som bohatý, nemám hodností, ale ani v rokoch nie som mu rovný... Hľa, akým švihákom sa stal, ako bol zasa

v Petrohrade... Aký koč!... Koľko batožiny... i sluha aký hrdý!..." Tieto slová povedané boli s ironickým úsmevom. „Povedzte“, pokračoval, obrátiac sa ku mne: „čo vy o tomto myslíte?... Aký diabol nesie ho teraz do Perska?... Smiešno, prisám Bohu, smiešno!... Ale veď vždy som vedel, že je nestály človek, ktorému nemáš sa čo úfať... Ale ozaj, škoda, že zlým koncom síde so sveta: no, nemožno ináč!... Vždy som hovoril, že málo osohu z toho, kto starých priateľov zabúda!..."

Tu odvrátil sa, aby skryl svoje rozčulenie, a išiel chodiť po dvore okolo svojho voza, stavajúc sa, ako by obzeral kolesá, a oči každú chvíľu plnily sa mu slzami.

— Maxim Maximych, — povedal som, podojdúc k nemu, — a akéže vám to písma nechal Pečorin?

„Ale Pán Boh vie! Akési zápisky..."

— Čo s nimi urobíte?

„Čo? Rozkážem narobiť patrónov.“

— Dajte ich radšej mne.

Pozrel na mňa so zadivením, zahundral čosi po medzi zuby a začal prehŕňať v kufre; tu vybral jeden sošitík a hodil ho s opovržením na zem; potom druhý, tretí i desiaty mali ten samý osud: v jeho hneve bolo čosi detského; bolo mi do smiechu i ľúto jeho.

„Tu sú všetky“, povedal, „gratulujem vám k nálezu..."

— A ja môžem naložiť s nimi podľa ľúbosti?

„Hoci v novinách dajte ich vytlačiť. Čo mňa do toho?... Čo, či som ja nejaký jeho priateľ a či príbuzný?... Pravda, žili sme dlho pod jednou strechou... S kýmže som ja nežil?..."

Schytil som papiere a skorej odniesol som ich, bojac sa, aby si štábny kapitán nerozmyslel. Skoro prišli nám oznámiť, že o hodinu pohne sa okázia; kázal som zapriať. Štábny kapitán vošiel do izby v tej chvíli, keď som už chytal čiapku; on, zdalo sa, nehotuje sa odísť: bol akýsi neprirodzený, chladný.

— A vy, Maxim Maximyč, či nejdete?

„Nie.“

— A čo tak?

„Veď som ešte nebol s komandantom, a musím mu oddať niektoré erárne veci...“

— Ale veď ste boli u neho?

„Bol, pravda“, povedal zmätene, „ale ho nebolo doma... a ja som ho nedočkal...“

Pochopil som ho: biedny starý muž, za vami sa sháňať!... Vy ste mládež svetská, hrdá; ešte pokým ste pod čerkeskými gulami, vtedy ste ešte ako-tak... ale potom, keď stretnete, hanbíte sa i ruku podať takémuto

— Veľmi ľutujem, — povedal som mu, — veľmi ľutujem, Maxim Maximyč, že pred časom musíme sa rozlúčiť.

„Kde nám, nevzdelaným starým ľuďom, za vami sa sháňať!... Vy ste mládež svetská, hrdá; ešte pokým ste pod čerkeskými gulami, vtedy ste ešte ako-tak... ale potom, keď stretnete, hanbíte sa i ruku podať takémuto človeku...“

— Nezaslúžil som si týchto výčitiek, Maxim Maximyč.

„Veď ja, viete, tak, k reči hovorím; ostatne, prajem vám všetkého šťastia a veselú cestu.“

Rozlúčili sme sa dosť sucho. Dobrý Maxim Maximyč

stal sa zanovítym, hašterivým štábnym kapitánom. A prečo? Preto, že Pečorin v roztržitosti, alebo z inej príčiny, podával mu ruku, keď on chcel hodiť sa mu okolo hrdla. Smutno je vidieť, keď mládenec stráti svoje najkrajšie nádeje a sny, keď zpred neho padá ružový závoj, cez ktorý hľadel na veci a city ľudské, hoci jest nádej, že zamení staré poblúdenia novými, nie menej pomínuteľnými, no zato nie menej sladkými... No čím ich zamení v rokoch Maxima Maximýča? Mimovoľne srdce zatvrdne a duša sa zatvorí...

Odišiel som sám.

DENÍK PEČORINA

ÚVOD.

Nedávno som sa dozvedel, že Pečorin, vracajúc sa z Perska, umrel. Tejto zvesti som sa veľmi zaradoval: dávala mi právo uverejniť tieto zápisky, i použil som príležitosť postaviť svoje meno nad cudziu prácu. Daj Bože, aby ma čitatelia nepotrestali za taký nevinný klam!

Teraz musím trochu vysvetliť príčiny, prinútivšie ma prezradiť obecnstvu srdečné tajnosti človeka, ktorého som nikdy nepoznal. Ešte keby som bol jeho priateľom: Istivá nediskrétnosť ozajstného priateľa pochopiteľná je každému; ale videl som ho len raz v svojom živote na hradskej, nasledovne, nemôžem cítiť proti nemu tej nevysvetliteľnej nenávisti, ktorá, utajená pod náličnicou priateľstva, očakáva len smrť alebo nešťastie milovaného predmetu, aby vysypala na jeho hlavu kamenec výčítok, rád, výsmechu a poľutovania.

Prečítujúc tieto zápisky, presvedčil som sa o úprimnosti toho, kto tak nemilosrdne vystavoval na povrch vlastné slabosti a neresti. Historia duše ľudskej, hoci najplytkejšej, je skoro zaujímavejšia a užitočnejšia, ako historia celého národa, najmä keď je výsledkom pozorovania samého seba zreým rozumom a keď je písaná bez márnomyseľnej žiadosti vzbudiť súcit alebo údiv. Spoveď Rousseauvova má už ten nedostatok, že čítal ju svojim priateľom.

Teda len želanie úžitku pohlo ma vydať tlačou úryvky z denníka, dostavšieho sa mi náhodou. Hoci premenil som všetky vlastné mená, ale tí, o ktorých je v ňom reč, pravdepodobne sa poznajú a možno najdú ospravedlnenie pre skutky, z ktorých dosiaľ obviňovali človeka, už odteraz nemajúceho ničoho spoločného s tunajším svetom: skoro vždy odpúšťame to, čo chápeme.

Do tejto knihy umiestil som len to, čo sa týkalo pobytu Pečorina na Kavkaze. V mojich rukách ostal ešte hrubý sošit, kde rozpovedá celý svoj život. Niekedy i on zjaví sa na súd sveta, ale teraz nesmiem vziať na seba tú zodpovednosť pre mnohé vážne príčiny.

Možno, že niektorým čitateľom zažiada sa zvedieť moju mienku o povahe Pečorina. Moja odpoveď je záhlavie tejto knihy. „Veď je to zlostná ironia!“ povedia. — Neviem.

TAMAŇ.

Tamaň je najškaredšie mestečko zpomedzi všetkých prímorských miest Ruska. Len-len že som tam neumrel od hladu, a na dodavok chceli ma utopiť. Prišiel som na poštovom vozíku pozde v noci. Pohonič zastavil ustatú trojku pred vrátami jediného kamenného domu, čo stojí na kraji. Vojak na stráži, černomorský kozák, začujúc zvonček, zakričal z polosna divým hlasom: Kto ide? Vyšiel úradník i desiatnik.

Vysvetlil som im, že som dôstojník, idem k aktívnemu oddielu v úradnej povinnosti a žiadal som erárny

byt. Desiatnik nás viedol mestom. Ku ktorejkoľvek chalupe prídeme, je zaujatá. Bolo chladno, tri noci som nespal, ustatý som bol, — začal som sa hnevať. „Veď ma kamkoľvek, zbojník, hoci k čertovi, len naisto!“ zakričal som. — Jest ešte jedna chalupa, — odpovedal desiatnik, poškrabkávajúc sa v tyle: — lenže sa vášmu blahorodiu nezapáči, tam je nie s kostolným riadom. — Neporozumejúc pravému smyslu posledného slova, kázal som mu ísť vopred; po dlhom putovaní blativými uličkami, kde videl som len samé spráchnivelé ploty, prišli sme k neveľkej chalupe na samom brehu mora.

Plný mesiac svietil na trstenú strechu a biele steny môjho nového bydliska; na dvore, ohradenom kremen-covým múrom, stála nachýlená druhá chalupa, menšia a staršia od prvej. Breh strmým svahom spúšťal sa k moru skoro popri samej jej stene, a dolu v neprestajnom huchaní plieskaly tmavosivé vlny. Mesiac sa ticho prizeral na nepokojný, ale jemu pokorný živel, tak že mohol som rozoznať pri jeho svetle ďaleko od brehu dve lode, ktorých povrazy, podobné pavučine, nehybne černely sa na bledej čiare horizontu. Pomyslel som si: V prístave sú lode, zajtra odídem do Gelendžika.

Mal som za sluhu pohraničného vojaka, kozáka. Kázal som mu složiť kufor a odpraviť voziara; volám gazdu — mlčia; klopem — mlčia; čo je to? Napokon vyliezol z pitvora chlapec štrnásfročný.

„Kde je gazda?“ „Nemám.“ „Ako, celkom nemáš?“ „Celkom.“ „A gazdiná?“ „Zabehla do dediny.“ „Ktože mi otvorí dvere?“ povedal som a buchol som do nich nohou. Dvere otvorily sa samy; z chalupy zapáchlo

vlhčinou. Zapálil som sírovú zápalku a podniesol ju chlapcovi k nosu: ožiarila biele oči. Bol slepý, úplne slepý od prírody. Stál predou mnou nehybne, i začal som sa prizerať črtám jeho tvári.

Priznávam sa, mám silný predsudok proti všetkým slepým, krivým, hluchým, nemým, beznohým, bezrukým, hrbatým atď. Pozoroval som, že je vždy nejaký zvláštny vzťah medzi zovňajškom človeka a jeho dušou: ako by so stratou úda duša trčila niektorý smysel.

Tak teda začal som prezerať tvár slepého; ale čo možno prečítať na tvári, ktorá nemá očí? Dlho hľadel som na neho s mimovoľnou ľútosťou, keď zrazu ledva badateľný úsmev prebehol mu po tenkých perách, a, neviem prečo, urobil na mňa najneprijemnejší dojem. V mojej hlave vzkrslo podozrenie, že tento slepý nie je natoľko slepým, ako sa zdá; nadarmo snažil som sa presvedčiť seba samého, že beľmo napodobniť nemožno, a akým cieľom? Ale čo robiť? Často som náchylný k predsudkom...

„Ty si syn gazdovský?“ spýtal som sa napokon. „Nie.“ „Ktože si?“ „Biedna sirota.“ „A gazdiná nemá detí?“ „Nie; mala dcéru, ale utiekla za more s Tatárom.“ „S akým Tatárom?“ „A bes ho vie! Krymský Tatár, lodník z Kerči.“

Vošiel som do chalupy: dve lavice a stôl a ohromný kufor pri peci boly všetko náradie. Na stene ani jedného obraza — zlý znak! Zabitým oblokom ozýval sa vietor od mora. Vytiahol som z kufríka voskový ohorček a, zapáliac ho, začal som rozkladať veci; do kúta postavil som šabľu a pušku, pištole položil som na stôl, prestrel som

burku¹⁷ na lavicu, kozák svoju na druhú; o desať minút už chrápal, ale ja nemohol som zaspať: predom mnou v mraku vrtel sa chlapec s bielymi očami.

Tak prešla asi hodina. Mesiac svietil oblokom, lúče jeho bavily sa na hlinenej dlážke chalupy. Zrazu na jasnom pásme, predeľujúcom zem, prešmykla sa tôňa. Zodvihol som sa a pozrem do obloka: ktosi po druhý raz prebehol povedľa a skryl sa bohvie kam. Nemohol som predpokladať, že by toto stvorenie sbehlo dolu sva-hom breha; jednako inak nemalo sa kam podieť. Vstal som, zahodil si bešmet¹⁸, pripásal kindžal a ticho-tichúčko vyšiel z chalupy; oproti mne šiel slepý chlapec. Utiahol som sa k plotu, a on bezpečným, ale ostražitým krokom prešiel vedľa mňa. Pod pazuchou niesol akýsi batôžok a, obrátiac sa k prístavu, začal sa spúšťať po úzkom a príkrom chodníku. „V ten deň nemí sa ozvú a slepí prezrú“, myslel som si, idúc za ním v takej vzdialenosti, aby som ho nestratil s očí.

Medzitým mesiac začal sa odievať oblakmi a na mori vystúpila hmla; cez ňu ledva prebýjalo sa svetlo lampáša na zadnej časti najbližšej lode; pri brehu jagala sa pena vln, vyhrážajúcich potopiť ju v každej chvíľke. Namáhavo sa spúšťajúc, poberal som sa strminou, a tu vidím: slepý zastal, potom obrátil sa nížinou napravo; šiel tak blízko popri vode, že sa zdalo, hneď schytí ho vlna a odnesie; ale vidno, že toto nebola jeho prvá prechádzka, súdiac po bezpečnosti, s akou stúpil s kameňa na kameň a vyhýbal výmoliam. Napokon zastal, ako

¹⁷ Hunka.

¹⁸ Tatársky polokepeň.

by načúval niečo, sadol si na zem a batôžok položil vedľa seba. Pozoroval som ho, skryjúc sa za skalou, vystupujúcou z brehu. Po niekoľkých minútach s profajšej strany ukázala sa biela postava, podišla k slepému a sadla si k nemu. Chvífkami vietor prinášal mi ich rozhovor.

— Čo, slepý? — povedal ženský hlas. — Víchor je tuhý; Ganko nepríde. — Ganko sa nebojí víchra, — odpovedal on. — Hmla hustne, — nadhodil zasa ženský hlas, s výrazom smútku. — V hmle ľahšie prebúdna popri strážnych lodiach, — bola odpoveď. — A ak sa utopí? — Nuž čože? V nedelu pôjdeš do kostola bez novej stužky!...

Nasledovalo mlčanie; jedno ma zadivilo: slepý hovoril so mnou maloruským nárečím a teraz vyslovoval sa čisto po rusky.

— Vidíš, mám pravdu, — povedal zasa slepý, tľapnúc rukami: — Ganko sa nebojí ani mora, ani vetrov, ani hmly, ani pobrežnej stráže; načúvajže: to neplieska voda, mňa neoklameš, — to jeho dlhé veslá.

Ženská vyskočila a zahľadela sa do diaľky znepokojená.

— Blúzniš, slepý, — povedala, — ja nevidím ničoho.

Priznám sa, akokoľvek som sa snažil v diaľke rozoznať niečo lodke podobného, ale márne. Tak prešlo desať minút, — ale tu medzi vrchmi vln ukázala sa čierna bodka: tu sa zväčšovala, tu zmenšovala. Pomaly dvíhajú sa na chrbty vln, bystro sa spúšťajú s nich, blížila sa k brehu. Odvážlivý bol plavec, ktorý sa odhodlal v takú noc pustiť sa cez prieplav na vzdialenosť dvadsiacich verst, a dôležitá musela byť príčina, ktorá ho

k tomu pohla! Takto mysliac, s mimovoľným tlkotom srdca hľadel som na bielu lodku; ale ona, ako kačka, norila sa a potom, bystro zaberúc veslami, akoby krýdlami, vyskočila z priepasti v prskote pien; a tu, myslel som si, rozohnatá tresne o breh a rozsype sa na mrvinky; ale ona hybko obrátila sa bokom a vskočila do malej zátoky nepoškodená. Z nej vystúpil človek strednej výšky, v tatárskej baranej čiapke; zakýval rukou, a všetci traja pribrali sa vynášať čosi z lodky; náklad bol taký veľký, že dodnes nechápem, ako sa nepotopila. Vezmúc každý po batohu na plecía, pustili sa dolu brehom, i skoro stratili sa mi s očí. Bolo treba vrátiť sa domov; ale priznám sa, všetky tieto zvláštnosti ma znepokojovaly, a ja horko-fažko dočkal som sa rána.

Môj kozák sa veľmi začudoval, keď ma ráno videl celkom oblečeného; jednako nepovedal som mu príčiny. Natešiac sa za chvíľu z obloka belasým nebom, posiatym roztrhanými obláčkami, ďalekým brehom Kryma, ktorý ťahá sa ako lilavý pruh a končí sa bralom, na temeni ktorého belie sa veža majáka, vybral som sa do pevnosti Fanagorie dozvedieť sa od komandanta hodinu môjho odchodu do Gelendžika.

Ale beda! Komandant nemohol mi povedať nič istého. Lode, ktoré stály v prístave, boli všetky alebo strážne, alebo kupecké; ešte ani nezačínaly s nakladaním. „Možno, že o tri-štyri dni príde poštová loď“, povedal komandant, „a potom — uvidíme.“ Vrátil som sa domov mračný a nahnevaný. Vo dverách stretol ma môj kozák s nalakanou tvárou.

— Zle je, vaše blahorodie! — povedal mi.

— Veru, braček, Boh vie, kedy sa odtiaľto dostaneme!

Tu sa ešte väčšmi nafakal a, nahnúc sa ku mne, povedal šeptom:

— Tu je nie všetko s kostolným riadom! Stretol som dnes černomorského úradníka; sme známi, minulého roku slúžil so mnou; ako som mu povedal, kde bývame, tu on mne: To sú, braček, ľudia nedobří!... Ale, ozaj, akýže je to slepý! Chodí všade sám, i na rýnok pre chlieb, i pre vodu... vidno, že sú tu na to privyknutí.

— A čože? Či sa už aspoň ukázala gazdiná?...

— Dnes prišla starena a s ňou dcéra.

— Aká dcéra? Nemá dcéry.

— A Pán Boh vie, kto je, ak nie dcéra; ale starena tam sedí v svojej chalupe.

Vošiel som do chalupy. Pec bola do horúca vykúrená a v nej varil sa obed dosť parádny pre bedárov. Na všetky moje otázky starena odpovedala, že je hluchá, nepočuje. Čo bolo s ňou robiť? Obrátil som sa k slepému, ktorý sedel pred pecou a prikladal na oheň raždie. — Nože, slepý čertík, — povedal som, chytiac ho za ucho, — hovor, kade si sa vláčil v noci s batohom, há? — Zrazu sa môj slepý rozplakal, rozkričal, rozochkal: — Kade som chodil?... Nikde som nechodil... s batohom?... Akým batohom? — Na tento raz starena počula a začala dudrať: — Čo vymýšľajú, a to ešte na bedára! Prečo? Čo vám urobil? — Mne sa to sprotivilo, odišiel som, pevne si umieniac najst' kľúč od tejto záhady.

Zakrútil som sa do burky a sadol som si k plotu na skalú, hľadiac do diaľky; predo mnou ležalo noč-

ným víchrom vzbúrené more a monotónny jeho šum, podobný zvukom zaspávajúceho mesta, pripomenul mi dávne roky, preniesol moju myseľ na sever, do nášho chladného sídelného mesta. Vzrušený rozpomienkami, zamyslel som sa. Tak prešlo okolo hodiny, možná i viac... Zrazu niečo piesni podobného prekvapilo môj sluch. Ozaj, bola to pieseň, a ženský, svieži hlások, — ale odkiaľ?... Počúvam, — nápev pekný, tu tiahly a smutný, tu bystrý a živý. Obzerám sa — dovôkola niet nikoho; počúvam znova — zvuky ako by padaly s neba. Zodvihnem oči: na streche mojej chalupy stálo dievča v pásavých šatách, s rozpustenými vrkočmi — opravdová rusalka. Zacloniac oči dlaňou od slnka, napnuto hľadela do diaľky, tu sa smiala a hovorila sama so sebou, tu znova spievala.

Zapamätal som si tú pieseň od slova do slova:

Po slobodnej slobôdke,
 po zelenom mori
 korábiky prechodia,
 bieloplachtovníky.
 Medzi tými korábmi
 malá lodka moja,
 nemá ani lanovia,
 iba vesiel dvoje.
 Ak sa búrka rozihrá,
 korábiky staré
 naddvihnú si krýdelká,
 rozídu sa morom.
 Ja sa moru pokloním,
 pokloním sa nízko:
 „Neublíž, ty more zlé,
 tejto mojej lodke.

Drahocenné vecičky
 vezie lodka moja,
 spravuje ju v tmavej noci
 bujná hlávka moja.“

Mimovoľne prišlo mi na um, že v noci počul som ten istý hlas; na chvíľku som sa zamyslel, a keď znova pozrel som na strechu, dievčaťa tam už nebolo. Zrazu prebehla vedľa mňa, hudúc si čosi iného, a pukajúc prstmi, vbehla k starene, a tu začaly sa dohadovať. Starena sa hnevala, ona sa nahlas smiala. A tu vidím, ako beží, zasa podskakujúc, moja Undina; keď sa dostala naproti mne, zastala, napnuto pozrela mi do očí, ako by sa čudovala mojej prítomnosti; potom sa nedbalo obrátila a ticho odišla k prístavu. Týmto sa neskončilo: celý deň sa vrtela okolo môjho bytu; spev a skákanie neprestávalo ani na chvíľočku. Čudné stvorenie! Na tvári nebolo badať nijakých známkov bláznovstva; naopak, jej oči so smelou prenikavosťou zastavovali sa na mne, a zdalo sa mi, že tie oči obdarené sú akousi magnetickou mocou, a zakaždým ako by boly očakávaly otázku. No ako som začínal hovoriť, odbehla, Istive sa usmievajúc.

Rozhodne, nikdy nevidal som podobnej ženskej. Ani zďaleka nebola krásavica, ale ja mám svoje predsudky i čo sa týka krásy. V nej bolo mnoho rasy... Rasa u žien, ako i u koní, je veľká vec; tento vynález patrí mladému Francúzsku. Ona, t. j. rasa, a nie mladá Franciá, zväčša javí sa v chôdzi, rukách a nohách; najmä nos znamená veľmi mnoho. Pravidelný nos je v Rusku zriedkavejší, ako malá nôžka. Ako sa zdalo, moja speváčka nemala viac ako osemnásť rokov. Neobyčajná hyb-

kosť jej drieku, zvláštne, len jej vlastné naklonenie hlavy, dlhé plavé vlasy, akýsi zlatistý odtienok zľahka ohorenej kože na šiji a pleciach, a najmä pravidelný nos, — všetko toto pre mňa bolo očarovateľné. Hoci v jej nepriamych pohľadoch vyčítal som čosi divého a podozrivého, hoci v jej úsmeve bolo čosi neurčitého, ale taká je moc predsudkov: pravidelný nos pripravil ma o rozum, — namyslel som si, že som našiel Goetheho Mignonu, tento rozmarný výtvor jeho nemeckej obrazotvornosti, a naozaj, medzi nimi bolo mnoho podobnosti: tie isté bystré prechody od najväčšieho nepokoja k úplnej nehybnosti, tie isté záhadné reči, tie isté skoky, čudné piesne ...

Pod večer, pristaviac ju vo dverách, začal som s ňou rozhovor.

— Povedzže mi, krásavica, — spýtal som sa, — čo si robila dnes na streche?

— Nuž pozerala som, odkiaľ vietor duje.

— Načo ti je to?

— Odkiaľ vietor, odtiaľ i šťastie.

— Čože, vari si piesňou vábila šťastie?

— Kde sa spieva, tam sú ľudia šťastliví.

— A ak nenazdajky naspievaš si žiaľ?

— Nuž čože? Kde nebude lepšie, tam bude horšie, a od zla k dobru zasa nie je ďaleko.

— Kto ňu naučil túto pieseň?

— Nik ma neučil; príde mi na um, zaspievam si; kto má počuť, počuje, a kto nemá počuť, nepochopí.

— A ako sa voláš, moja speváčka?

— Kto ma krstil, vie.

— A kto ňu krstil?

— Čože ja viem.

— Aká neúprimná! A veru som sa ja dozvedel čosi o tebe. (Nezmenila sa v tvári, nepohla ústami, ako by sa jej netýkalo.) Dozvedel som sa, že si včerajšej noci chodila na beh.

A tu veľmi vážne rozpovedal som jej všetko, čo som videl, mysliac, že sa zmätie; ani mak! Rozošmiala sa na plné hrdlo.

— Mnoho ste videli, ale málo viete, a o čom viete, držte pod zámočkou.

— A keby som tak, na príklad, prezradil komandantovi?

A tu spravil som veľmi vážnu, ba až prísnu tvár.

Zrazu vyskočila, zanôtila a skryla sa, ako vtáča, vyplašené z krovia. Posledné moje slová celkom neboly na mieste; vtedy som sa nenazdal, že môžu mať zlé následky, ale pozdejšie mal som príležitosť ich ofutovať.

Len čo sa zmrklo, kázal som kozákovi zohriať čajník ako na pochode, zapálil som sviecu a zasadol som si za stôl, fajčiac z pochodovej fajočky. Dopíjal som druhý pohár čaju, keď zrazu vrzly dvere, ľahký šum šiat a krokov ozval sa za mnou; strhol som sa a obrátil, — to bola ona, moja Undina. Sadla si naproti mne ticho a mlčky a uprela na mňa oči, a neviem prečo, ale ten pohľad videl sa mi akýmsi zvláštne nežným; pripomenul mi jeden z oných pohľadov, ktoré v dávnych rokoch tak samovládne hraly mojím životom. Tak sa zdalo, že očakávala otázku, ale ja som mlčal v nevysvetliteľnom zmätku. Tvár mala mdle bledú, prezradujúcu duševné vzrušenie; ruka hýbala sa po stole bez cieľa, spozo-

roval som v nej slabé chvenie; hruď sa vysoko dvíhala a zas zdržiavala dýchanie. Táto komedia ma domrzela, bol som hotový pretrhnúť mlčanie najprozaickejším spôsobom, to jest ponúknuť jej pohár čaju, keď zrazu vyskočila, objala ma rukami okolo hrdla a vlašný, ohnivý bozk zazvučal na mojich ústach. V očiach sa mi zatmilo, hlava zakrúžila, stisol som ju v objatí s celou silou mladej náruživosti, ale ona ako had vykĺzla mi z rúk, šepnúť mi do ucha: — V noci, keď všetci zaspia, príď na breh, — a ako strela vyletela z izby. V pitvore prevrhla čajník a sviecu, postavenú na zemi.

— Aký čert — dievka! — zakričal kozák, rozložený na slame a mívavší si zohriať sa ostatkami čaju.

Len teraz som sa spamätal.

O dve hodiny, keď v prístave všetko zamĺklo, zobudil som svojho kozáka. „Ak vystrelím z pištole, — hovorím mu, — príbehni na breh.“ Vyvalil oči a mašinálne odpovedal: „Na službu, vaše blahorodie.“ Zastoknul som za pás pištoľ a vyšiel. Očakávala ma na kraji svahu; jej odev bola viac ako ľahká, neveľkým ručníkom mala prepásaný hybký driek.

— Poďte za mnou! — povedala, chytiac ma za ruku.

Išli sme nadol. Nechápem, že nezlámal som si väzy; dolu obrátili sme sa napravo a išli tou istou cestou, keď včera nasledoval som slepého. Mesiac ešte nevyšiel, len dve hviezdičky, ako dva ochranné majáky, trblietaly sa na tmavobelasom horizonte. Ťažké vlny mierne a rovno valily sa jedna za druhou, ledva naddvihujúť osamelú lodku, priviazanú k brehu.

— Vojdime do lodky, — povedala moja spoločnica.

Váhal som, nemám rád sentimentálne plavenia po mori, ale na odstúpenie nebolo času. Skočila do lodky, ja za ňou, a nestihol som sa spamätať, tu zbadám, že sa plavíme.

— Čo to znamená? — spytujem sa nahnevany.

— To znamená, — odpovedá, usádzajúc ma na la-
vičku a obvijúc ramená okolo môjho hrdla, — to zna-
mená, že ňu ľúbim...

A jej líce pritúlilo sa k môjmu, i pocítil som na svojom líci jej horúci dych. Zrazu čosi s pleskom spadlo do vody: ja chvat za opasok — pištole nemám. Ó, tu úžasné podozrenie vkradlo sa mi do duše, krv udrela mi do hlavy. Obzerám sa, — od brehu sme na päde-
siat siah, a ja neviem plávať! Chcem ju odstrčiť od seba, — ona ako mačka vdrapila sa mi do šiat, a zrazu silné štuchnutie len-len že neshodilo ma do mora. Lodka sa zakolísala, ale som si pomohol, i začala sa medzi nami zúfalá borba; zúrivosť dodávala mi sily, ale skoro som pobadal, že som nie natoľko obratný, ako môj protivník.

— Čo chceš? — zakričal som, tuho stisnúc jej ma-
linké ruky; prsty jej prašfaly, ale neskríkla: jej hadia
príroda vydržala tieto muky.

— Videl si, — odpovedala, — prezradíš! — a s nad-
prirodzenou silou svalila ma na kraj lodky.

Oba boli sme do pása vo vode; vlasy dotýkaly sa jej vody; chvíľka bola rozhodná. Kolenom oprel som sa o dno, chytiac ju jednou rukou za vrkoč, druhou za hrdlo; vypustila moje šaty, a ja v tom momente hodil som ju do vln.

Bolo už dosť tma; hlava sa jej mihla dva razy medzi morskou penou, a viac nevidel som ničoho...

Na dne lodky našiel som polovicu starého vesla a ako-tak, po dlhých námahách, pribil som v prístave. Idúc brehom k svojej chalupe, mimovoľne hľadel som na tú stranu, kde večer slepý očakával nočného plavca; mesiac sa už kotúľal po nebi, i zdalo sa mi, že ktosi v bielom sedel na brehu; prikradol som sa, poháňaný zvedavosťou, prifahol som si do trávy nad úšustom brehu; vytiahnuť trochu hlavu, mohol som s brala dobre vidieť všetko, čo sa robilo dolu, a nevelmi som sa začudoval, ba skoro zaradoval, keď poznal som moju ruskalku. Žmýkala si morskú penu z dlhých vlasov, mokrá košeľa obliepala jej hybký driek a vysokú hruď. Skoro ukázala sa v diaľke lodka, chytro sa približujúca; z nej, ako včera večer, vystúpil človek v tatárskej čiapke, ale ostrihaný bol po kozácky, a za remenným opaskom trčal mu veľký nôž.

— Ganko, — povedala — všetko je stratené!

Potom hovorili ďalej, ale tak ticho, že som ničoho nedopočul.

— A kdeže je slepý? — spýtal sa napokon Ganko povýšeným hlasom.

— Ja som ho poslala, — bola odpoveď.

O niekoľko minút prišiel slepý, vlečúc na chrbte vrece, ktoré položili do lodky.

— Počuj, slepý, — povedal Ganko, — ty stráž to miesto... vieš? Tam sú drahé tovary... povedz (mena som nedopočul), že som mu viac nie sluha; zle sa nám vodilo, viac ma neuvidí; teraz je nebezpečne; pôjdem

hľadať robotu na iné miesto, ale on takého viac ne-
najde. A povedz mu, keby lepšie platil za robotu, ani
Ganko by ho neopustil, a ja mám cestu všade voľnú,
kade len vietor duje a more šumí! — Po malej pomlčke
Ganko pokračoval: — Ona pôjde so mnou, nemôže tu
zostať, a starej povedz, že veru bol by čas umierať;
požila si, treba znáť i slušnosť. Nás viacej neuvidí.

— A ja? — zvolal slepý žalobným hlasom.

— Načože si mi? — bola odpoveď.

Medzitým moja Undina skočila do lodky, spoloč-
níkovi dala znak rukou; on položil slepému čosi do dlane
a povedal:

— Na, kúp si medovníkov.

— Len toľko? — povedal slepý.

— No, tu máš ešte, — peniaz zacvendžal, padnúc
na kameň.

Slepý ho nedvíhal. Ganko sadol do lodky; vietor dul
od brehu; vytiahli malú plachtu, i nieslo ich bystro. Pri
svetle mesiaca dlho mihala sa biela plachtička medzi
tmavými vlnami; slepý ešte sedel na brehu, a tu začul
som niečo plaču podobného: slepý chlapec ozaj plakal
a dlho, dlho... Prišlo mi ľúto. Načo ma osud hodil do
pokojného kruhu „čestných kontrabandistov“? Ako ka-
meň, hodený do čistého prameňa, pomútil som ich po-
koj, a ako kameň len-len že som sám nepadol na dno!

Vrátil som sa domov. V pitvore prskala dohára-
júca svieca v drevenom tanieriku, a môj kozák, proti
príkazu, spal tuhým snom, držiac pušku oboma rukami.
Nechal som ho na pokoji, vzal som sviecu a vošiel do
izby. Beda! Moja skrinka, šabľa striebrom vybíjaná, da-

gestanský kindžal, dar od priateľa — všetko zmizlo. Len teraz som sa domyslel, aké veci vliekol prekliaty slepý. Zobudil som kozáka dosť nevlúdny m štuchnutím, vyhrešil som ho, hneval sa, ale všetko márne. A či nebolo by smiešne žalovať predstavenému, že ma slepý chlapec okradol a osemnásťročnú dievča len-len neutopilo? Chvalabohu, ráno ukázala sa možnosť odísť, a ja opustil som Tamaň. Čo sa stalo so starenou a bedárom slepým, neviem. Ale i čo mňa do radostí a bied ľudských, mňa, cestujúceho dôstojníka, a ešte v štátnej veci!

KŇAŽNA MERI.

11. mája.

Včera prišiel som do Piatigorska, najal byt na kraji mesta, na najvyššom mieste, pri úpätí Mašuka: v čas búrky oblaky budú sa spúšťať až k mojej streche. Teraz o piatej ráno, keď otvoril som oblok, izbu mi naplnila vôňa kvetov, rastúcich v skromnej záhradke. Vetve kvetúcich čerešien hľadajú mi do obloka a vietor niekedy zasýpa môj písací stôl ich bielymi lupienkami. Výhľad s troch strán mám čarovný. Na západ päťhlavý Beštu sa sinea, ako „posledná mrákava prechádzajúcej búrky“; na sever dvíha sa Mašuk, ako huňatá perská čiapka, a zakrýva celú túto časť oblohy; na východ hľadajú je veselšie: dolu predou mnou pestrie sa čistučké, novučké mestečko, vyvierajú liečivé pramene, šumí tlupa rozličných rečí, — a tam, ďalej, amfiteatrálne hromadia sa hory vždy belasejšie a tmavšie, na kraji horizontu ľahá

sa strieborná refaz snežných končiarov, počnúc od Kazbeka a končiac dvojhľavým Elborusom... Veselo je žiť v takom kraji! Akýsi radostný pocit rozlieva sa mi po všetkých žilách. Povetrie je čisté a svieže, ako bozk dieťaťa; slnko jasné, nebo belasé — zdalo by sa ti, že viac ani netreba ničoho. Načo sú tu náruživosti, túžby, ľútošti?... Jednako čas je. Pôjdem k Alžbetinmu prameňu: tam, hovoria, ráno schádza sa celá kúpeľná spoločnosť.

— — — — —

Spustiac sa do stredu mesta, išiel som bulvárom, kde stretol som niekoľko smutných grúp, pomaly kráčajúcich hore; to boli z väčšej čiastky rodiny stepných statkárov; toto bolo možno hneď uhádnuť podľa obšuchaných staromódnych kabátov mužov a podľa vyhladane zdobených šiat žien a dcér. Bolo vidno, že mali už všetku *kúpeľnú* mládež sčítanú, lebo pozreli na mňa s nežnou zvedavosťou: pomýlil ich petrohradský strih kabáta, no, skoro poznajúc armádne epolety, namrzeno sa odvrátili.

Ženy miestnych úradníkov, takrečeno gazdiny kúpeľov, boli blahosklonnejšie; majú lorgnety, menej pozornosti venujú rovnošate, privykly na Kavkaze nachodiť pod číslovanou gombičkou ohnivé srdce a pod bielou čiapkou vzdelaný um. Tieto dámy sú veľmi milé, a dlho milé! Každý rok ich zbožňovatelia zamieňajú sa novými, a práve v tomto môže byť tajnosť ich neúnavnej ľúbezosti. Kráčajúc hore úzkym chodníkom k Alžbetinmu prameňu, predbehol som hľbu mužských, civilov i vojakov, ktorí, ako som sa dozvedel potom, tvoria zvláštny druh ľudí medzi čakajúcimi na vodu. Pijú — lenže nie

vodu, prechádzajú sa málo, dvoria len mimochodom; hrajú, a žalujú sa na dlhú chvíľu. Sú šviháci: spúšťajú svoj opletený pohár do studne kyslej vody, postavlia sa akademicky; civili nosia jasnobelasé nákrčníky, vojaci vypúšťajú zpoza goliera náberu. Vyznávajú hlboké opovrzenie oproti vidieckym dámam a vzdychajú za hlavnomestskými aristokratickými hosťovskými izbami, kam ich nepripúšťajú.

Napokon je tu studňa... Na rovinke blízko nej vystavený je domček s červenou strechou nad kúpeľom, a obďaleč galeria, kde sa prechádzajú, keď prší. Niekoľko ranených oficierov sedelo na lavičke, odložiťac barly — bledí, smutní. Niekoľko dám bystrými krokmi chodilo sem a ta po rovinke, očakávajúc účinok vody. Medzi nimi byly dve-tri pekné tváričky. Pod viničnými alejami, pokrývajúcimi svah Mašuka, mihal sa chvíľami pestrý klobúk milovnice samoty s iným, lebo zakaždým pri takom klobúčku spozoroval som alebo vojenskú čiapku, alebo ohavný okrúhly klobúk. Na strmej skale, kde je vystavený pavilon, nazvaný Eolovou harfou, trčali milovníci výhľadov a obracali teleskop na Elborus; medzi nimi boli dvaja vychovávatelia so svojimi chovanci, ktorí prišli liečiť sa od škrofiel.

Zastal som, zadychčaný, na kraji vrchu a, oprúc sa o uhol domku, začal som obzerať malebné okolie, keď zrazu počujem za sebou známy hlas:

— Pečorin! Dávno si tu?

Zvrtnem sa: Grušnickij! Objali sme sa. Obznámil som sa s ním v činnom oddiele. Bol ranený guľkou do nohy a odišiel do kúpeľov týždeň predo mnou.

Grušnickij je junker.¹⁹ Slúži ešte len rok, nosí, zo zvláštneho spôsobu šviháctva, hrubý vojenský kepeň. Má georgijevský vojenský krížik. Složenia je pekného, počerný a červolasý; zdá sa byť dvacaťpäťročným, hoci má sotva dvacaťjeden. Zalamuje hlavu nazad, keď hovorí, a podchvíľou vykrúca si fúzy ľavou rukou, lebo pravou opiera sa na barlu. Hovorí chytro a hľadane: je z tých ľudí, ktorí na všetky prípady života majú hotové hrdé frázy, ktorých sa prostokrásne nedotkne a ktorí vážne drapírujú sa do neobyčajných pocitov, vznesených náruživostí a výnimečných utrpení. Docielif efekt je im pôžitkom; páčia sa romantickým vidiečankám do zbláznenia. Na starosť stávajú sa alebo tichými statkármi, alebo korheľmi — niekedy tým i druhým. V ich duši je často mnoho dobrých vlastností, ale ani za groš poezie. Grušnického náruživosť bola deklamovať: zahádzal vás slovami, keď raz rozhovor vychodil z kruhu obyčajných pochopov; dišputovať sa s ním nikdy som nemohol. On vám neodpovedá na vaše poznámky, nepočúva vás. Len čo zastanete, začína dlhú tirádu, ktorá zjavne má akýsi súvis s tým, čo ste povedali, ale ktorá v skutočnosti je len pokračovaním jeho vlastnej reči.

Je dosť vtípný; jeho epigramy sú často zábavné, no nikdy nebyvajú traľné a zlé; nikoho nezabije jedným slovom; nepozná ľudí a ich slabých strán, preto, že celý život zaoberal sa samým sebou. Jeho cieľ je stať sa hrdinom románu. Tak často snažil sa presvedčiť iných o tom, že je on bytnosť nestvorená pre svet, odsúdená na akési tajné utrpenia, že sám seba o tom te-

¹⁹ Poddôstojník stavu zemianskeho.

mer presvedčil. Preto on tak hrdo nosí svoj hrubý vojenský kepeň. Ja som ho pochopil, a on ma preto nemá rád, hoci sme naoko v najpriateľskejšom pomere. Grušnickij sluje junákovi; videl som ho v bitke: rozhadzuje šablou, kričí a letí vopred, zažmúriac oči. To je akosi nie ruská chrabrosť!...

Ja ho tiež nemám rád: cítim, že my dvaja niekedy stretneme sa na úzkej ceste, — a jeden z nás neobstojí.

Jeho príchod na Kavkaz je tiež len následok jeho romantického fanatizmu; som presvedčený, že v predvečer svojho odchodu z otcovskej dediny hovoril s mračnou tvárou nejakej peknej susedke, že odchodí nielen tak, prosto, slúžiť, ale že hľadá smrť, lebo... tu, iste, zakryjúc si oči rukou, pokračuje takto: „Nie, vám (alebo tebe) netreba to vedieť! Vaša čistá duša sa otrasie! A načo? Čo som ja vám? Či ma vy pochopíte?...“ a tak ďalej.

Sám mi hovoril, že príčina, ktorá pohla ho vstúpiť do K. pluku, zostane večnou tajnosťou medzi ním a nebesami.

Ostatne, v chvíľach, keď shadzuje so seba tragický plášť, je Grušnickij dosť milý a zábavný. Pre mňa je zaujímavé vidieť ho so ženskými: tu, myslím, vynasnažuje sa.

Sišli sme sa ako starí priatelia. Začal som sa ho pypytovať o spôsobe života v kúpeľoch a o význačnejších osobách.

— Vedeť život dosť prozaický, — povedal, vzdychnúc: — ktorí ráno pijú vodu, sú mdlí, ako všetci chorí; a ktorí pijú víno, pod večer sú neznesiteľní, ako všetci zdraví. Sú ženské spoločnosti, lenže z nich máš málo

radosti: hrajú wisth, obliekajú sa špatne a hrozne hovoria po francúzsky. Toho roku z Moskvy je jediná kňahyňa Ligovská s dcérou; no ja som s nimi nie známy. Môj vojenský plášť je ako pečaf opovrzenia. Učastenstvo, ktoré vzbudzuje, je fažké, ako almužna.

V tejto chvíli prešly ku studni popri nás dve dámy: jedna staršia, druhá mladunká, strojná. Ich tvári pod klobúkmi som nevidel, no odeté boly podľa prísnych pravidiel najlepšieho vkusu: ničoho zbytočného. Druhá mala zatvorené šaty *gris de perles*; ľahká hodvábná šatôčka okrúcala jej hybkú šiju. Topánočky *couleur puce* sfahovaly nad členkom jej chudú nôžku tak milo, že ešte i nezasvätený do tajností krásy istotne by áchnul, hoci len od zadivenia. Jej ľahká, vznešená chôdza mala v sebe čosi panenského, vymykajúceho sa určeníu, ale pochopiteľné zraku. Keď prešla vedľa nás, zavialo od nej nevysvetliteľným aromatom, akým vonia niekedy lístok milej ženy.

— To je kňahyňa Ligovská, — povedal Grušnickij, — a s ňou jej dcéra Meri, ako ju ona volá na anglický spôsob. Sú tu ešte len tri dni.

„Jednako už vieš, ako sa volá?“

— Áno, náhodou som počul, — odpovedal zapálený: — priznám sa, nežiadam si obznámiť sa s nimi. Táto hrdá vysoká šľachta hľadá na nás, vojakov, ako na divochov. A čo ich do toho, či jest um pod číslovanou čiapkou a srdce pod hrubým plášťom?

„Úbohý plášť!“ povedal som, usmievajúc sa. „A kto je ten pán, ktorý k nim prichodí a tak úslužne podáva im pohár?“

— Ó, to je moskovský švihák Rajevič! Je hráč: to vidno hneď podľa zlatej ohromnej refazi, ktorá vinie sa po jeho jasnej veste. A aká hrubá trstenica, ani u Robinzona Kruzoe. No i brada je podľa toho, i účes *à la moujik*.

„Si nazlosteny na celý ľudský rod.“

— I mám za čo.

„Ó, ozaj?“

V tú chvíľu dámy odišly od studne a porovnali sa s nami. Grušnickij stačil postaviť sa s pomocou barly do dramatickej pózy a hlasno odpovedal mi po francúzsky:

— Mon cher, je hais les hommes pour ne pas les mépriser, car autrement la vie serait une farce trop dégoûtante.²⁰

Pekná kňažna sa obrátila a obdarila rečníka dlhým zvedavým pohľadom. Výraz pohľadu bol veľmi neurčitý, ale nie posmešný, prečo vnútorne z duše som mu gratuloval.

„Táto kňažna Meri je veľmi pekná“, povedal som mu. „Má také zamatové oči — práve zamatové: radím ti osvojiť si tento výraz, keď máš hovoriť o jej očiach: dolné a vrchné mihalnice sú také dlhé, že lúče slnka neodrážajú sa v jej zrelniciach. Mám rád tieto oči bez lesku: sú také mäkké, ako by ňa hladily... Ostatne, zdá sa mi, že len to je pekné v jej tvári... A čo, zuby má biele? To je veľmi vážne! Žiaľ, že sa neusmiala na tvoju hrdú frázu.“

²⁰ Môj drahý, nenávidím ľudí, aby som nimi neopovrhoval, lebo ináč bol by život priveľmi hnusnou farceou.

— Ty hovoríš o peknej ženskej ako o anglickom koňovi, — povedal Grušnickij namrzeno.

„Mon cher“, odpovedal som mu, usilujúc sa napodobniť jeho tón: „je méprise les femmes pour ne pas les aimer, car autrement la vie serait un mélodrame trop ridicule.“²¹

Obrátil som sa a odišiel od neho preč. Asi pol hodiny prechodil som sa po viničných alejach, po vápenatých skalách a visiaciach pomedzi ne krikoch. Začalo byť horúce a ja ponáhlal som sa domov. Prechodiac popri kyslom prameni, zastal som pod krytou galeriou, vydýchnuť si v jej tieni, a toto dalo mi príležitosť byť svedkom dosť zaujímavej scény. Účinkujúce osoby boli v takomto položení: kňahyňa s moskovským švihákom sedeli na lavici v krytej galerii, a obidvaja zaujatí, tak sa zdá, vážnym rozhovorom; kňazna, bezpochyby dopijúc už svoj posledný pohár, prechádzala sa zádumčivo pri studni; Grušnickij stál pri samej studni; na rovinke viac nebolo nikoho.

Prišiel som bližšie a skryl som sa za uhol galerie. V tej chvíli Grušnickij pustil svoj pohár na piesok a snažil sa zohnúť, aby ho zodvihol: chorá noha mu prekážala. Úbohý, ako sa namáhal, opierajúc sa o barlu, a všetko nadarmo! Výrazná jeho tvár naozaj ukazovala utrpenie.

Kňazna Meri videla všetko toto lepšie ako ja.

Lahšie ako vtáča priskočila k nemu, nahla sa, zodvihla pohár a podala mu ho s pohybom tela, plným nevýslovného pôvabu; potom sa úžasne zapálila, ob-

²¹ Môj drahý, opovrhujem ženskými, aby som ich nemiloval, lebo ináč bol by život priveľmi smiešnou melodramou.

zrela sa na galeriu a, presvedčiac sa, že jej maminka ničoho nevidela, tak sa zdá, hneď sa uspokojila. Grušnickij otvoril ústa poďakovať jej, ona bola už ďaleko. O chvíľu vyšla z galerie s matkou a švihákom, ale, prechodiac vedľa Grušnického, ukazovala sa takou slušnou a vážnou, ani sa len neobrátila, ba ani nespozovala jeho náruživého pohľadu, ktorým dlho ju sprevádzať, pokým, idúc dolu vrchom, neztratila sa za lípkami bulváru... Ale tu jej klobúčik mihol sa cez ulicu; vbehla do vrát jedného z lepších domov Piatigorska. Za ňou prešla kňahyňa a vo vrátach rozlúčila sa s Rajevičom.

Až vtedy úbohý, náruživý junker zbadal moju prítomnosť.

— Videl si? — povedal, tuho stískajúc mi ruku: — to je zrovna anjel!

„Prečo?“ spýtal som sa s najčistejšou prostodušnosťou,

— Azda si nevidel?

„Nie, videl som: zodvihla tvoj pohár. Jestli by tu bol sluha, tak urobil by to isté, a ešte chytřejšie, v nádeji, že dostane prepitné. Ostatne veľmi pochopiteľné, že zlútilo sa jej nad tebou: urobil si takú úžasnú grimasu, keď si stúpil na prestrelenú nohu.“

— A nebol si ani najmenej pohnutý, hľadiac na ňu v tej chvíli, keď jej duša svietila z tvári?

„Nie.“

Luhal som, ale žiadalo sa mi nahnevať ho. Mám vrodenu náruživosť protirečiť; celý môj život bol len jediná refaz smutných a nevydarených protirečení srdcu

alebo rozsudku. Prítomnosť entuziastu oblieva ma trikráľovým chladom, a myslím, že časté obcovanie s mdlým flegmatikom urobilo by zo mňa náruživého snilka. Priznám sa ešte, pocit nepríjemný, ale známy, prebehol zľahka v tejto chvíli mojim srdcom: tento pocit bola závisť; hovorím smelo, že „závisť“, lebo som privykol samému sebe vo všetkom sa priznávať; sotva sa najde mladý človek, ktorý, poznajúc peknú ženskú, pripútavšiu jeho záhalčivú pozornosť a zrazu zjavne pred ním vyznačivšiu iného, jej rovnako neznámeho, — sotva, hovorím, najde sa taký mladý človek (rozumie sa, žijúci vo veľkom svete a privyknutý premaznávať svoju samolúbosť), ktorý by nebol tým nepríjemne dotknutý.

Mlčiac, s Grušnickým sišli sme dolu vrchom a prešli po bulváre, popri oblokoch domu, kde zmizla naša krásavica. Sedela pri obluku. Grušnickij, potrhnuč ma za ruku, hodil na ňu jeden z tých mútno-nežných pohľadov, ktoré tak málo účinkujú na ženské. Obrátil som na ňu lorgnet a spozoroval, že na jeho pohľad sa usmiala a že môj drzý lorgnet rozsúdil ju ozajstne. A ako, naozaj, smie kavkazský vojak uprieť sklíčko na moskovskú kňaznu?...

13. mája.

Teraz za rána zašiel ku mne doktor; volá sa Werner, ale je Rus. Čo je tu čudného? Poznám istého Ivanova, ktorý bol Nemec.

Werner je človek pozoruhodný z mnohých príčin. Je skeptik a materialist, ako skoro všetci medikovia, ale spolu s tým i poet — a to nie žartom: poet skutkom

vždy a často i slovom, hoci v živote svojom nenapísal ani dvoch veršov. Preskúmal všetky živé struny srdca ľudského, ako skúmajú žily mŕtvol, ale nikdy nevedel využiť svojich známostí: tak niekedy výtečný anatóm nevie vyliečiť od zimnice. Obyčajne Werner potajomky vysmieval svojich chorých; no raz videl som, ako plakal nad umierajúcim vojacom... Bol chudobný, sníval o milionoch, ale k vôli peniazom neurobil by zbytočného kroku; raz mi hovoril, že radšej urobí úsluhu nepriateľovi, ako priateľovi, lebo že to znamenalo by predávať svoju dobročinnosť, a nenávisť sa len zväčší pomerne s veľkodušnosťou protivníka. Mal zlý zvyk; pod výveskom jeho epigramu ne jeden dobrák zostal hlupákom; jeho súperníci, závistliví kúpeľní lekári, rozniesli o ňom zvesť, že, vraj, kreslí karikatúry na svojich chorých, — chorí sa rozpajedili, skoro všetci mu vypovedali. Jeho priatelia, to jest všetci naozaj poriadni ľudia, slúžiaci na Kavkaze, nadarmo usilovali sa pozdvihnúť jeho upadlý kredit.

Jeho zovňajšok bol z tých, ktoré na prvý pohľad účinkujú nepríjemne, ale páčia sa pozdejšie, keď oko naučí sa čítať v nepravidelných črtách odtláčok duše skúsenej a vysokej. Boly príklady, že ženy zaľúbily sa do takých ľudí bláznive a nepremenily by ich špaty za krásu najsviežejších a ružových endimionov; treba uznať ženským: majú inštinkt krásy duševnej, a preto, môž' byť, ľudia, podobní Wernerovi, tak náruživé lúbia ženské.

Werner bol vzrastu malého a chudý i slabý ako dieťa; jednu nohu mal kratšiu než druhú, ako Byron; v porovnaní s telom hlava jeho zdala sa byť ohromnou :

strihal si vlasy do kože a nerovnosti jeho črepa, obnažené takým spôsobom, prekvapily by frenologa čudným spletením protipostavených náklonností. Jeho malé čierne oči, vždy nespokojné, usilovali sa preniknúť vaše myšlienky. V jeho odeve bolo pozorovať vkus a čistotu; jeho chudé, žilnaté a malinké ruky hovelý si v jasnožltých rukaviciach. Kabát, nákrčník a vestu mal stále čierne. Mládež nazvala ho Mefistom; ukazoval, že sa hnevá za túto prezývku, ale v skutočnosti lichotila jeho samofúbosťou. My sme jeden druhého skoro pochopili a stali sme sa priateľmi, lebo ja som k družbe nespôsobný: zo dvoch priateľov jeden je vždy otrok druhého, hoci často ani jeden z nich sám sebe nepriznáva sa v tom; otrokom byť nemôžem, a rozkazovať v tomto prípade je práca unavujúca, lebo treba spolu s týmto i klamať, a k tomu ja mám lokajov a peniaze! Poviem, ako sme sa stali priateľmi: našiel som Wernera v S... v mnohočíselnom a veselom kruhu mládeže; rozhovor vzal ku koncu večera filozoficko-metafyzický smer; hovorili o presvedčeniach; každý bol presvedčený o rozličných rozličnostiach.

— Čo sa týka mňa, ja som presvedčený len o jednom... — povedal doktor.

„O čom to?“ spýtal som sa, žiadajúc si poznať mienku človeka, ktorý dosiaľ mlčal.

— O tom, — odpovedal, — že prvej alebo pozdejšie, za jedného pekného rána umrem.

„Ja som bohatší ako vy“, povedal som: „ja mám okrem toho ešte jedno presvedčenie, to, že v jeden škarredý večer mal som nešťastie narodiť sa.“

Všetci uznali, že hovoríme hlúposti, a naozaj z nich nikto ničoho múdrejšieho nepovedal. Od tejto chvíľky dávali sme jeden druhému prednosť pred inými. Často sme sa schádzavali a hovorili spolu o abstraktných predmetoch veľmi seriózne, kým sme nespozorovali oba, že sa šialime navzájom. Vtedy, pozrúc významne jeden druhému do očí, ako robili rímski auguri, podľa slov Cicera, začali sme sa rehoť a, narehotajúc sa, rozchádzali sme sa spokojní so svojím večerom.

Ležal som na diváne, uprúc oči do povaly a založiac ruky pod zátylok, keď Werner vošiel do mojej izby. Sadol si do kresla, postavil paličku do kúta, zívól a oznámil, že von začína byť horúce. Odpovedal som, že znepokojujú ma muchy, — a oba sme zamĺkli.

„Pozorujte, milý doktor“, povedal som, „že bez hlupákov bola by na svete veľmi dlhá chvíľa... Pozrite, hľa, my dvaja sme umní ľudia; vieme vopred, že o všetkom možno sa dišputovať do nekonečna, a preto sa nedišputujeme; poznáme skoro všetky tajné myšlienky jeden druhého; jedno slovo je nám celá historia; vidíme zrno každého nášho citu cez trojnásobnú šupku. Smutné nám je smiešne, smiešne žiaľne, a vôbec, po pravde, sme oproti všetkému dosť ľahostajní, okrem samých seba. A tak výmeny citov a myšlienok medzi nami nemôže byť: vieme jeden o druhom všetko, čo chceme vedieť, a vedieť viac nechceme; zostáva jeden prostriedok: rozprávať noviny. Povedzte mi nejakú novinu.“

Unavený dlhou rečou, zatvoril som oči a zívól. Odpovedal, keď si trošku pomyslel:

— Vo vašom galimatiasí jednako je idea.

„Dve“, odpovedal som.

— Povedzte mi jednu, a ja vám poviem druhú.

„Dobre, začínajte“, povedal som, prezerajúc ďalej povalu a vnútorne sa usmievajúc.

— Vám žiada sa vedieť nejaké podrobnosti o niekom, kto prišiel do kúpeľov, a ja sa už domýšľam, o koho sa vy staráte, lebo na vás sa tam už spytovali.

„Doktor, my sa rozhodne nemôžeme shovárať: čítame v duši jeden druhému.“

— Teraz druhá...

„Druhá idea je tu: chcel som vás prinútiť rozprávať niečo: po prvé preto, že počúvať je menej unavujúce; po druhé, nemožno sa prezradiť; po tretie, možno zvedieť cudziu tajnosť; po štvrté preto, že takí umní ľudia, ako vy, radšej majú poslucháčov ako rozprávačov. Teraz k veci: čo vám povedala kňahyňa Ligoľská o mne?“

— Ste veľmi presvedčený, že to bola kňahyňa... a nie kňazna...?

„Úplne presvedčený.“

— Prečo?

„Preto, že kňazna spytovala sa na Grušnického.“

— Máte veľký dar dômyslu. Kňazna povedala, že je presvedčená, že ten mladý človek vo vojenskom kepení degradovaný je na obyčajného vojaka pre duel...

„Dúfam, že ste ju nechali v tomto príjemnom omyle.“

— Rozumie sa...

„Zauzlenie je tu!“ zvolal som vo vytržení: „o rozuzlenie tejto komedie sa postaráme. Zjavne osud stará sa o to, aby som nemal dlhej chvíle.“

— Ja cítim, — povedal doktor, — že úbohý Grušnickij bude vašou obefou...

„Ďalej, doktor.“

— Kňahyňa povedala, že vaša tvár jej je známa. Ja som jej poznamenal, že iste vídala vás v Petrohrade, niekde v spoločnosti... a povedal som vaše meno. Bolo jej známe. Tak sa zdá, že vaša historia narobila tam mnoho šumu... Kňahyňa začala rozprávať o vašich dobrodružstvách, dokladajúc bezpochyby k spoločenským klebetám svoje poznámky... Dcéra počúvala zvedave. V jej obrazotvornosti stali ste sa hrdinom románu v novom vkuse... Neprotirečil som kňahyni, hoci som vedel, že hovorí hlúposti.

„Vy ste už priateľ!“ povedal som, podajúc mu ruku. Doktor stisol ju s citom a pokračoval:

— Ak chcete, predstavím vás.

„Čo sa vám robí“, povedal som, splasnúc rukami: „azda hrdinov predstavujú? Oni sa inak neobznamujú, ako zachránia od istej smrti svoju premilenú.“

— A vy naozaj chcete sa vláčiť za kňaznou?

„Naopak, celkom naopak!... Doktor, napokon triumfujem: nechápete ma!... Ostatne, doktor, to ma hnevá“, pokračoval som po chvíľke mlčania: „ja nikdy neodokrývam sám svojich tajností, ale úžasne rád, aby ich hádali, lebo takým spôsobom prípadne môžem sa od nich odtajiť. Ale musíte mi opísať matku s dcérou. Akí sú to ľudia?“

— Po prvé, kňahyňa je žena asi štyricaťpäťročná, — odpovedal Werner, — má znamenitý žalúdok, ale krv skazenú: na lícach má červené škvrny. Poslednú po-

lovicu svojho života strávila v Moskve, a tu na pokoji stučnela. Má rada svodné anekdoty i sama hovorí niekedy nesvedčné veci, keď dcéry niet v izbe. Povedala mi, že jej dcéra je nevinná ako holub. Čo mňa do toho?... Chcel som jej odpovedať, aby bola spokojná, že ja to nikomu nepoviem. Kňahyňa lieči sa od reumatizmu, a jej dcéra bohvie od čoho; kázal som obidvom piť denne po dva poháre kyslej vody a kúpať sa dva razy do týždňa v rozriedenej vode. Kňahyňa, tak sa zdá, neprivykla rozkazovať; váži si rozum a vedomosti dcéry, ktorá čítala Byrona po anglicky a zná algebru: ako vidno, v Moskve slečny pustily sa do učnosti, a dobre robia — naozaj! Naši mužskí sú takí nemilí vôbec, že koketovať s nimi umnej ženskej musí byť neznesiteľné. Kňahyňa veľmi rada mladých ľudí; kňazna hľadá na nich s istým opovržením — moskovská obyčaj! V Moskve živia sa len štyriacročnými vtipkármi.

„A vy boli ste v Moskve, doktor?“

— Áno, mal som tam nejakú prax.

„Pokračujte.“

— Veď som, zdá sa mi, všetko povedal... Áno, ešte toto: kňazna, ako sa zdá, rada rozvažuje o citoch, náruživostiach a ostatnom... bola jednu zimu v Petrohrade, a nepozdal sa jej, najmä spoločnosť: iste ich chladno prijali.

„Dnes ste nikoho u nich nevideli?“

— Naopak: bol tam jeden adjutant, jeden gardový dôstojník a akási dáma z novoprišlých, rodina kňahyni po mužovi, veľmi pekná, ale veľmi, tak sa zdá, chorá...

Nestretli ste jej pri studni? Je strednej výšky, blondínka, s pravidelnými črtami, farba tváři suchotinárska a na pravom líci má čierny materinský znak: jej tvár zadivila ma svojou výraznosťou.

„Materinský znak?“ zamrmlal som cez zuby. „Či ozaj?“

Doktor pozrel na mňa a povedal slávnostne, položiac mi ruku na srdce: — Poznáte ju!... — Moje srdce naozaj bilo prudkejšie ako obyčajne.

„Teraz je na vás rad triumfovať“, povedal som: „ale sa na vás spolieham, vy ma nesklamete. Ešte som jej nevidel, ale som presvedčený, poznávam vo vašom portréte ženskú, ktorú som ľúbil za dávnych čias... Nehovorte jej o mne ani slova; ak sa ona opýta, vyslovte sa o mne nedobre.“

— Pre mňa! — povedal Werner, pohnúc plecami.

Keď odišiel, hrozný žiaľ svieral mi srdce. Či nás osud ozaj zasa sviedol na Kavkaze, alebo ona schválne prišla sem, vediac, že ma tu najde?... a ako sa uvidíme?... a potom, či je to ona?... Moje predtuchy ma nikdy nesklamávaly. Niet vo svete človeka, nad ktorým minulosť nadobudla by takej vlády, ako nado mnou. Každá upomienka na pominulý žiaľ alebo radosť chorobne udiera mi na dušu a vyzýva z nej vždy tie isté zvuky... Som hlúpo stvorený: ničoho nezabúdam — ničoho!

Po obede o šiestej išiel som na bulvár: tam bol zástup; kňahyňa s kňaznou sedely na lavičke, okružené mládežou, ktorá dvorila o preteky. Usadil som sa v istej vzdialenosti na druhej lavičke, zastavil som dvoch známych dragúnskych dôstojníkov a začal som im čosi

rozprávať; vidno, bolo to smiešne, lebo tí začali sa smiať ako blázniví. Zvedavosť pritiahla ku mne niektorých z okružujúcich kňaznu; pomaly všetci ju zanechali a pripojili sa k môjmu krúžku. Ja som neumíkal: moje anekdoty boli umné do hlúposti, moje posmešky nad prechodiacimi okrem originálmi boli zlostné do vzteku... Neprestal som obveselovať obecnstvo do západu slnca. Niekoľko ráz kňazna popod ruky s matkou prechodila vedľa mňa, sprevádzaná akýmsi krivým starcom; niekoľko ráz jej pohľad, padajúc na mňa, vyrážal protiveň, usilujúc sa vyraziť ľahostajnosť...

— Čo vám rozprával? — spýtala sa jedného z mladých ľudí, vráťivších sa k nej z vlúdnosti. — Iste veľmi zaujímavú historku — o svojich hrdinských skutkoch v bitkách?... Povedala to dosť hlasno a iste s úmyslom pichnúť ma. „Aha!“ pomyslel som si: „vy sa ozajstne hneváte, milá kňazna; počkajte, čo to ešte bude!“

Grušnickij sledil za ňou, ako dravý zver, a nespúšťal jej s očí: stavím sa, že zajtra bude prosiť, aby ho niekto predstavil hňahyni. Ona bude veľmi rada, lebo sa nudí.

16. mája.

Za dva dni moje veci značne sa pohly napred. Kňazna ma rozhodne nenávidí; už mi povedali o dvoch troch epigramoch na môj účet, dosť pichlavých, no spolu veľmi lichotivých. Jej je úžasne čudno, že ja, ktorý som privykol na dobrú spoločnosť, ktorý som taký blízky s jej petrohradskými sesternicami a tetuškami, nesnažím sa obznámiť s ňou. Vidáme sa každý deň pri studni, na bulváre; vynakladám všetky svoje sily na to, aby

som odľahoval jej zbožňovateľov, blýskavých adjutantov, bledých Moskvanov a iných, — a skoro vždy sa mi podarí. Vždy som nenávidel hostí u seba: teraz je u mňa každý deň plný dom, obedujú, večerajú, hrajú — a, bohužiaľ, moje šampanské vífazi nad vládou magnetických jej očiek.

Včera stretli sme sa v sklepe Čechalova; jednala utešený perský koberec. Kňazna prosila svoju maminku, aby nebola skúpa: tento koberec tak okrášli jej izbu!... Ja nadhodil som štyriacť rubľov a kúpil som ho; za to bol som odmenený pohľadom, v ktorom iskrila sa najúchvatnejšia zúrivosť. Pred obedom rozkázal som schválne previesť vedľa jej oblokov svojho čerkeského koňa, prikrytého týmto kobercom. Werner bol u nich o tomto čase, a hovoril mi, že efekt tejto scény bol ako možno najdramatickejší. Kňazna chce kázať proti mne povstanie; už som zbadal, že dvaja adjutanti v jej prítomnosti ma veľmi sucho pozdravujú, jednako každý deň u mňa obedujú.

Grušnickij robí tajnostnú tvár: chodí, založiac ruky za chrbát, a nikoho nepozná; noha mu zrazu ozdrazela, ledvaže kríva. Našiel si príležitosť vstúpiť do rozhovoru s kňahyňou a povedať akúsi poklonu kňazne; ako vidno, nie je veľmi prieborná, lebo od tých čias odpovedá na jeho poklonu najmilším úsmevom.

— Ty rozhodne nechceš sa obznámiť s Ligovskými? — povedal mi včera.

„Rozhodne.“

— Čo myslíš? Najpríjemnejší dom v kúpeľoch! Celá tunajšia lepšia spoločnosť...

„Priateľ môj, mne sa i nie tunajšia úžasne zuno-
vala. A ty chodievaš?“

— Nie ešte; hovoril som dva razy s kňaznou, nie
viac. Vieš, akosi ponúkať sa do domu je nepríhodné,
hoci tu je to obyčajné... Iná vec, keby som nosil
epolety...

„Čo rozprávaš? Veď takto si značne interesant-
nejší! Ty zrovna nevieš využiť svojho výhodného po-
loženia... Veď kepeň prostého vojaka v očiach každej
citlivej slečny robí fa hrdinom a trpiteľom.“

Grušnickij usmial sa samofúbo.

— Aká hlúposť! — povedal.

„Som presvedčený“, pokračoval som, „že je kňazna
do teba už zaľúbená.“

Zapálil sa po uši a nadul sa.

Oh, samofúbosť, ty sochor, ktorým Archimedes
chcel podvihnúť zemeguľu!...

— Ty máš vždy žarty napohotove! — povedal, uka-
zujúc, ako by sa hneval. — Po prvé, ona ma ešte tak
málo zná...

„Ženské lúbia len tých, ktorých neznajú.“

— Ale veď ja vôbec nemám nárokov páčiť sa jej:
ja len chcem sa obznámiť s príjemným domom, a bolo
by veľmi smiešne, keby som mal nejaké nádeje... To
už vy, na príklad, je iná vec, — vy, vífazi petrohradskí:
len pozrete a ženské tajú... A, či vieš, Pečorin, čo ho-
vorila kňazna o tebe?...

„Ako? Ona už hovorila ti o mne?“

— Neraďuj sa, jednako. Akosi začali sme hovoriť
pri studni, náhodou; tretie jej slovo bolo: „Kto je ten

pán, ktorý má taký nepríjemný, ťažký pohľad? Bol s vami, vtedy..." Zapálila sa a nechcela udať deň, pripomenúc si svoj milý čin. — Nepotrebuje menovať dňa, — odpovedal som jej: — večne bude mi pamätný... Priateľ môj, Pečorin, negratulujem ti, si u nej zle zapísaný... A, naozaj, škoda, lebo Meri je veľmi milá...

Treba poznamenať, že Grušnickij je z tých ľudí, ktorí, hovoriac o ženskej, s ktorou sú leda známi, volajú ju *moja Meri, moja Sophie*, jestli mala šťastie zapáčiť sa im.

Urobil som vážnu tvár a odpovedal mu:

„Áno, nie je špatná... Ale sa chráň, Grušnickij! Ruské dámy z väčšej časti prechovávajú len platonickú lásku, neprímiešajú k nej myšlienky o vydaji, a platonická láska je najnepokojnejšia. Kňazna, tak sa zdá, je z tých ženských, ktoré chcú, aby ich zábávali; ak za dve minúty jedno za druhým bude sa pri tebe nudiť, stratený si nenavrátiteľne: tvoje mlčanie musí povzbudzovať jej zvedavosť, tvoj rozhovor nikdy neuspokojí ju úplne; musíš ju znepokojovať neprestajne; ona desať ráz verejne za teba opovrhne verejnou mienkou a nazve to obefou, a, aby si to vynahradila, začne ňu mučiť, — a potom zrovna povie, že ňu nemôže vystáť. Ak si nenadobudneš nad ňou moci, to ani jej prvý bozk nedá ti práva na druhý; nakoketuje sa s tebou do sýstosti, ale o dva roky vydá sa za kaliku, z poslušnosti oproti materi, a začne sa presviedčať, že je nešťastná, že ona len jedného človeka ľúbila, to jest teba, ale že nebo nechcelo ju spojiť s ním, lebo nosil vojenský kepeň, hoci pod tým hrubým, šedivým plášťom bilo srdce náruživé a šlachetné..."

Grušnickij udrel päsfou na stôl a začal chodiť hore-dolu po izbe.

Vnútorne smial som sa, ba dva razy som sa i usmial, ale on, na šťastie, toho nezbadal. Je zjavné, že je zaľúbený, lebo sa stal ešte dôvernejším ako prvej; ba zjavil sa u neho i strieborný prstienok s čiernym emailom, tunajší výrobok: videl sa mi podozrivým. Začal som ho prezerať, a čo?... drobnými literami meno *Meri* bolo vyryté na vnútornej strane a pri ňom — datum dňa, v ktorý zodvihla známy pohár. Utajil som svoje objavenie; nechcem vynútiť od neho priznania; chcem, aby ma on sám vybral za svojho dôverníka, — a to bude môj pôžitok!...

— — — — —

Dnes vstal som pozde; prichodím k studni — už nikoho niet. Začalo byť horúce; biele páperové obláčky rýchle utekaly od snežných vrchov, sľubujúc búрку; hlava Mašuka kúrila sa, ako zahasená fakľa; okolo nej ovíjaly a plazily sa, ako hadi, sivé chĺpky oblakov, za-držané v svojom namerení a akoby zachytené na jeho pichľavé krovie. Vzduch napojený bol elektrinou. Vhĺbil som sa do viničnej aleje, ktorá viedla do jaskyne; bolo mi smutno. Myslel som na tú mladú ženu s materin-ským znakom na líci, o ktorej hovoril mi doktor... Prečo je tu? A či je to ona? A prečo myslím, že je to ona, a prečo som o tom temer presvedčený? Či jest málo žien so znakmi na lícach? — Rozmýšľajúc takým spô-sobom, došiel som k samej jaskyni. Hľadím: v ochla-dzujúcom tieni jej klenby, na kamennej lavici, sedí ženská v slamenom klobúčku, okrútená čiernym šálom, s hla-

vou ovesenou na hrud'; klobúk zakrýval jej tvár. Už chcel som sa vrátiť, aby nerušil jej sny, keď pozrela na mňa.

„Viera!“ zvolal som mimovoľne.

Strhla sa a zbledla.

— Vedela som, že ste tu, — povedala.

Sadol som si k nej a chytil som ju za ruku. Dávno zabudnuté chvenie prebehlo po mojich žilách pri zvuku tohto milého hlasu; pozrela mi do očí svojimi hlbokými a spokojnými očami: vyrážaly nedôveru a čosi podobného výčitke.

„Dávno sme sa nevideli“, povedal som.

— Dávno, a premenili sme sa oba v mnohom.

„Teda, ty ma už neľúbiš?...“

— Som vydatá... — povedala.

„Zas? Ale pred niekoľkými rokmi táto príčina tiež bola, a jednako...“

Vytrhla si ruku z mojej a líca jej zahorely.

„Možno ľúbiš svojho druhého muža...?“

Neodpovedala a odvrátila sa.

„Alebo je veľmi žiarlivý?“

Mlčanie.

„No, čo? Je mladý, pekný, najmä iste bohatý, a ty sa bojíš...“

Pozrel som na ňu a preľakol som sa: jej tvár vyrážala hlbokú zúfalosť, v očiach svietily jej slzy.

-- Povedz mi, — konečne zašeptala, — je ti veľmi veselo mučiť ma? Mala by som ťa nenávidieť. Od tých čias, ako sa poznáme, nedal si mi ničoho, okrem utrpenia... — Hlas sa jej zatriasol, sklonila sa ku mne a spustila hlavu na moju hrud'.

„Môž' byť“, pomyslel som si: „ty práve preto si ma ľúbila: radosti sa zabúdajú, ale žiaľ nikdy...“

Tuho som ju objal, a tak zostali sme dlho. Napokon pery naše sblížily sa a slialy v horúcom, opájajúcom bozku; ruky jej boli chladné ako ľad, hlava jej horela. Tu medzi nami začal sa rozhovor, ktorý na papieri nemá smyslu, ktorý zopakovať nemožno a nemožno si ho ani zapamätať: význam zvukov zamieňa a doplňuje význam slov, ako v talianskej opere.

Ona rozhodne nechce, že by som sa obznámil s jej mužom, — tým krivým starčekom, ktorého zbežne videl som na bulváre: vydala sa za neho pre syna. Je bohatý a trpí na reumatizmus. Nedovolil som si o ňom ani jedného posmešného slova: ona ho ctí ako otca — a bude ho klamať ako muža... Čudná vec je srdce ľudské vôbec, a ženské zvlášte!

Muž Viery, Semen Vasilievič G... v, je ďaleký príbuzný kňahyni Ligovskej. Býva vedľa nej; Viera je často u kňahyne; dal som jej slovo obznámiť sa s Ligovskými a vláčil sa za kňažnou, aby som odklonil pozornosť od nej. Takým spôsobom moje plány nezmarily sa ani najmenej, a mne bude veselo...

Veselo!... Áno, ja som už prešiel tú periodu života duševného, keď hľadajú len šťastie, keď srdce cíti nevyhnutnosť ľúbiť niekoho silne a náruživé; teraz len chcem byť milovaným, i to od veľmi nemnohých; ba sa mi zdá, že jednej stálej oddanosti bolo by mi dosť: žalostná obyčaj srdca!...

Jedno bolo mi vždy čudné: ja nikdy nestal som sa otrokom milovanej ženy; naopak, vždy zadovážil som

si nad ich vôľou a srdcom nepremožiteľnú moc, vôbec ani sa nestarajúc o to. Prečo to? Či preto, že ja nikdy nič vysoko necením, a ony každú chvíľku bály sa vypustiť ma z rúk, alebo je to — magnetický vliv silného organizmu, alebo prosto nepodarilo sa mi najst ženskej s nepoddajnou povahou?

Musím sa priznať, že ja práve nerád nepoddajné ženské: či je to ich vec!...

Pravda, teraz som sa spamätal: raz, len raz ľúbil som ženu pevnej vôľe, nad ktorou nikdy nemohol som zvíťaziť... Rozišli sme sa ako nepriatelia, — i to, môž' byť, keby som ju bol poznal o päť rokov pozdejšie, boli by sme sa rozišli inak...

Viera je chorá, veľmi chorá, hoci ani nepriznáva sa tomu; bojím sa, aby neboly u nej suchoty, alebo choroba, ktorú volajú fièvre lente²² — choroba celkom nie ruská, preto ani nemá mena v našej reči.

Búrka zastihla nás v jaskyni a zadržala vyše pol hodiny. Neprinútila ma prisahať jej vernosť, nespytovala sa, či som ľúbil iné od tých čias, ako sme sa rozišli... Sverila sa mi znova s predošlou bezpečnosťou, — a ja ju neoklamem: ona je jediná žena na svete, ktorú nemohol by som oklamať. Viem, skoro rozlúčime sa zas — a, môž' byť, na veky, oba pôjdeme rozličnými cestami k hrobu; ale rozpomienka na ňu zostane nedotknutou v mojej duši — toto opakoval som jej vždy, a ona mi verí, hoci hovorí opačné.

Napokon sme sa rozišli; dlho sledil som za ňou pohľadom, pokým jej klobúčik neskryl sa za kríkmí a

²² Horúčka.

skalami. Srdce moje bolestne sa sovrela, ako po prvej rozlúčke. Ó, ako som sa zaradoval tomuto citu! Azda mladost so svojimi dobročinnými búrkami chce sa vrátiť ku mne zas, alebo je to len jej lúčiaci sa pohľad, posledný dar — na pamiatku?... Ale smiešne pomyslieť si, že naoko som ešte chlapec: tvár, hoc i bledá, ale je ešte svieža; údy sú hybké a strojné; husté kučery vinú sa, oči horia, krv vrie...

Vrátiac sa domov, vysadol som na koňa a vyšiel do stepi. Rád cválam na ohnivom koni po vysokej tráve, proti vetru; žiadostive hlcem voňavé povetrie a upieram zraky do svetlej diaľky, snažiac sa uloviť temné kontúry predmetov, ktoré každú chvíľku stávajú sa jasnejšími a jasnejšími. Čo aký zármutok ležal by na srdci, čo aký nepokoj unoval by myseľ, všetko sa v chvíľocke rozveje; na duši odľahne, ustatosť tela premôže nepokoj mysli. Niet ženského pohľadu, ktorého by som nezabudol, keď zazrem kučeravé vrchy, ožiarené južným slnkom, keď vidím belasé nebo alebo počúvam šum potoka, padajúceho s brala na bralo.

Myslím si, že kozáci, zívajúci na svojich *výškach*²³, vidiac ma cválajúceho bez potreby a cieľa, dlho trápili sa nad touto záhadou, lebo iste podľa odevu pokladali ma za Čerkesa. Mne naozaj hovorili, že v čerkeskom kostyme na koni podobnejší som Kabardíncom, ako mnohí Kabardínci sami. A naozaj, čo sa týka tohto vznešeného bojovného odevu, som úplný dandy: ani jednej zbytočnej šnúročky, zbraň cenná, prosto upravená, kožušina na čiapke nie pridlhá, ani prikrátka, no-

²³ Strážne búdky.

havice a črievičky prikrojené so všemožnou akurátnosťou, bešmet²⁴ biely, čerkeska kávová. Dlho skúmal som, ako horci sadajú na koňa: ničím nemožno tak polichotíť mojej samolúbosti, ako uznaním môjho umenia vo vrchovej jazde na kavkazský spôsob. Držím štyri kone: jedného pre seba, troch pre priateľov, aby mi nebolo smutno samému vláčiť sa po poliach; oni berú moje kone s radosťou — a nikdy nejdú spolu so mnou. Bolo už šesť hodín popoludní, keď som sa spamätal, že je čas obedovať; môj kôň bol zmučený; vyšiel som na cestu, vedúcu z Piatigorska k nemeckej kolonii, kam často kúpeľná spoločnosť chodíva en piquenique. Cesta vedie pomedzi krovie, spúšťajúc sa do nevelkých výmoľov, kde pretekajú šumivé potoky pod záštitou vysokých tráv; dovôkola amfiteatrálne dvíhajú sa siné opachy Beštu, Hadej, Železnej a Lysej hory. Spustiť sa do jedného z takých výmoľov, v tunajšom nárečí *úžlabi-nami* zvaných, zastal som napojiť koňa; vtedy ukázala sa na ceste hlučná a blýskavá kavalkáda; dámy v čiernych a belasých amazonkách, gavalieri v kostymoch, ktoré boly miešaninou čerkeského s nižno-novgorodským; popredku išiel Grušnickij s kňažnou Mery.

Dámy po kúpeľoch ešte veria, že Čerkesi napádajú za bieleho dňa; bezpochyby preto Grušnickij na vojenský kepeň zavesil si šabľu a pár pištoľí: bol dosť smiešny v tomto hrdinskom obleku. Vysoký ker zakrýval ma pred nimi; no pomedzi listie mohol som vidieť všetko a uhádnuť podľa výrazu ich tváří, že rozhovor bol sentimentálny. Napokon priblížili sa k svahu;

²⁴ Kazajka tatárska.

Grušnickij chytil za uzdu koňa kňazny a vtedy dupočul som koniec ich rozhovoru:

„A vy celý život chcete zostať na Kavkaze?“ hovorila kňazna.

— Čo je mne Rusko? — odpovedal jej gavalier. — Kraj, kde tisíce ľudí, preto, že sú bohatší ako ja, budú hladieť na mňa s opovržením, a tu — tu tento hrubý kepeň neprekážal mojej známosti s vami...

„Naopak...“ povedala kňazna a zapálila sa.

Tvár Grušnického vyrazila radosť. Pokračoval:

— Tu život môj prejde hlučne, nepozorovane a chytro, pod guľami divochov, a keby mi Boh každoročne posielal jeden jasný ženský pohľad, podobný tomu...

Vtedy došli ku mne; švihol som koňa bičkom a vyšiel som zpoza kra...

„Mon Dieu, un circassien!...“²⁵ skríkla kňazna v úžase.

Aby som ju úplne presvedčil o inom, odpovedal som po francúzsky, zľahka sa nakloniac:

„Ne craignez rien, madame, — je ne suis pas plus dangereux que votre cavalier...“²⁶

Zahanbila sa. Ale prečo? Pre svoj omyl, alebo preto, že moja odpoveď zdala sa jej drzou? Želal by som si, aby posledné moje predpokladanie bolo pravé. Grušnickij hodil na mňa nespokojný pohľad.

Pozde večer, t. j. o jedenástej, išiel som sa prejsť

²⁵ Môj Bože, Čerkes!

²⁶ Nebojte sa nič, madame, — nie som nebezpečnejší, ako váš gavalier...

po lipovej aleji na bulváre. Mesto spalo, len v niektorých oblokoch mihaly sa svetlá. So troch strán černaly sa hrebene brál, odnožia Mašuka, na končiaroch ktorého ležal zlovestný obláčik; mesiac dvíhal sa na východe; v diaľke ako strieborné lemovanie iskrily sa snehové vrchy. Volanie strážnikov zamieňalo sa so šumom horúcich prameňov, vypúšťaných na noc. Časom zvučný dupot koňa ozýval sa ulicou, sprevádzaný škripením nogajskej arby²⁷ a žalostivým tatárskym prípevom. Sadol som si na lavicu a zamyslel sa... Cítil som nevyhnutnosť vyliť svoje myšlienky v priateľskom rozhovore... Ale s kým? „Čo robí teraz Viera?“ myslel som si... Mnoho by som dal za to, keby som mohol v tejto chvíľke stisnúť jej ruku.

Zrazu počujem chytré a nerovné kroky... Iste Grušnickij... Tak je!

„Odkiaľ?“

— Od kňahyne Ligovskej, — povedal veľmi vážne.

— Ako Meri spieva!...

„Vieš čo?“ povedal som mu. „Stavím sa, že ona nevie, že si ty junker; ona myslí, že si degradovaný...“

— Možno! Čo ma do toho!... — povedal roztržite.

„Nie, ja to len tak hovorím...“

— Ale či ty vieš, že si ju nedávno strašne nahneval? Je tej mienky, že je to neslýchaná drzosť; ledva som ju mohol presvedčiť, že si ty tak dobre vychovaný a tak dobre poznáš spoločnosť, že nemohol si mať úmyslu uraziť ju; ona hovorí, že máš drzý pohľad, že ty iste máš sám o sebe vysokú mienku.

²⁷ Arba, dvojkolesový voz nogajských Tatárov.

„Nemýli sa... A ty nechceš ujať sa jej?“

— Lúto mi je, že nemám ešte toho práva...

„Aha!“ pomyslel som si: „ako vidno, už má nádej...“

— Ostatne, veď je to pre teba horšie, — pokračoval Grušnickij: — teraz ti ťažko bude obznámiť sa s nimi, — a škoda, je to jeden z najpríjemnejších domov, aké len poznám...

Vnútorne som sa usmial.

„Najpríjemnejší dom pre mňa je teraz môj“, povedal som, zívajúc, a vstal som, aby som odišiel.

— Jednako, priznaj sa, kajáš sa...?

„Aká hlúposť! Ak chcem, tak zajtra večer budem u kňahyne...“

— Uvidíme...

„A ešte, aby som ti urobil radosť, budem sa vláčiť za kňaznou...“

— Áno, ak bude chcieť hovoriť s tebou...

„Vyčkám len tú chvíľku, keď zunuje tvoj rozhovor... Dobré sa maj...“

— A ja pôjdem pomotať sa, — teraz nezaspím... Počuj, poďme radšej do reštaurácie, tam hrajú... potrebujem teraz silných dojmov...

„Prajem ti, aby si prehral...“

Išiel som domov.

21. mája.

Prešiel skoro týždeň, a ja ešte neobznámil som sa s Ligovskými. Vyčkávam príležitosť. Grušnickij, ako tieň, sleduje za kňaznou všade; ich rozhovory sú ne-

konečné; kedyže sa jej zunuje?... Matka si toho nevšíma, lebo on *nie je ženích*. To je logika materí! Zbadal som dva-tri nežné pohľady, — treba tomu urobiť koniec.

Včera pri studni prvý raz ukázala sa Viera... Od tých čias, ako sme sa sišli v jaskyni, nevychádzala z domu. Razom spustili sme poháre, a naklonená povedala mi šeptom:

— Nechceš sa obznámiť s Ligovskými?... Len tam môžeme sa vídavať...

Výčitka!... Nudno, ale zaslúžil som ju...

Ozaj: zajtra je bál na podpisy v dvorane reštaurácie, a ja budem tancovať s kňaznou mazúrku.

29. mája.

Dvorana reštaurácie premenila sa na dvoranu blahorodého shromaždenia. O deviatej všetci sa poschádzali. Kňahyňa s dcérou zjavily sa medzi poslednými; mnohé dámy pozrely na ňu so závišťou a nežičlivosťou, lebo kňazna Meri oblieka sa vkusne. Tie, ktoré pokladajú sa za tunajšie aristokratky, utajac závišť, pridružily sa k nej. Akože? Kde je spoločnosť ženských, tam hneď zjaví sa vyšší a nižší kruh. Pod oblokom, v tlupe ľudí, stál Grušnickij, pritísnúc tvár ku sklu a nespúšťajúc očí so svojej bohyně; ona, prechodiac vedľa neho, ledva badeateľne kývla mu hlavou, tvár jeho zažiarila ako slnce... Tance začaly sa poľským; potom zahrli valčík. Ostrohy zazvučaly, záhyby sa zodvihly a zavrtely.

Stál som za tučnou dámou, zatienenou ružovými

perami; nádhera jej šiat pripomínala časy krinolíny a pestrota jej nehladkej kože — šťastlivú epochu mušiek z čierneho taftu. Veľká bradovica na hrdle prikrýť bola fermoárom. Hovorila svojmu gavalierovi, dragúnskemu kapitánovi:

— Táto kňažna Ligovská je neznesiteľné dievčatisko! Predstavte si, buchla sa do mňa, a neospravedlnila sa, ale sa ešte obrátila a pozrela na mňa lorgnetom... C'est impayable...²⁸ A na čože je hrdá? Zišlo by sa ju naučiť...

— To sa tak nenechá! — odpovedal úslužný kapitán a odišiel do druhej izby.

Hneď priblížil som sa ku kňažne, prosiac ju o valčík, použijúc slobody tunajších obyčají, dovoľujúcich tancovať s neznámymi dámami.

Ledva sa mohla premôcť, aby sa neusmiala a ukryla svoj triumf; podarilo sa jej jednako dosť skoro ukázať sa úplne ľahostajnou a prísnu. Nedbale spustila ruku na moje plece, naklonila zľahka hlávku nabok a pustili sme sa. Nepoznám drieka rozkošnejšieho a hybkejšieho! Jej svieži dych dotýkal sa mojej tvári; niekedy kučera, oddelivšia sa vo víchre valčíka od svojich družiek, skĺzla sa po mojom horiacom líci... Urobil som tri túry (valčík tancuje na podiv dobre). Zadychčala sa, v očiach sa jej tmilo, polootvorené pery ledva mohly zašeptať nevyhnutné: — Merci, monsieur.²⁹

Po chvíľke mlčania povedal som jej celkom pokorne:

²⁸ To je neodpustiteľné.

²⁹ Ďakujem, pane!

„Počul som, kňazna, že, ešte vám celkom neznámy, už mal som nešťastie zaslúžiť si vašu nemilosť... že uznali ste ma za drzého... či je to pravda?

— A vy chceli by ste ma teraz utvrdiť v tom domnení? — odpovedala s ironickou grimaskou, ktorá ostatne veľmi pristane k jej pohyblivej fyziognozii.

„Jestli mal som drzosť uraziť vás niečím, tak dovoľte mi ešte väčšiu drzosť: prosím vás o odpustenie... A, naozaj, veľmi žiadal by som si dokázať vám, že ste sa mýlili o mne...

— Bude vám to dosť ťažko...

„Prečože?..."

— Preto, že k nám nechodievate, a tieto bály bezpochyby nebudú sa často opakovať.

„To znamená“, pomyslel som si, „že ich dvere pre mňa sú naveky zatvorené.“

„Viete, kňazna“, povedal som trochu mrzute, „nikdy netreba odvrhovať kajúceho hriešnika: v zúfalosti môže vykonať dvojnásobný priestupok... a potom...“

Smiech a šepot okružujúcich nás prinútily ma obrátiť sa a pretrhnúť svoju frázu. Na niekoľko krokov od mňa stála grupa mužských a medzi nimi dragúnsky kapitán, vyjavivší nepriateľský úmysel proti milej kňazne; najmä on bol pre čosi veľmi spokojný, trel si ruky, rehotal sa a mihal na svojich druhov. Zrazu zpomedzi nich vystúpil pán vo fraku s dlhými fúzmi a červenou tvárou a obrátil neisté kroky svoje rovno ku kňazne: bol opitý. Zastanúc naproti zarazenej kňazne a založiac ruky za chrbát, uprel na ňu mútne sivé oči a povedal zachríplym diskantom:

— Permete... ale, načože to!... prosto, angažujem vás na mazúrku...

— Čo sa vám páči? — prehovorila trasúcim sa hlasom, pozrúc prosebne dovôkola.

Beda! Jej matka bola ďaleko a pri nej nikoho z jej známych gavalierov; jeden adjutant, zdá sa mi, všetko toto videl, ale skryl sa za tlupou, aby nebol zamiešaný do historie.

— Čože? — povedal opitý pán, mihnúc dragúnskemu kapitánovi, ktorý obodroval ho znakmi. — Či sa vám nepáči?... Ja poznové mám česť angažovať vás pour mazure... Vy, možno, nazdávate sa, že som ja opitý? To je nič!... Tak je značne svobodnejšie, môžem vás ubezpečiť...

Videl som, že je hotová zamdlieť od strachu a pohoršenia.

Pristúpil som k opitému pánovi, chytil som ho dosť tuho za ruku a, pozrúc mu meravo do očí, požiadal som ho vzdialiť sa, — lebo, doložil som, kňazna dávno už slúbila tancovať mazúrku so mnou.

— Nuž čože robíte?... Druhý raz! — povedal, zasmejúc sa, a vzdialil sa k svojim zahanbeným druhom, ktorí ho hneď odvedli do druhej izby.

Bol som odmenený hlbokým, krásnym pohľadom.

Kňazna išla k svojej materi a vyrozprávala jej všetko; mať vyhladala ma a ďakovala. Povedala mi, že znala moju matku a bola spriateľená s poltuctom mojich tetušiek.

— Neviem, ako sa stalo, že sme dosiaľ s vami neznámi, — doložila. — No, uznajte, vy sami ste tomu na vine; stránite sa ľudí tak, čo je až priveľa. Úfam

sa, že povetrie mojej hosťovskej rozoženie váš spleen...
Či nie tak?

Povedal som jej jednu z fráz, ktoré každý má mať
napohotovu na podobný prípad.

Štvorylky prefahovaly sa úžasne dlho.

Konečne s galerie zahrnela mazúrka; my s kňaznou
sadli sme si.

Nenarážal som ani raz ani na opitého pána, ani
na moje prvé chovanie sa, ani na Grušnického. Do-
jem, ktorý urobila na ňu nepríjemná scéna, stratil sa
pomaly; tvárička jej rozkvitla; žartovala veľmi milo;
rozhovor jej bol vtipný, bez nárokov na vtip, živý a
slobodný; poznámky niekedy hlboké... Dal som jej
vedieť veľmi zamotanou frázou, že sa mi dávno páči.
Naklonila hlávku a zľahka sa začervenala.

— Vy ste čudný človek! — povedala potom, zodvih-
núc na mňa svoje zamatové oči a usmejúc sa prinúteno.

„Nechcel som sa s vami obznámiť“, pokračoval
som, „lebo okružuje vás priveľký zástup ctiteľov, a ja
obával som sa stratiť v ňom úplne.“

— Darmo ste sa obávali! Všetci sú veľmi nudní...
„Všetci! Či ozaj všetci?“

Pozrela na mňa uprene, ako by sa chcela na niečo
spamätať, potom zasa zľahka zapálila sa a napokon po-
vedala rozhodne: — Všetci!

„I môj priateľ Grušnickij?“

— A on je váš priateľ? — povedala, ukazujúc po-
chybnosť.

„Áno.“

— On, pravda, nepatrí medzi nudných...

„Ale medzi nešťastných“, povedal som, smejúc sa.
— Pravda! A vám je to smiešno? Priala by som vám, aby ste vy boli na jeho mieste...

„Čože, sám som bol kedysi junkerom, a, naozaj, to bol najkrajší čas môjho života!“

— A či je on junker?... — povedala bystro a potom doložila: — A ja som myslela...

„Čo ste mysleli?..."

— Nič!... Kto je tá dáma?

Tu rozhovor dostal iný smer a k tomu sa už nevrátil viacej.

Mazúrka sa skončila, a my sme sa rozišli — do videnia. Dámy sa rozchodily... Išiel som večerať a stretol som Wenera.

— Aha! — povedal. — Vy tak! A ešte chceli ste sa obznámiť s kňaznou nie inak, ako jej zachránením od istej smrti.

„Urobil som lepšie“, odpovedal som mu: „zachránil som ju od mdloby na bále...“

— Ako to? Rozprávajte!

„Nie, uhádnite, — ó, vy, ktorý uhádnete všetko na svete!“

30. mája.

Okolo siedmej večer prechádzal som sa na bulváre. Grušnickij, ako ma zazrel zďaleka, prišiel ku mne: akési smiešne vytrženie svietilo mu z očí. Tuho stisol mi ruku a povedal tragickým hlasom:

— Ďakujem ti, Pečorin... Rozumieš ma?

„Nie; ale v každom prípade nestojí za vďaku“, od-

povedal som, nemajúc na svedomí naozaj nijakej dobročinnosti.

— Ako? A včera? Ozaj si zabudol?... Meri vyrozprávala mi všetko...

„A čo, či máte už teraz všetko spoločné, i vďaka...?“

— Počuj, — povedal Grušnickij veľmi vážne: — buď taký dobrý, neposmievaj sa z mojej lásky, ak chceš zostať mojím priateľom. Vidíš: ja ju ľúbim bláznive... a myslím, úfam sa, že ma ona tiež ľúbi... Mám k tebe prosbu: dnes večer budeš u nich; sľúb mi pozorovať všetko: viem, ty si skúsený v týchto veciach, ty lepšie poznáš ženské, ako ja... Ženy, ženy, kto ich pochopí? Ich úsmevy protirečia ich pohľadom, ich slová sľubujú a vábia, ale zvuk ich hlasu odstrkuje... To v minútu postihnú a uhádnu najtajnejšiu našu myšlienku, to zas nechápu najjasnejších narážok... Na príklad kňazna: včera jej oči horely náruživosťou, zastaviac sa na mne, dnes sú mdlé a chladné...

„To je, možno, od účinku kúpeľa“, odpovedal som.

— Ty vo všetkom vidíš zlú stranu... materialist! — doložil opovržlivo. — Ostatne premeňme materiu, — a, spokojný s nedobrou slovnou hrou, rozveselil sa.

O deviatej išli sme spolu ku kňahyni.

Prechodiac popred Vierine obloky, videl som ju. Pozreli sme bežne na seba. Ona skoro za nami vošla do hosťovskej Ligovských. Kňahyňa predstavila ma jej ako svojej rodine. Pili sme čaj; hostí bolo mnoho; rozhovor bol všeobecný. Snažil som sa zapáčiť sa kňahyni, žartoval som, až sa niekoľko ráz musela zasmiať od srdca; kňazne tiež neraz chcelo sa rozosmiať, ale sa

zdržiavala, aby nevyšla z prijatej úlohy: jej sa vidí, že jej zmorenosť pristane — a možno, že sa nemýli. Grušnickij, tak sa zdá, je veľmi rád, že sa jej moja veselosť nechytá.

Po čaji všetci išli do sály.

„Spokojná si s mojou poslušnosťou, Viera?“ povedal som, prechodiac vedľa nej.

Hodila mi pohľad plný lásky a vďaky. Privykol som už na tie pohľady, no kedysi boli mojím blaženstvom. Kňahyňa usadila dcéru za klavír; všetci prosili ju zaspievať niečo; ja som mlčal a, použijúc trmy-vrmy, odišiel som k obloku s Vierou, ktorá chcela mi povedať čosi veľmi vážneho pre nás oboch... Vyšla — hlúposť...

Medzitým kňazne moja ľahostajnosť bola protivná, ako som si mohol domyslieť podľa srditého, blýskavého pohľadu. Ó, ja na podiv chápem tento rozhovor nemý, ale výrazný, krátky, ale mocný...

Zaspievala; hlas jej nie je špatný, ale spieva zle... ostatne nepočúval som. Zato Grušnickij, oprúc sa na lakte o klavír oproti nej, hltal ju očami a každú chvíľku hovoril polohlasne: — Charmant, délicieux!

— Počuj, — hovorila mi Viera: — ja nechcem, aby si sa poznal s mojím mužom, ale kňahyni rozhodne musíš sa zapáčiť; tebe je to ľahko: ty môžeš všetko, čo chceš. Len tu budeme sa vídavať...

„Len...?“

Zapálila sa a pokračovala: — Ty vieš, že som ja tvoja otrokyňa; nikdy som sa nemohla tebe protiviť... a zato budem potrestaná: prestaneš ma milovať! Aspoň chcem zachovať svoje dobré meno... nie pre seba: ty

to vieš veľmi dobre!... Ó, prosím ťa: nemuč ma, ako prvej, daromnými pochybnosťami a strojenou chladnosťou: ja, možno, skoro umrem, cítim, že slabnem so dňa na deň... a jednako nemôžem myslieť o budúcom živote, myslím len na teba... Vy, mužskí, nechápete, aký pôžitok môže byť v pohľade, v stisnutí ruky... a ja, prisahám ti, ja, načúvajúc tvoj hlas, cítim hlbokú, čudnú blaženosť, že ju najhorúcejšie bozky nemôžu zmeniť.

Medzitým kňažna Meri prestala spievať. Pochvaly sa ozvaly okolo nej; ja priblížil som sa za všetkými a povedal som jej čosi o jej hlase dosť nedbale.

Urobila grimasu, zdvihnúc nižnú peru, a sadla si veľmi posmešne.

— Pre mňa je to tým lichotivejšie, — povedala, — že ste ma celkom nepočúvali; ale vy, môž' byť, neľúbite hudbu...?

„Naopak... najmä po obede.“

— Grušnickij má pravdu, keď hovorí, že máte samé prozaické vkusy... a ja vidím, že hudbu máte radi v gastronómickom ohľade.

„Mýlite sa zasa: celkom nie som gastronóm, mám veľmi zlý žalúdok. Ale hudba po obede uspáva, a spať po obede je zdravo: nasledovne ja hudbu rád v medicínskom ohľade. Ale večer, naopak, priveľmi dráždi mi nervy: býva mi alebo prismetno, alebo priveselo. Jedno i druhé je unavujúce, keď niet závažnej príčiny smútiť alebo radovať sa, a k tomu smútok v spoločnosti je smiešny a priveľká veselosť neslušná...“

Nedopočúvala, odišla, sadla si ku Grušnickému,

a medzi nimi začal sa akýsi sentimentálny rozhovor; zdá sa mi, kňazna odpovedala na jeho múdre frázy dosť roztržite a nezdarene, hoci sa snažila ukázať, že počúva ho s pozornosťou, lebo on niekedy hľadel na ňu zadivene, snažiac sa uhádnuť príčinu vnútorného vzrušenia, vyobrazujúceho sa niekedy v jej nepokojnom pohľade...

Ale ja som vás prezrel, milá kňazna, chráňte sa! Chcete mi odplatiť rovné rovným, bodnúť moju samolúbosť — nepodarí sa vám, a ak mi vypoviete vojnu, budem nemilosrdný.

Cez večer niekoľko ráz usiloval som sa zamiešať do ich rozhovoru, ale ona dosť sucho prijímala moje poznámky a ja so strojenou protivňou napokon vzdialil som sa. Kňazna triumfovala; Grušnickij tiež. Triumfujte, priatelia moji, ponáhľajte sa... nedlho budete triumfovať!... Čo robiť? Mám predtuchu... Keď sa poznávam so ženskou, vždy neomylnne uhádnem, či ma bude lúbiť alebo nie...

Ostatnú časť večera strávil som pri Viere a do sýta nahovoril som sa o dávných časoch... Prečo ma tak lúbi, ozaj neviem, tým viac, že je to jediná žena, ktorá pochopila ma úplne, so všetkými mojimi drobnými slabosťami, zlými náruživosťami... Či ozaj je zlo také príťažlivé...?

Vyšli sme spolu s Grušnickým; na ulici vzal ma pod ruku a po dlhom mlčaní povedal:

— Nuž čo?

„Hlúpy si“, chcel som mu odpovedať, ale zdržal som sa a len pokrčil som plecami.

6. júna.

Po všetky tieto dni ani raz som neodstúpil od svojho systému. Kňazne začína sa páčiť môj rozhovor; rozprával som jej niektoré čudné prípady zo svojho života, i začína vidieť vo mne človeka neobyčajného. Ja smejem sa zo všetkého na svete, najmä z citov: toho začína sa ľakať. V mojej prítomnosti nepúšťa sa s Grušnickým do sentimentálnej dišputy a už niekoľko ráz odpovedala mu posmešným úsmevom, ale ja zakaždým, keď blíži sa jej Grušnickij, urobím sa pokorným a nechám ich; prvý raz bola tomu rada, alebo usilovala sa tak ukázať; druhý raz nahnevala sa na mňa; tretí — na Grušnického.

— Vy máte veľmi málo samofúbosti! — povedala mi včera. — Prečo myslíte, že mi je veselšie s Grušnickým?

Odpovedal som, že šťastiu priateľa obetujem svoju radosť...

— I moju, — doložila.

Uprene pozrel som na ňu a stal som sa serióznym. Potom celý deň nehovoril som s ňou ani slova... Večer bola záдумčivá, teraz za rána pri studni ešte záдумčivejšia. Keď som sa jej priblížil, roztržite počúvala Grušnického, ktorý, tak sa mi zdá, bol vo vytržení nad prírodou; no len toľko, čo ma zazrela, začala sa smiať (veľmi nie vhod), ukazujúc, ako by ma nebadala. Odišiel som ďalej a ukradomky som ju pozoroval: odvrátila sa od svojho spoločníka a zívlo sa jej dva razy. Rozhodne, Grušnickij sa jej zunoval. — Ešte dva dni nebudem s ňou hovoriť.

11. júna.

Často spytujem sa sám seba, prečo sa tak zano-
vite domáham lásky mladého dievčaťa, ktoré oklamať
nechcem a ktoré nikdy nevezmem si za ženu? Načo
je toto ženské koketstvo? Viera ľúbi ma väčšmi, ako
kňazna Meri bude kedy ľubiť; keby sa mi zdala byť
nedobytnou krásavicou, tak, môž' byť, dal by som sa
strhnúť fažkosťou podujatia...

No to ani najmenej! Nasledovne je to nie tá ne-
pokojná potreba lásky, ktorá mučí nás v prvé roky
mladosti, hádže nás od jednej ženskej k druhej, po-
kým nenajdeme takej, ktorá nemôže nás vystáť: tu za-
čína sa naša stálosť — opravdivá, nekonečná náru-
živosť, ktorú matematicky možno vyjadriť čiarou, pa-
dajúcou z bodu v priestranstvo; tajnosť tejto neko-
nečnosti je len v nemožnosti dosiahnuť cieľa, to jest
konca.

Prečože sa tak vynasnažujem? Zo závidi ku Gruš-
nickému? Úbohý! On vôbec jej nezasluhuje. Alebo je
to následok toho špatného, ale nepremožiteľného po-
citu, ktorý núti nás ničiť sladké poblúdenia bližného,
aby sme mali plytkú radosť povedať mu, keď sa v zú-
falstve bude spytovať, čomu má veriť:

— Priateľ môj, so mnou bolo to isté, a ty jed-
nako vidíš, že ja obedujem, večeriam a spím prespo-
kojne a, dúfam, budem môcť umrieť bez kriku a slz!

A veď je nesmierna slasť vládnúť mladou, ledva
rozvitou dušou! Ona je ako kvietok, ktorý najlepšie
aroma vyparuje oproti prvému lúču slnka; treba ho od-
trhnúť v tej chvíli a, navoňajúc sa dosýta, odhodí ho

na cestu: azda ho niekto zodvihne! Ja cítim v sebe túto nenásytnú lakomosť, hltajúcu všetko, čo príde do cesty; hľadím na utrpenia a radosti iných len vzťahom k sebe, ako na pokrm, podporujúci moje duševné sily. Sám nie som viac schopný robiť hlúposti pod vlivom náruživosti; moja ctižiadosť utlumená je okolnosťami, ale sa prejavila v inom spôsobe, lebo ctižiadosť je nič iného, ako túžba za mocou, a prvá moja radosť je podriaďiť mojej vôli všetko, čo ma okružuje; budí naproti sebe cit lásky, oddanosti a strachu — či je nie prvým príznakom a najvznešenejším triumfom moci? Byť pre niekoho príčinou utrpení a radostí, nemajúc na to nijakého podstatného práva, — či je to nie najsladší pokrm našej hrdosti? A čo je naše šťastie? Nasýtená hrdosť. Keby som sám seba pokladal za lepšieho, mocnejšieho od všetkých na svete, bol by som šťastlivý; keby ma všetci ľúbili, ja našiel by som v sebe nekonečné pramene lásky. Zlo rodí zlo; prvé utrpenie dáva pochop o radosti mučiť druhého; idea zla nemôže vojsť do hlavy človeka bez toho, že by sa mu nezachcelo sprobovať ju v skutočnosti: idey sú tvory organické, povedal ktosi; ich rodenie dá im už formu, a tá forma je skutok; ten, v čej hlave zrodilo sa viac ideí, koná viac ako iní; preto genij, prikovaný k úradníckemu stolu, musí umrieť alebo prísť o rozum, celkom tak, ako človek mohutného tela pri sediacom spôsobe života a skromnom chovaní umiera na porážku.

Náruživosti sú nič iného, ako idey v prvom svojom vývine: ony sú vlastnosťou mladosti srdca, a hlupák, kto si myslí, že budú ho vzrušovať cez celý ži-

vot: mnohé spokojné rieky začínajú sa v šumiacich vodopádoch, ale ani jedna neletí a nepení sa až do samého mora. Ale tento pokoj je často znakom veľkej, hoci skrytej sily; plnosť a hĺbka citov a myšlienok nedopúšťa divých poryvov: duša, v utrpení i pôžitku, dáva si vo všetkom prísny účet a presvedča sa o tom, že tak musí byť; ona vie, že bez búrok neustály znoj slnka vysuší ju; ona preniká sa svojím vlastným životom — mazne a kára samú seba, ako milované dieťa. Len v tomto vyššom stave samopoznania človek môže oceniť pravosúdie božie.

Prečítajúc túto stranu, badám, že som ďaleko ušiel od svojho predmetu... Ale aká bieda? Veď tento deň píšem pre seba, a nasledovne všetko, čokoľvek zapíšem do neho, bude časom pre mňa drahocennou rozpomienkou.

— — — — —
 Prišiel Grušnickij a hodil sa mi okolo hrdla — povýšený je za dôstojníka. Vypili sme šampanského. Doktor Werner vošiel zápät za ním.

— Ja vám negratulujem, — povedal Grušnickemu.

— Prečo?

— Preto, že vám vojenský kepeň veľmi pristane, a uznajte, že armádna pechotná rovnošata, ušitá tu v kúpeľi, nedodá vám ničoho zaujímavého... Či vidíte, do týchto čias boli ste výnimkou, ale teraz pôjdete pod všeobecné pravidlo.

— Rozjímajte, rozjímajte, doktor, neprekazíte mi radosť. On nevie, — doložil Grušnickij mne do ucha, — koľko nádejí dodaly mi tieto epolety... Ó, epolety,

epolety, vaše hviezdičky sú vodiace hviezdičky... Nie, ja som teraz úplne šťastný.

„Ideš s nami prejsť sa k priepadlisku?“ spýtal som sa ho.

— Ja? Ani za svet neukážem sa kňazne, kým nebude hotová rovnošata.

„Rozkážeš oznámiť jej o tvojej radosť?“

— Nie, buď taký dobrý, nehovor...

„Povedz mi jednako, ako stoja tvoje veci s ňou?“

Zmialol a zamyslel sa: žiadalo sa mu pochvastať sa, zaluhať, — a hanbil sa, ale spolu s tým mrzelo ho priznať sa k pravde.

„Ako myslíš, či ňa ona ľúbi...?“

— Či ňa ľúbi? Maj rozum, Pečorin, aké ty máš pochopy!... Ako možno tak skoro?... A jestli i ľúbi, poriadna ženská to nepovie...

„Dobre! A bezpochyby, po tvojom, poriadny človek má mlčať o svojej náruživosti?“

— Ech, braček, na všetko jest spôsob; o mnohom nehovorí sa, ale sa uhádne...

„To je pravda... Lenže láska, ktorú vyčítame z očí, ženskú k ničomu nezaväzuje, ale slová... Daj si pozor, Grušnickij, ona vodí ňa za nosom...“

— Ona...? — odpovedal, obrátiac oči k nebu so spokojným úsmevom. — Lutujem ňa, Pečorin!...

Odišiel.

Pred večerom početná spoločnosť vybrala sa pešo k priepadlisku.

Podľa mienky tunajších učencov toto priepadlisko nie je nič iného, ako vyhorený kráter; je na úbočí Ma-

ška, na verstu od mesta. K nemu vedie úzky chodník pomedzi krovie a skaly; idúc hore, podal som ruku kňažne, a ona nepustila jej na celej prechádzke.

Rozhovor náš začal sa ohováraním: pustil som sa preberať prítomných i neprítomných našich známych, zo začiatku poukazujúc na ich smiešne a potom na ich zlé stránky. Žlč moja sa vzrušila. Začal som žartovne a dokončil s úprimnou zlosťou. Zprvu zabávalo ju to, ale potom nafakalo.

— Vy ste nebezpečný človek, — povedala mi: — ja by som volila dostať sa radšej v hore pod nôž vrahovi, ako vám na jazyček... Prosím vás bez žartu: keď vám príde na um hovoriť o mne zle, vezmite radšej nôž a zarežte ma, — myslím, že vám to nebude veľmi ťažko.

„Azda sa ponášam na vraha?“

— Ste horší...

Zamyslel som sa na chvíľu a potom povedal s hlbokým pohnutím:

„Áno, taký bol môj osud od samého detstva! Všetci čítali na mojej tvári znaky zlých vlastností, ktorých nebolo, ale ich predpokladali — a ony sa zrodily. Bol som skromný — obviňovali ma z falošnosti: zostal som zatvorený. Hlboko cítil som dobro a zlo; nikto ma nelaskal, všetci ma urážali: stal som sa zlopamätným. Bol som mračný, druhé deti veselé a štebotavé; cítil som sa vyše nich, — stavali ma nižšie: stal som sa závistlivým. Bol som hotový lúbiť celý svet, — nikto ma nepochopil: naučil som sa nenávidieť. Moja neradosťná mladosť prešla v borbe so samým sebou a sve-

tom; najlepšie svoje city, z obavy pred výsmechom, chránil som v hĺbke srdca: tam i umrely. Hovoril som pravdu — neverili mi: začal som klamať. Poznajúc dobre svet a vzpruhy spoločnosti, stal som sa zbehlým v náuke života, a videl som, ako sú iní bez umenia šťastní, užívajúc darmo výhody, ktorých som sa ja tak neúnavne domáhal. A vtedy v hrudi mojej zrodilo sa zúfalstvo, — nie to zúfalstvo, ktoré liečia rúrou pištole, ale chladné, bezsilné zúfalstvo, prikruté lúbeznosťou a dobrodušným úsmevom. Stal som sa mravnou kalikou: jedna polovica duše mojej nejestvovala, vyschla, vyparila sa, umrela, odrezal som ju a odhodil, — ale druhá hýbala sa a žila k službám každého, a toto nikdo nezbadal, lebo nikto nevedel o jestvovaní zahynuvšej jej polovice. Ale vy teraz zobudili ste vo mne rozpomienku na ňu, a ja prečítal som vám jej epitaf. Mnohým vôbec všetky epitafy sú smiešne, ale mne nie, najmä keď si spomeniem, čo pod nimi odpočíva. Ostatne neprosím vás súhlasíť s mojou mienkou: ak môj skutok zdá sa vám smiešnym — nech sa páči, smejte sa: upozorňujem vás, že mňa to ani najmenej neroztrpčí.

V tej chvíľke stretly sa nám oči, — mala v svojich slzy; jej ruka, opierajúc sa o moju, sa triasla, líca horely: lutovala ma! Súcit — cit, ktorému poddávajú sa tak ľahko všetky ženské, zapustil pazúry do jej neskúseného srdca. Na prechádzke celý čas bola roztržitá, s nikým nekoketovala, — a to je veľké znamenie!

Prišli sme k priepadlisku; dámy opustily svojich gavalierov, ale ona nenechávala mojej ruky. Vtipy tunajších dandych ju nerozozsmievaly; strmina, nad kto-

rou stála, ju nelakala, a druhé slečny pišfaly a zakrývaly si oči.

Na zpiatočnej ceste neobnovoval som nášho smutného rozhovoru, ale na prázdne moje otázky a žarty odpovedala krátko a roztržite.

— Či ste vy lúbili? — spýtal som sa jej napokon.

Pozrela na mňa napnuto, pokrútila hlavou — a zasa upadla do zádumčivosti: zjavné bolo, že chcela niečo povedať, ale nevedela, ako začať; hrud sa jej vlnila... Čo robiť: batistový rukáv je slabá záštita, a elektrická iskra prebehla z mojej ruky do jej; skoro všetky lásky začínajú sa tak, a my často veľmi sa klameme, mysliac, že ženská lúbi nás pre našu fyzickú alebo mravnú hodnotu; pravda, ony prihotovujú, nakloňujú jej srdce na prijatie posvätného ohňa, ale jednako prvé dotknutie rozhoduje vec.

— Či nie pravda, bola som dnes veľmi lúbezná? — povedala mi kňážna s núteným úsmevom, keď sme sa vrátili s prechádzky.

Rozišli sme sa.

Je nespokojná sama so sebou; obviňuje sama seba z chladnosti... Ó, to je prvý, hlavný triumf! Zajtra bude mi to chcieť nahradiť. Ja všetko to viem už nazpamäť — hľa, čo je nudné.

*

Teraz videl som Vieru. Zmučila ma svojou žiarlivosťou. Kňážna smyslela si, tak sa mi vidí, zdôveriť sa jej so svojimi srdečnými tajnosťami: treba uznať, vydarený výber!

— Ja hádam, k čomu sa to všetko kloní, — ho-

vorila mi Viera; — radšej povedz mi doprosta teraz, že ju líbiš.

„No, ak ju neľúbim?“

— Tak prečože ju máš prenasledovať, znepokojoval, vzrušovať jej obrazotvornosť...? Ó, ja ťa poznám dobre! Počuj, ak chceš, aby som ti verila, tak príď o týždeň do Kyslovodska; pozajtre prechodíme ťa. Kňahyňa zostane tu dlhšie. Najmi si byť pri nás; my budeme bývať vo veľkom dome v blízkosti prameňa, na vrchu, dolu kňahyňa Ligovská, a pri ňom je dom toho istého majiteľa, ktorý je ešte nie zaujatý... Prídeš...?

Sľúbil som — a toho samého dňa poslal som najť ten byť.

Grušnickij prišiel ku mne o šiestej a oznámil, že zajtra bude hotová jeho uniforma, práve na bál.

— Konečne budem s ňou tancovať celý večer... To sa nahovorím! — doložil.

„Kedyže je bál?“

— Nuž zajtra! Azda nevieš? Veľká slávnosť, a tu najšie predstavenstvo ho usporiada.

„Podme na bulvár...“

— Ani za svet, v tomto hnusnom kepeni...

„Ako, nerád ho?...“

Išiel som sám, a, stretnúc kňaznu Meri, požiadal som ju na mazúrku. Zdala sa byť zadivená a zaradovaná.

— Nazdala som sa, že vy tancujete len z nevyhnutnosti, ako predošlý raz, — povedala, usmievajúc sa veľmi milo.

Vidí sa mi, že celkom nebadá neprítomnosti Grušnického.

„Budete zajtra príjemne prekvapená...“ povedal som jej.

— Čím?

„To je tajnosť... na bále si sami domyslíte.“

Večer skončil som u kňahyne; hostí nebolo, okrem Viery a akéhosi prezábavného starčeka. Bol som dobrej vôle, improvizoval som rozličné neobyčajné historiky; kňazna sedela naproti mne a počúvala moje hlúposti s takou hlbokou, napnutou, až nežnou pozornosťou, že som sa zahanbil. Kam sa podela jej živosť, jej koketnosť, jej hlavatosť, jej drzá mína, opovrhlivý úsmev, roztržitý pohľad...?

Viera všetko toto spozorovala: na jej chorľavej tvári odrážal sa hlboký zármutok; sedela v tieni pri obluku, pohrúžená v širokom kresle... Bolo mi jej ľúto.

Vtedy vyrozprával som celú dramatickú históriu našej známosti, našej lásky, — rozumie sa, prikryjúc všetko to vymyslenými menami.

Tak živo som vyobrazil svoju nežnosť, svoje nepokoje, vytrženia; v takom výhodnom svetle vystavil som jej konanie, charakter, že mimovoľne musela mi odpustiť moje koketovanie s kňaznou.

Vstala, prisadla si k nám, ožila... a len o druhej v noci spamätali sme sa, že lekári prikazujú líhať o jedenástej.

13. júna.

Polhodinou pred bálom zjavil sa u mňa Grušnickij v plnom lesku armádnej pechotnej uniformy. Na tretej gombičke pripnutá bola bronzová retiazka, na ktorej visela dvojité lorneta, epolety neuveriteľnej veľkosti

vyhnuté boly nahor, na spôsob krýdeliec Amora; čižmy mu vŕzgaly; v ľavej ruke držal škoricové rukavičky z hladenej kože a čiapku, a pravou nadúral na drobné kučery zakrútenú šticu. Spokojnosť a spolu i neistotu vyrážala jeho tvár; jeho sviatočný zovňajšok, hrdý krok prinútily by ma rozosmiať sa, keby sa to srovnávalo s mojimi úmyslami.

Odhodil čiapku s rukavičkami na stôl a začal vyrovnávať záhyby a poprávať sa pred zrkadlom; čierna ohromná šatka, okrútená na vysočizný podnákrčník, ktorý poddržoval mu bradu, trčala na tri prsty zpoza goliera; jemu zdalo sa to ešte málo: vytiahol ju dohora až po samé uši; od tejto namáhavej roboty, — lebo límec uniformy bol veľmi tesný a nepohodlný, — tvár podliala sa mu krvou.

— Ty, hovoria, že po tieto dni úžasne si sa vláčil za mojou kňaznou? — povedal dosť nedbale a nehľadiac na mňa.

„Kdeže nám durákom čaj piť!“ odpovedal som mu, opakujúc milé porekadlo ktoréhosi obratného stonohu minulých časov, ospievaného kedysi Puškinom.

— Povedzže, pristane mi uniforma?... Och, prekliaty Žid!... Ako ma reže popod pazuchy!... Či nemáš parfumu?

„Maj rozum, čože ešte chceš? I tak už zaváňaš ružovou pomádou.“

— Nič to. Daj len sem...

Vylial si s pol fľaštičky za nákrčník, do šatôčky, na rukávy.

— Budeš tancovať? — spýtal sa.

„Nemyslím.“

— Bojím sa, že mne s kňaznou príde začínať mazúrku, — ja neviem skoro ani jednej figury...

„A či si ju pýtal na mazúrku?“

— Nie ešte...

„Hľaď, aby ňa nepredbehli...“

— Naozaj! — povedal, udrúc sa po čele. — Dobre sa maj... pôjdem ju čakať k bráne, — schytil čiapku a utekal.

O pol hodiny odišiel som i ja. Na ulici bolo tma a pusto; okolo sobrania³⁰ alebo hostinca, ako sa páči, tlačil sa svet; obloky boli osvietené; zvuky plukovej hudby donášal ku mne vietor. Šiel som pomaly; bolo mi smutno... Či ozaj, myslel som si, moje jediné určenie na zemi je ničím cudzie nádeje? Od tých čias, ako žijem a účinkujem, osud akosi vždy privodil ma k rozuzleniu cudzích drám, ako by bezo mňa nikto nemohol ani umrieť, ani zúfať! Bol som nevyhnutnou osobou piateho aktu; mimovoľne hrával som smutnú úlohu kata alebo zradcu. Aký cieľ mal tu osud...? Či ma neurčil za skladateľa meštianskych tragédií a rodinných románov — alebo za spolupracovníka dodavateľovi povestí, na príklad pre „Bibliotéku na čítanie“...? Ako to vedieť? Či je málo ľudí, ktorí, začínajúc život, myslia, že skončia ho ako Alexander Veľký alebo lord Byron, ale medzitým celý vek zostávajú titulárnymi radcami?

Vojdúc do sály, skryl som sa v hrbce mužských a začal som pozorovať. Grušnickij stál pri kňazne a čosi hovoril s veľkým ohňom; ona ho roztržite počúvala,

³⁰ To, čo je u nás kasíno.

obzerala sa, priložiac vejár k ústkam; tvár jej vyrážala netrpelivosť, oči jej hľadaly dovôkola kohosi; tichúčko priblížil som sa od chrbta, aby som počul ich rozhovor.

— Vy ma mučíte, kňažna! — hovoril Grušnickij; — úžasne ste sa premenili od tých čias, ako som vás nevidel...

— Vy ste sa tiež premenili, — odpovedala, hodiac na neho bystrý pohľad, v ktorom on nerozoznal tajného posmechu.

— Ja, ja som sa premenil...? Ó, nikdy! Vy viete, že je to nemožno! Kto videl vás raz, ten naveky odnesie so sebou váš božský obraz...

— Prestaňte...

— Prečo nechcete teraz počúvať, čo ešte nedávno, a tak často, počúvali ste blahosklonne?

— Preto, že neľúbim opakovania, — odpovedala, smejúc sa.

— Ó, trpko som sa sklamal!... Myslel som, nerozumný, že aspoň tieto epolety dajú mi právo úfať sa... Nie, radšej celý vek mohol som zostať v tom opovrženom vojenskom kepeni, ktorému, môž' byť, ďakoval som vašu pozornosť...

— Naozaj, vám kepeň omnoho lepšie pristane...

Vtedy podišiel som a poklonil som sa kňažne; trošku ju rozpálilo, a bystro prehovorila:

— Či nie pravda, msiö Pečorin, že sivý kepeň omnoho lepšie pristane msiö Grušnickému?

„Nesúhlasím s vami“, odpovedal som; „v uniforme je ešte mladistvejší.“

Grušnickij nevydržal tohto úderu: ako všetci chlapani

má pretenziu byť starcom; myslí si, že na jeho tvári hlboké stopy náruživosti zamieňajú roky. Hodil na mňa zúrivý pohľad, dupol nohou a odišiel.

„Priznajte sa“, povedal som kňazne, „že hoci vždy bol veľmi smiešny, no ešte nedávno zdal sa vám zaujímavým... v sivom kepeni...?“

Sklopila oči a neodpovedala.

Grušnickij celý večer prenasledoval kňaznu, tancoval alebo s ňou, alebo vis-à-vis; hltal ju očami, vzdychal, a omrzol ju prosbami alebo výčitkami. Po tretej štvorylke ho už nenávidela.

— To som nečakal od teba, — povedal, podojdúc ku mne, a chytil ma za ruku.

„Čoho?“

— Ty s ňou tancuješ mazúrku? — spýtal sa slávnostným hlasom. — Priznala sa mi...

„No, tak čože? A azda je to tajnosť?“

— Rozumie sa... Mohol som to čakať od dievčaťa... od kokety... Ale jej to odplatím!

„Hnevaj sa ty na svoj kepeň alebo na svoje epolety, ale prečo obviňovať ju? V čom je ona vinná, že sa jej viac nepáčiš?“

— Prečože dávala nádej?

„Prečože si sa ty úfal? Želať a domáhať sa niečoho, to rozumiem, ale ktože sa úfa?“

— Vyhral si stávkou, lenže nie celkom, — povedal, zlostne sa usmievajúc.

Mazúrka sa začala. Grušnickij volil len jedinú kňaznu, druhí gavalieri pod chvíľou si ju volili: toto zjavne bolo sprisahanie proti mne; tým lepšie: jej chce sa

hovoríť so mnou, prekážajú jej, — zažiada sa jej dvojnásobne.

Dva razy stisol som jej ruku; pri druhom raze ju vytrhla, nehovoriac ani slova.

— Budem zle spať tej noci, — povedala mi, keď sa skončila mazúrka.

„Tomu je na vine Grušnickij.“

— Ó, nie! — a jej tvár stala sa takou záдумčivou, takou smutnou, že som si dal slovo tohto večera bezodkladne bozkať jej ruku.

Začali sa rozchodiť. Usádzajúc kňaznu do koča, bystro pritisol som si jej malinkú rúčku k perám. Bola tma a nikto nemohol vidieť.

Vrátil som sa do dvorany veľmi spokojný sám so sebou.

Za veľkým stolom večerala mládež a medzi ňou Grušnickij. Keď som vošiel, všetci zamĺkli: vidno, že hovorili o mne. Mnohí od predošlého plesu fúkajú sa na mňa, najmä dragúnsky kapitán, a teraz, vidí sa mi, rozhodne zostavuje sa proti mne nepriateľská banda pod komandom Grušnického. Má takú hrdú a smelú tvár...

Som veľmi rád; ľúbim nepriateľov, hoci je to nie po kresťansky. Oni ma zabávajú, búria mi krv. Byť vždy na stráži, chytať každý pohľad, význam každého slova, hádať úmysel, prekaziť sprisahania, pretvarovať sa oklamánym, a zrazu, jedným úderom, prevrhnuť celú ohromnú a namáhavú stavbu úlisností a zámyslov — hľa, čo menujem životom.

Grušnickij šeptal a dával si znaky s dragúnskym kapitánom.

14. júna.

Teraz za rána Viera odišla s mužom do Kyslovodska. Stretol som ich koč, keď som išiel ku kňahyni Ligovskej. Kývla mi hlavou: v jej pohľade bola výčitka.

Ktože je na vine? Prečo mi nechce dať príležitosť vidieť sa s ňou osamote? Láska je ako oheň — bez pokrmu hasne. Azda žiarlivosť urobí to, čo nemohly moje prosby.

Sedel som u kňahyne celú hodinu. Meri nevyšla, — je chorá. Večer na bulváre jej nebolo. Novosostavená banda, ozbrojená lorgnetmi, stavala sa ozaj hroznou. Rád som, že kňazna ochorela: vykonalí by jej nejakú drzosť. Grušnickij má rozčuchranú hlavu a ukazuje zúfalosť; zdá sa, že je ozaj roztrpčený, najmä samolúbosť jeho je urazená; ale veď sú ľudia, u ktorých je i zúfanie zábavné!

Vrátiac sa domov, zbadal som, že mi chýbí niečo. *Nevidel som jej! Je chorá!* Či som sa ja naozaj nezalúbil?... Aká hlúposť!

15. júna.

O jedenástej predpoludním je hodina, keď kňahyňa Ligovská obyčajne potí sa v Jermolovskom kúpeľi — išiel som popred jej dom. Kňazna sedela zádušne pri obloku; zazrúc mňa, vyskočila.

Vošiel som do siene; zo sluhov nebolo nikoho, i bez oznámenia, použijúc slobody tunajších mravov, dostal som sa do hosťovskej.

Priezračná bledosť pokrývala milú tvár kňazny. Stála pri klavíri, opretá jednou rukou o chrbát kresla: táto

ruka trochu sa triasla; ticho priblížil som sa k nej a povedal:

„Vy sa hneváte na mňa?...“

Zodvihla na mňa omarený, hlboký pohľad a pokrútila hlavou; jej pery chcely prehovoríť niečo, a nemohly; oči naplnily sa slzami; spustila sa do kresla a zakryla si tvár rukami.

„Čo je s vami?“ povedal som jej, chytiac ju za ruku.

— Vy ma nectíte!... Ó, opustite ma!...

Urobil som niekoľko krokov... Ona sa vzpriamila v kresle, oči jej zaiskrily...

Zastal som, chytiac kľučku do ruky, a povedal:

„Odpusťte mi, kňazna! Ja som sa choval ako nerozumný... to sa nestane druhý raz, postarám sa o to... Načo vám vedieť to, čo sa robilo dosiaľ v mojej duši? Vy to nezviete, a tým lepšie pre vás. Dobre sa majte.“

Odchodiac, vidí sa mi, počul som, že plakala.

Do večera brodil som pešo v okolí Mašuka, unavil som sa úžasne a, prijdúc domov, hodil som sa na posteľ v úplnom vysilení.

Prišiel ku mne Werner.

— Pravda je, — spýtal sa, — že si beriete kňaznu Ligovskú?

„A čo?“

— Hovorí to celé mesto; všetci moji chorí zaujatí sú touto vážnou novinou, a už tí chorí sú taký národ: všetko vedia!

„To je kaša Grušnického!“ pomyslel som si.

„Aby som vám dokázal, doktor, nepravosť týchto

zvestí, hovorím vám ako tajnosť, že zajtra odchodím do Kyslovodska...“

— A kňazna tiež?

„Nie; ona ostane ešte do týždňa tu...“

— Tak sa neženíte...?

„Doktor, doktor, pozrite na mňa: ozaj ponášam sa na ženícha, alebo na niečo podobného?“

— To nehovorím... No, viete, sú prípady... — doložil, potuteľne sa usmievajúc, — v ktorých poriadny človek je povinný ženiť sa, a sú maminky, ktoré aspoň nepredídu týmto prípadom... A tak vám radím, ako priateľ, aby ste boli ostražitejší. Tu v kúpeľoch je prenebezpečné povetrie: koľko prekrásnych mladých ľudí som videl, dôstojných lepšieho osudu, a odchodiacich odtiaľto rovno k oltáru... Ešte, či uveríte, mňa chceli oženiť! Hlavne ktorási mamička z okresu, ktorej dcéra bola veľmi bledá. Mal som nešťastie povedať jej, že farba líc vráti sa jej po svadbe; vtedy so slzami vďaka ponúkla mi ruku svojej dcéry a celý svoj majetok — pädesiat duší, vidí sa mi. No ja som odpovedal, že som na to nie súci.

Werner odišiel v úplnom presvedčení, že mi dal výstrahu.

Z jeho slov som pobadal, že o mne a kňazne už kolujú v meste rozličné zlé zvesti: to Grušnickému darmo neprejde.

18. júna.

Už sú tri dni, ako som v Kyslovodsku. Každý deň vidím Vieru pri studni i na prechádzke. Ráno, keď sa

prebúdzam, sadám k obloku a namierim lorgnet na jej balkón; dávno je už oblečená a čaká na dohovorený znak; stretávame sa, akoby nenazdajky, v sade, ktorý sa od našich domov spúšťa k studni. Obživujúci hôrny vzduch vrátil jej farbu tvári i silu. Nenadarmo Narzan volá sa bohatierskym prameňom. Tunajší obyvatelia tvrdia, že vzduch Kyslovodska robí človeka náklonným k láske, že tu bývajú rozuzlenia všetkých románov, ktoré niekedy začínajú sa u podnožia Mašuka. A naozaj, tu všetko dýcha samotou; tu je všetko tajnostné: i hustý tieň lipových alejí, skláňajúcich sa nad potokom, ktorý so šumom a penou, padajúc s kameňa na kameň, pre-rezáva si cestu pomedzi zelenajúce sa hory, i úvaly, plné hmly a mlčania, ktorých odbočky rozbehnú sa od-tiaľto na všetky strany, i sviežosť aromatického vzduchu, o-faženého výparmi vysokých južných tráv a bieleho agátu, i stály, sladko uspávajúci šum studených potôčkov, ktoré, stretnúc sa na konci dediny, bežia spolu o preteky a konečne vrhajú sa do Podkumka. S tejto strany je prie-smyk širší a mení sa v zelenú priehlbínu; po nej vije sa prašná cesta. Zakaždým, čo pozrem na ňu, vždy sa mi vidí, že ide koč a z obloka koča vyzerá ružová tvá-rička. Už mnoho kočov prešlo po tejto ceste — ale toho vše niet. Dedinka, čo stojí za pevnosťou, je už obývaná; v reštaurácii, vystavenej na chlme, na niekoľko krokov od môjho bytu, večer začínajú sa mihaf svetlá cez dvo-jitý rad topoľov; šum a cvendžanie pohárov ozýva sa do pozdnej noci.

Nikde nepijú tak mnoho kachetinského vína a mine-rálnej vody ako tu.

No pomiešať dve tieto remeslá
je moc ochotníkov — ja som nie z ich čísla.

Grušnickij so svojou bandou robí kriek každý deň
v hostinci a mne sa skoro ani nepozdravuje.

Prišiel len včera, a už stihol sa svadiť s troma starci,
ktorí chceli pred ním sadnúť si do kúpela: rozhodne —
nešťastie vyvinuje v ňom bojovného ducha.

22. júna.

Konečne prišli. Sedel som pri obloku, keď bolo
počuť hrmot ich koča: srdce mi trhlo... Čože je to?
Či som zaľúbený...? Som tak hlúpe stvorený, že to
možno odo mňa očakávať.

Obedoval som u nich. Kňahyňa hľadela na mňa
veľmi nežne a neodchodí od dcéry... to je zle! A Viera
je žiarlivá na kňaznu: to som tiež potreboval! Čoho
žena neurobí, aby nahnevala súpernicu? Pamätám sa,
jedna zaľúbila sa do mňa preto, že som ľúbil druhú.
Niet paradoxnejšieho ako ženský um; ženy ťažko pre-
svedčíš o niečom, treba ich priviesť k tomu, aby pre-
svedčily samy seba; poriadok dôkazov, ktorými ničia
svoje predsudky, je veľmi originálny: aby si sa vyučil
ich dialektike, musíš obrátiť v ume svojom všetky škol-
ské pravidlá logiky. Na príklad, obyčajný spôsob:

Tento človek ma ľúbi, ale som vydatá: nasledovne
nesmiem ho ľubiť.

Ženský spôsob:

Nemala by som ho ľubiť, lebo som vydatá, ale on
mňa ľúbi, nasledovne...

Tu niekoľko bodov, lebo rozsudok už ničoho ne-

hovorí, ale hovoria z väčšej časti: jazyk, oči a, zápät za nimi, srdce, ak je i ono.

Čo, ak sa niekedy tieto zápisky dostanú na oči žene?
— Klebeta! zvolá v pohoršení.

Od tých čias, ako poeti píšu a ženy ich čítajú (za čo im najhlbšia vďaka), tolko ráz nazývali ich anjelmi, že ony naozaj, v prostote duševnej, uverily tejto poklone, zabúdajúc, že tí istí poeti za peniaze oslavovali Nerona ako polboha...

Nemal by som hovoriť o nich s takou zlosťou, ja, ktorý som, okrem nich, na svete ničoho neľúbil, — ja, ktorý som bol vždy hotový obetovať im pokoj, ctiziadost, život... No veď ja nie z mrzutosti a urazenej samolúbosti usilujem sa strhnúť s nich čarovné prikrývadlo, cez ktoré len privyknutý zrak preniká. Nie, všetko, čo hovorím o nich, je len následok —

umu chladných pozorovaní
a srdca žalostných známok.

Ženy mali by si žiadať, aby ich všetci mužovia poznali tak dobre, ako ja, preto, že ľúbim ich sto ráz väčšmi od tých čias, ako sa ich nebojím a prezrel som ich drobné slabosti.

Ozaj: Werner nedávno porovnal ženy s počarovaným lesom, o ktorom rozpráva Tasso v svojom *Osvobodennom Jeruzaleme*. „Len pristúp“, hovoril, „na teba poletia so všetkých strán také strachy, že Bože uchovaj: povinnosť, hrdosť, slušnosť, verejná mienka, posmech, opovrzenie... Treba len neobzerať sa, ale ísť rovno; pomaly potvory miznú a odkrýva sa pred ťbou tichá a

jasná poľana, naprostred ktorej kvitne zelená myrta. Ale beda, ak pri prvých krokoch zatrasie sa ti srdce a vrátiš sa.“

24. júna.

Dnešný večer bol bohatý na udalosti. Na tri versty od Kyslovodska, v údolí, kde tečie Podkumok, je skala, nazvaná Kolcom; sú to vráta, utvorené prírodou; vypínajú sa na vysokom chlme, a zapadajúce slnko cez ne hádže na svet svoj posledný, plamenný pohľad. Nesčíslná jazdecká družina odišla ta pozerajúc západ slnka cez kamenný oblôčik. Nikto z nich, pravdu povediac, nemyslel na slnko. Išiel som popri kňazne; vracajúc sa domov, bolo treba prebŕdnuť Podkumok. Hôrne riečky, i najplytkejšie, sú nebezpečné, najmä preto, že ich dno je hotový kaleidoskop; ono sa mení každý deň od náporu vln — kde bol včera kameň, tam je teraz jama. Chytil som za uzdu koňa kňazny a sviedol ho do vody, ktorá nebola vyše kolien; tichúčko hýbali sme sa priekom proti prúdu. Známo je, že, prechodiac cez bystré riečky, nemá sa hľadieť na vodu, lebo naskutku zakrúti sa hlavu. Ja som zabudol upozorniť na to kňaznu Meri.

Boli sme už v prostriedku, v samej bystrine, keď naraz potočila sa v sedle.

— Zle mi je! — prehovorila slabým hlasom.

Ja chytrou naklonil som sa k nej, obvil rukou jej hybký driek.

„Pozerajte hore“, šepol som jej, „to je nič, len sa nebojte; som pri vás.“

Bolo jej lepšie; chcela sa oslobodiť od mojej ruky,

no ja ešte tuhšie obvil som jej nežný, mäkký stan; moje líce skoro dotýkalo sa jej líca; od nej vialo plameňom.

— Čo robíte so mnou!... Bože môj!...

Nedbal som na jej chvenie a nepokoj a moje pery dotkly sa jej nežného líčka; striaslo ju, no nič nepovedala; my išli sme ostatní. Nik nás nevidel. Keď sme sa dostali na breh, všetci sa pustili cvalom. Kňažna zdržala svojho koňa; ja zostal som pri nej; vidno bolo, že ju znepokojovalo moje mlčanie, no ja zaprisahal som sa nehovoriť ani slova — zo zvedavosti. Žiadalo sa mi vidieť, ako sa vymoče z tohto ťažkého položenía.

— Alebo mnou opovrhujete, alebo ma veľmi ľúbite! — povedala konečne hlasom, v ktorom bol plač. — Možno, chcete sa smiať nado mnou, znepokojíť moju dušu a potom zanechať... Bolo by to tak podlo, tak nízko, že samé predpokladanie... Ó, nie, či je nie pravda, — doložila hlasom nežnej dôvery, — či nie pravda, vo mne niet nič takého, čo by vylučovalo úctu? Váš drzý skutok... povinná som, povinná odpustiť vám ho, lebo som dovolila... Odpovedajte, hovorteže, chcem počuť váš hlas!...

V posledných slovách bola taká ženská netrpelivosť, že mimovoľne som sa usmial; na šťastie, začalo sa mrkať... Neodpovedal som nič.

— Mlčíte? — pokračovala. — Vy, môž' byť, chcete, aby som vám ja prvá povedala, že vás ľúbim...

Mlčal som.

— Chcete to? — pokračovala, bystro obrátiac sa ku mne...

V rozhodnosti jej zraku a hlasu bolo čosi strašného.

„Načo?“ odpovedal som, pohodiac plecami.

Udrela korbáčom svojho koňa a pustila sa cvalom po úzkej, nebezpečnej ceste; to sa stalo tak chytro, že ledva som ju mohol dohoniť, i to, keď už pripojila sa k ostatnej spoločnosti. Do samého domu hovorila a smiala sa každú chvíľu. V jej pohyboch bolo čosi zimničného; na mňa nepozrela ani raz. Všetci zbadali jej neobyčajnú veselosť. A kňahyňa úprimne sa radovala, hladiac na svoju dcéru. Ale dcéra má zrovna vzrušené nervy: strávi noc bez sna a bude plakať. Táto myšlienka mi poskytuje nesmierny pôžitok: sú chvíľky, keď chápem vampíra... A ešte ma zovú dobrým šuhajom a domáham sa toho názvu!

Síduc s koní, dámy vošly ku kňahyni; ja som bol vzrušený a šiel som do hôr rozháňať myšlienky, hromadiace sa v mojej hlave. Rositý večer dýchal opojným chladom. Mesiac vystupoval zpoza temných končiarov. Každý krok môjho nepodkovaného koňa hlucho ozýval sa v mlčaní úvalov; pri vodopáde som napojil koňa, dychtively vtiahnuť do seba dva razy svieži vzduch južnej noci, a pustil som sa na zpiatočnú cestu. Išiel som cez dedinku. Svetlá v oblokoch začínaly hasnúť; stráže na vale pevnosti i kozáci na okolitých piketách tiahle volali na seba.

V jednom z domov dedinky, vystavenom na kraji svahu, zbadal som neobyčajné osvetlenie; chvíľami ozýval sa nesúhlasný hovor a kriky, prezradzujúce vojenskú zábavu. Sišiel som s koňa a prikradol som sa k obloku; nepriliehavo privreté krýdlo dovolilo mi vidieť zabávajúcích sa a dopočuť ich slová. Hovorili o mne,

Dragúnsky kapitán, rozpálený vínom, udrel pästou na stôl, požadujúc pozornosť.

— Páni, — povedal, — to je už mnoho. Pečorina treba naučiť! Tieto petrohradské mláďatá vždy sa vypínajú, pokým nedostanú po nose! Myslí si, že len on jediný býval v spoločnosti, preto že vždy nosí čisté rukavice a vyčistené čizmy... A aký nafúkaný úsmev! A presvedčený som, že je zbabelec — áno, zbabelec!

— Ja tiež myslím to isté, — povedal Grušnickij. — On rád vykrúti sa žartom. Raz som mu nahovoril takých vecí, že druhý by ma zrúbal na mieste, ale Pečorin obrátil všetko na smiech. Ja, rozumie sa, nevyzval som ho, lebo to bola jeho vec, a ani som sa nechcel babrať...

— Grušnickij zlostí sa na neho zato, že mu odviedol kňaznu, — povedal ktosi.

— Čo ešte nevymysleli! Je pravda, trošku som sa vláčil za kňaznou, ale som ihneď prestal, lebo nechcem sa ženit a kompromitovať dievča nie je mojím pravidlom.

— Áno, ubezpečujem vás, že je najprvší zbabelec, to jest Pečorin, a nie Grušnickij. Grušnickij je junák a pritom je môj opravdivý priateľ! — povedal zasa dragúnsky kapitán. — Páni, nikto ho tu nezastáva? Nikto? Tým lepšie! Chcete sprobovať jeho chrabrosť? To vás zabaví...

— Chceme, ale ako?

— Len počúvajte: Grušnickij najviac sa na neho hnevá — jemu prvá úloha! Zadrapi sa do nejakej hlú-

posti a vyzve Pečorina na súboj... Počkajte, v tom je vec. Vyzve ho na súboj: dobre! Všetko toto: vyzvanie, príprava, podmienky — bude ako možno slávnostnejšie a úžasnejšie; ja sa dávam na to; ja budem tvojím sekundantom, môj úbohý priateľ! Dobre! Lenže, hľa, kde je figel: do pištolí nevložíme gúľ. Už za to vám ručím, že Pečorin sa nalaká — na šesť krokov ich postavím, čert vezmi! Súhlasíte, páni?

— Slávne premyslené! ... Súhlasíme! ... Prečože nie? — ozvalo sa so všetkých strán.

— Ale ty, Grušnickij?

So strachom som čakal odpoveď Grušnického; chladná zlosť ovládala ma pri myšlienke, že keby nie náhoda, mohol by som sa stať predmetom posmechu týchto hlupákov. Keby Grušnickij nebol súhlasil, bol by som sa mu hodil okolo hrdla. No po chvíľke mlčania vstal so svojho miesta, podal ruku kapitánovi a povedal veľmi vážne:

— Dobre, súhlasím.

Ťažko opísať uveličenie celej čestnej kompánie.

Vrátil som sa domov, vzrušený dvoma rozličnými pocitmi. Prvý bol žiaľ. „Prečo ma oni všetci nenávidia?“ myslel som si. „Prečo? Či som urazil niekoho? Nie. Či ozaj patrí k ľuďom, ktorých tvár z prvého videnia budí nepriazeň?“ A cítil som, že jedovitá zlosť pomaly plnila moju dušu. „Chráňte sa, pán Grušnickij!“ hovoril som, prechádzajúc sa hore-dolu po izbe. „So mnou sa tak nežartuje. Vy draho môžete zaplatiť za odobrenie svojich hlúpych priateľov. Ja som vám nie hračkou!“

Nespal som celú noc. Nad ránom som bol žltý ako pomaranč.

Ráno stretol som kňažnu pri studni.

— Ste chorý? — povedala, uprene pozrúc na mňa.

„Nespal som celú noc.“

— Ani ja... obviňovala som vás... môž' byť, na darmo? — No vysvetlite, môžem vám odpustiť všetko...

„Či všetko?...“

— Všetko... len hovorte pravdu... len skorej... Či vidíte, mnoho som rozmýšľala, usilujúc sa vysvetliť si, ospravedlniť vaše chovanie: možno, že sa bojíte prekážok so strany mojich príbuzných... to je nič: keď zvedia... (hlas sa jej zatriasol), ja ich uprosím. Alebo vaše vlastné položenie... no vedzte, že ja všetko môžem obetovať tomu, koho ľúbim... Ó, odpovedajte skorej — smilujte sa... Vy ma neopovrhujete, či nie pravda?

Schytla ma za ruku.

Kňahyňa šla pred nami s mužom Vieriným a nevidela nič; no mohli nás vidieť prechádzajúci sa chorí, najzvedavejší klebetníci zo všetkých zvedavých, a ja chytro vyslobodil som svoju ruku od jej náruživého stisnutia.

„Poviem vám všetku pravdu“, odpovedal som kňažne, „nebudem sa ospravedlňovať, ani vysvetľovať svoje chovanie — neľúbim vás.“

Pery jej zľahka zbledly.

— Opustite ma, — povedala ledva srozumiteľne.

Pokrčil som plecami, obrátil som sa a odišiel.

25. júna.

Niekedy opovrhujem sám sebou... či nie preto opovrhujem aj inými? Stal som sa nespôsobným šľachetného zápalu; bojím sa, aby som sa nezdal smiešnym sebe samému. Iný na mojom mieste ponúkol by kňazne svoje srdce a svoje šťastie; no nado mnou slovo *ženit sa* má akúsi čarovnú moc: čo ako náruživé ľúbil by som ženskú, ak mi len dá pocítiť, že by som si ju mal vziať za ženu, — odpusť, láska, moje srdce obracia sa na kameň a nič nerozohreje ho znova. Hotový som na všetky žertvy, okrem tejto; dvacať ráz život svoj, ešte i časť, postavím na kartu... No slobody svojej nepredám. Prečože si ju tak vážim, čo mám v nej, kam sa hotujem, čo očakávam od budúcnosti?... Naozaj, zrovna nič. Je to akýsi vrozený strach, nevysvetliteľná predtucha... Veď sú ľudia, ktorí nesmyselne boja sa pavúkov, švábov, myší... Či sa mám priznať?... Keď som bol dieťaťom, akási starénka veštila o mne mojej materi; predpovedala mi *smrť pre zlú ženu*; vtedy ma to hlboko zarmútilo: v mojej duši rodila sa nepremožiteľná nechť k ženbe... Medzitým mi čosi hovorí, že jej predpovedanie sa splní; aspoň sa budem vynasnažovať, aby sa splnilo ako možno najpozdejšie.

26. júna.

Včera sem prišiel komediant *Apfelbaum*. Na dverách reštaurácie zjavil sa dlhý plakát, oznamujúci ctenému obecnstvu, že vyššie menovaný pozoruhodný komediant, akrobat, chemik a optik bude mať časť dávať veľkolepé predstavenie dnešného dňa o ôsmej hodine

večer v dvorane zemianskeho sobrania (ináč — v reštaurácii); vstupenky po dva i pol rubľa.

Všetci sberajú sa ísť pozerať obdivuhodného kunštára; ešte i kňahyňa Ligovská, hoci má dcéru chorú, vzala kartu pre seba.

Teraz po obede som išiel popod obloky Vierine; sedela na balkóne sama; k mojim nohám spadla karotka:

„Dnes o deviatej večer príď ku mne cez veľké schody: môj muž odišiel do Piatigorska a vráti sa len zajtra ráno. Mojich sluhov a komorných nebude doma: všetkým som rozdala karty, i sluhom kňahyne. Čakám ňa; príď iste.“

„Aha“, pomyslel som si, „konečne preca vychoď na moje!“

O ôsmej večer išiel som pozrieť komedianta. Obecenstvo sa išlo okolo deviatej; predstavenie sa začalo. V zadných radoch stoličiek poznal som lokajov a komorné Viery a kňahyne. Všetci boli tu do jedného. Grušnickij sedel v prvom rade s Iorgnetom. Kunštár obracal sa k nemu zakaždým, keď potreboval šatôčku, hodinky, prsteň a ostatné.

Grušnickij nepozdravuje sa mi od istého času a teraz dva razy pozrel na mňa dosť drzo. Všetko toto sa mu pripomenie, keď sa budeme rátať.

Okolo desiatej som vstal a vyšiel.

Na dvore bola tma ako v rohu. Ťažké, chladné oblaky ležaly na temenách okolitých vrchov; len lecikedy umierajúci vietor šumel vrcholcami topoľov, okružujúcich reštauráciu; pod jej oblokmi hmýrili sa ľudia. Spu-

stil som sa s vľáku a, obrátiač sa do vrát, zrýchlił som krok. Zrazu sa mi videlo, že niekto ide za mnou. Zastal som a obzeral sa. V tme nič nedalo sa rozoznať; preča z obozretnosti obišiel som, akoby prechádzajúč sa, okolo domu. Prechodiac popri oblokoč kňazny, znova som počul kroky za sebou: človek, zakrútený v plášti, prebehol popri mne. To ma znepokojilo; jednako prikradol som sa ku vchodu a náhlivo vybehol hore tmavými schodmi. Dvere sa otvorily; malá rúčka schytila moju ruku...

— Nikto ňa nevidel? — povedala šeptom Viera, pritisnúč sa ku mne.

„Nikto.“

— Teraz už veríš, že ňa ľúbim? Ó, dlho som váhala, dlho som sa mučila... no ty som mnou urobíš všetko, čo chceš.

Srdce jej prudko bilo, ruky byly chladné ako ľad. Začaly sa výčitky žiarlivosti, žaloby — žiadala odo mňa, aby som sa jej priznal k všetkému, hovoriac, že ona s pokorou prenesie moju zradu, lebo že si žiada jedine môjho šťastia. Tomuto som nie celkom veril, no uspokojil som ju prísahami, sľubmi a iným.

— Tak neberieš si Meri? Neľúbiš ju?... A ona si myslí... vieš, zaľúbená je do teba bláznivo, úbohá!...

Okolo druhej hodiny po polnoci otvoril som oblok a, sviažuc dva šály, spustil som sa s horného balkóna na dolný, pridriavajúč sa stĺpa. U kňazny sa ešte svietilo. Čosi ma posotilo k obloku. Záclona nebola cel-

kom zatiahnutá a ja mohol som hodiť zvedavý pohľad do izby. Meri sedela na svojej posteli, položiac ruky krížom cez kolená; jej husté vlasy sobraté byly pod nočným čepčekom, obšitým čipkami; veľký tmavo-červený ručník pokrýval jej biele pliecka a malinká nôžka skrývala sa v pestrých perských papučkách. Sedela nepohnute, ovesiac hlavu na prsia; pred ňou na stolíku bola roztvorená kniha, no jej oči, nehybné a plné nevysvetliteľného zármutku, tak sa zdalo, po stý raz prebehúvaly jednu a tú istú stranu, a myšlienky jej byly ďaleko...

V tejto chvíľke sa ktosi pohol za krom. Soskočil som s balkóna na dvor. Neviditeľná ruka schytila ma za plece.

— Aha, — povedal hrubý hlas, — dostal si sa!... Budeš ty mne ku kňaznám chodiť v noci!

— Drž ho tuhšie! — zakričal druhý, ktorý vyskočil zpoza rohu.

Boli to Grušnickij a dragúnsky kagitán.

Posledného udrel som po hlave päšťou, srazil som ho s nôh a hodil do krovia. Všetky chodníky záhrady na svahu oproti našim domom byly mi známe.

— Zlodeji! Stráž!... — kričaji; ozval sa výstrel; dymiaci sa fujtáš spadol bezmála k mojim nohám.

O minútu už som bol v svojej izbe, sobliekol som sa a lahol si. Ledvaže môj lokaj zamkol dvere, keď začali búchať Grušnickij a kapitán.

— Pečorin, spíte? Ste tu?... — zavolal kapitán.

„Spím“, odpovedal som srdito.

— Vstávajte! — Zlodeji... Čerkesi...

„Nádchu mám“, odpovedal som, „obávam sa prechladnutia.“

Odišli. Škoda, že som sa im ohlásil, boli by ma ešte hodinu hľadali po záhrade. Poplach medzitým stal sa úžasný. Z opevnenia pricválal kozák. Všetko sa pohýbalo; začali hľadať Čerkesov po všetkých kroch — a, rozumie sa, nenašli nič. No mnohí bezpochyby zostali pevne presvedčení, že keby garnizona bola dokázala viac smelosti a bystroty, aspoň dvaciatich zbojníkov by boli dostali.

27. júna.

Teraz ráno pri studni hovorilo sa jedine o nočnom nápade Čerkesov. Vypijúc určený počet pohárov Narzana, prejdúc desať ráz po dlhej lipovej aleji, stretol som Vierinho muža, ktorý len čo prišiel z Piatigorska. Vzal ma popod ruku a išli sme do reštaurácie raňajkovať; úžasne bol znepokojený pre ženu.

— Ako sa naľakala tej noci! — hovoril. — Veď to bolo treba, aby sa to stalo práve v mojej neprítomnosti.

Sadli sme si raňajkovať k dverám, vedúcim do náročnej izby, kde bolo so desať mladých ľudí, medzi ktorými bol i Grušnickij. Sudba opätovne dala mi príležitosť počuť rozhovor, ktorý musel riešiť jeho osud. On ma nevidel, nasledovne nemohol som podozrievať zúmyselnosť; no toto len zveličovalo jeho vinu v mojich očiach.

— Ale či ozaj boli to Čerkesi? — povedal ktosi. — Či ich videl niekto?

— Rozpoviem vám celú pravdu, — opovedal Gruš-

nickij, — len, prosím, neprezradte ma; takto to bolo: Včera akýsi človek, ktorého vám nepomenujem, prichodí ku mne a rozpráva, že videl o desiatej večer, ako sa niekto prešmykol do domu Ligovských. Treba vám poznamenať, že kňahyňa bola tu a kňazna doma. Tu sme sa my dvaja vybrali pod obloky, aby sme vystriehli šťastlivca.

Priznám sa, zľakol som sa, hoci môj súdruh bol veľmi zaujatý raňajkami: mohol počuť veci pre seba dosť nepríjemné, ak by azda Grušnickij uhádol pravdu; no, oslepený žiarlivosťou, ani nepodozrieval pravdy.

— Či vidíte, — pokračoval Grušnickij, — my aj išli sme, vezmúc so sebou pušky, nabité slepým patronom, len tak pre nastrašenie. Do dvoch hodín čakali sme v sade. Napokon — už sám Pán Boh vie odkiaľ, zjavil sa, len nie z obloka, lebo sa neotváral, ale ište vyšiel sklenými dvermi, čo sú za stĺporadím — napokon, hovorím, vidíme, schodí ktosi s balkóna... Akáže je kňazna, há? No, už priznám sa, moskovské slečny! Potom čo-muže ešte možno veriť? Chceli sme ho lapiť, ale sa vytrhol a ako zajac hodil sa medzi kry; tu vystrelil som za ním.

Okolo Grušnického ozvaly sa neveriace hlasy.

— Vy neveríte? — pokračoval. — Dávam vám čestné, šľachtické slovo, že všetko toto je istá pravda, a na dôkaz vám, prosím, pomenujem toho pána.

— Povedz, povedz, kto je to? — ozvalo sa so všetkých strán.

— Pečorin, — odpovedal Grušnickij.

V tú chvíľu pozdvihol oči — ja stál som vo dve-

rách naproti nemu; úžasne sa začervenal. Priblížil som sa mu a povedal pomaly a zreteľne:

„Veľmi ľutujem, že vošiel som za tým, ako ste vy už dali čestné slovo na potvrdenie najhnusnejšej klebety. Moja prítomnosť bola by vás chránila od zbytočnej podlosti.“

Grušnickij skočil so svojho miesta a chcel sa rozhorliť.

„Prosím vás“, pokračoval som tým istým tónom, „prosím vás hneď odvolať svoje slová; vy veľmi dobre viete, že je to výmysel. Nemyslím, že by ľahostajnosť ženskej naproti vašim blýskavým vlastnostiam zasluhovala takej úžasnej pomsty. Rozmyslite si to dobre: podržiavajúc svoju mienku, tráťte právo na meno poriadneho človeka a riskujete životom.“

Grušnickij stál predou mnou, sklopil oči, v silnom vzrušení. No borba svedomia so samolúbosťou netrvala dlho. Dragúnsky kapitán, sediaci vedľa neho, šfuchol ho laktom; striaslo ho a chytrou mi odpovedal, nepozdvihnúc oči:

— Milostivý pane, keď ja niečo hovorím, ja to tak myslím, i hotový som zopakovať... Nebojím sa vašich vyhrážok a hotový som na všetko.

„Posledné ste už dokázali“, odpovedal som mu chladno a, vezmúc pod ruku dragúnskeho kapitána, vyšiel som z izby.

— Čo sa vám ľúbi? — spýtal sa kapitán.

„Ste priateľ Grušnického a bezpochyby budete jeho sekundantom?“

Kapitán sa poklonil veľmi vážne.

— Uhádli ste, — odpovedal, — až povinný som byť jeho sekundantom, lebo urážka, spôsobená jemu, týka sa i mňa: ja som bol s ním včera v noci, — doložil, vyrovnávajúc svoj svalovitý driek.

„Á, tak teda vás som udrel tak nešikovne po hlave?...”

Ožltol, osvetlel; skrytú zlobu vyrážala jeho tvár.

„Budem mať česť poslať k vám hneď svojho sekundanta“, doložil som, ukloniac sa veľmi delikátne a ukazujúc, ako by som si nevšimnal jeho zúrivosti.

Na schodoch reštaurácie stretol som Vierinho muža. Tak sa mi vidí, že čakal na mňa.

Schytil mi ruku s citom, podobným uveličeniu.

— Šlachetný mladík, — povedal so slzami v očiach, — Všetko som počul. Aký ničomník, nevďačník!... Prijímaj ich po tomto do poriadneho domu! Chvalabohu, nemám dcér! No vám odmení sa tá, pre ktorú riskujete životom. Buďte ubezpečený o mojej skromnosti do času, — pokračoval. — Sám som bol mladý a slúžil som pri vojsku: viem, že do týchto vecí netreba sa miešať. S Bohom!...

Úbohý, raduje sa, že nemá dcér...

Išiel som rovno k Wernerovi, našiel som ho doma, a rozpovedal som mu všetko — o svojich pomeroch k Viere a kňazne, i o rozhovore, ktorý som vypočúval a z ktorého som vyrozumel úmysel týchto pánov mať ma za blázna, prinútiac ma strieľať sa slepými nábojmi. Ale teraz vec vychodila z hraníc žartu: oni, bezpochyby, neočakávali takého rozuzlenia.

Doktor pristal byť mojím sekundantom; dal som

mu niekoľko poučení o podmienkach súboja; mal nástožiť na tom, aby sa vec odbavila čím tajnejšie preto, že hoci som ja kedy sa páči hotový podrobiť sa smrti, no nemám ani najmenšej náklonnosti pokaziť navždy svoju budúcnosť v tunajšej spoločnosti.

Potom som išiel domov. O hodinu sa doktor vrátil zo svojej expedície.

— Proti vám je naozaj sprisahanie, — povedal. — U Grušnického našiel som dragúnskeho kapitána a ešte jedného pána, na ktorého priezvisko sa nepamätám. Za chvíľku zastal som sobúvať galoše. U nich bol úžasný šum a spor... — Za nič nepristanem, — hovoril Grušnickij, — on urazil ma verejne; vtedy bolo celkom iné... — Čo teba do toho? — odpovedal kapitán. — Všetko berem na seba. Bol som sekundantom pri piatich súbojoch a viem už, ako to zariadiť. Všetko som premyslel. Prosím ťa, len mi neprekážaj. Postrašiť neškodí. A prečo sa vystaviť nebezpečenstvu, ak možno vyhnúť?... Vtom som vošiel. Zrazu zamĺkli. Vyjednávanie pretiahlo sa dosť dlho; napokon rozhodli sme takto: v piatich verstách odtiaľto je tichá dolinka; oni pôjdu ta zajtra o štvrtej ráno a my vyjdeme pol hodiny za nimi; strieľať sa bude na šesť krokov — to žiadal sám Grušnickij. Zabitý — nechá sa Čerkesom. Teraz, aké mám podozrenia: oni, t. j. sekundanti, bezpochyby trochu premenili svoj prvší plán a chcú nabiť gulou len pištoľ Grušnického. To ponáša sa trochu na vraždu, no v čas vojny, a najmä v aziatskej vojne, lesť sa dovoľuje; lenže Grušnickij, tak sa mi vidí, je poriadnejší od svojich spoločníkov. Ako myslíte, máme im ukázať, že sme si domysleli?

„Za nič na svete, doktor! Buďte spokojný, ja sa im nepoddám.“

— Čože chcete robiť?

„To je moja tajnosť.“

— Dajte pozor, aby ste sa nedostali... veď na šesť krokov!

„Doktor, čakám vás zajtra o štvrtej; kone budú hotové... Dobre sa majte.“

Do večera presedel som doma, zatvoriac sa v svojej izbe. Prišiel lokaj zvať ma ku kňahyni; kázal som povedať, že som chorý.

— — — — —

Sú dve hodiny v noci... nespím... A bolo by treba zaspáť, aby sa zajtra ruka netriasla. Ostatne, na šesť krokov netrafiť je ťažko. Á, pán Gušnickij, vaša mystifikácia sa vám nepodarí... zameníme si úlohy: teraz ja budem hľadať na vašej bledej tvári znaky tajného strachu. Načo ste vy sami určili tých osudných šesť krokov? Myslíte si, že ja bez sporu nadstavím svoje čelo... no budeme ťahať žreb... a vtedy... vtedy... čo, ak jeho šťastie preváži, moja hviezda napokon ma zradí?... I nebol by div: tak dlho slúžila verne mojim vrtochom.

Čože? Umrieť, tak umrieť! Strata pre svet nevelká: a i mne samému je už hodne nudno. Ja som ako človek, zívajúci na bále, ktorý nejde spať len preto, že ešte nemá svojho koča. No koč je hotový... s Bohom!...

Preberám v pamäti celú svoju minulosť a spytujem sa sám seba mimovoľne: načo som žil, pre aký cieľ som sa narodil?... A iste cieľ bol a iste mal som určenie vysoké preto, lebo cítim v svojej duši sily ne-

smierne... No ja som neuhádol tohto určenia, dal som sa zachvátiť lákadlami náruživosti prázdnych a nevďačných; z ich vyhne vyšiel som chladný a tvrdý ako železo, no utratil som navždy zápal šfachtných snažení — najkrajší kvet života. A od tých čias koľko rás už hral som úlohu topora v rukách osudu! Ako zbroj popravý padal som na hlavy odsúdených obetí, často bez zloby, vždy bez lútosti... Moja láska nikomu nepriniesla šťastia preto, že ničoho som neobetoval pre toho, koho som lúbil; ja som lúbil pre seba, pre vlastnú potechu; ja som len uspokojoval čudnú potrebu srdca, dychtíve hltajúc city, nežnosť, radosti a utrpenia — ale nikdy nemohol som sa nasýtiť. Tak trápený hladom z vysilenia zaspáva a vidí pred sebou rozkošné jedlá a šumivé vína; požíera s uveličením vzdušné dary obrazotvornosti a vidí sa mu ľahšie; no len čo sa prebudil — sen mizne... zostáva dvojnásobný hlad a zúfanie.

A, môž' byť, ja zajtra umrem... a nezostane na svete ani jednej bytnosti, ktorá by ma pochopila úplne. Jedni pokladajú ma za horšieho, druhí za lepšieho, ako som naozaj... Jedni povedia: bol dobrý šuhaj, druhí — podliak. Jedno i druhé bude lživé. Potom či je hodno práce žiť na svete? A preca žiješ — zo zvedavosti: očakávaš niečo nového... Je to smiešno i protivné.

*

Je už pol druhá mesiaca, ako som v pevnosti N. Maxim Maximýč odišiel na lov... som sám: sedím pri obluku; sivé oblaky zakryly vrchy az do podošvy; slnko cez hmlu vidieť ako žltú škvrnu. Je chladno; vietor hučí

a potrháva okenice ... Nudno! ... Budem pokračovať v svojom deníku, pretrhnutom toľkými čudnými udalosťami.

Prečítujem poslednú stranu: smiešno! – Myslel som, že umrem; to bolo nemožno: ešte som nevyprázdnil kalich utrpenia, a teraz cítim, že mám ešte dlho žiť.

Všetko pominulé ako jasne a rezko ulialo sa v mojej pamäti! Ani jedinej črty, ani jediného odtienka nesotrel čas!

Pamätám, že celú noc pred súbojom nespal som ani minúty. Písať som nemohol dlho: ovládal ma tajný nepokoj. Hodinu chodil som po izbe; potom som si sadol a otvoril román Valtera Scotta, ležiaci u mňa na stole: boli to „Šotlandskí puritáni“; zpočiatku som čítal s námahou, potom som sa zabudol, zachvátený čarovným výmyslom...

Napokon svitol deň. Nervy sa upokojily. Pozrel som do zrkadla; moju tvár pokrývala priezračná bledosť, prezradzujúca stopy mučiaceho nespania; ale oči, hoci okružené siným tieňom, svietily hrdo a neuprositeľne. Bol som spokojný sám so sebou.

Rozkážuc osedlať kone, obliekol som sa a sbehol ku kúpeľu. Pohrúžiac sa do chladnej vody Narzana, cítil som, ako sa vracaly moje telesné i duševné sily. Z kúpeľa vyšiel som svieži a bodrý, ako by som sa sberal na ples. Potom povedzte, že duša nezávisí od tela!...

Vrátiac sa, našiel som u seba doktora. Mal sivé nohavice, archaluk a čerkeskú čiapku. Rozosmial som sa, zazrúc jeho malinkú postavu pod ohromnou chlpa-

tou čiapkou: jeho tvár je vôbec nie bojovná a na tento raz bola dlhšia ako obyčajne.

„Prečo ste taký smutný, doktor?“ povedal som mu. „Azda ste sto ráz nevypravádzali ľudí na druhý svet s najväčšou ľahostajnosťou? Predstavte si, že mám žlčovú horúčku, môžem vyzdraviť, môžem i umrieť; jedno i druhé je v poriadku; usilujte sa hľadiť na mňa ako na pacienta, napadnutého chorobou vám ešte neznámou — a vtedy vaša zvedavosť povzbudí sa do vysokého stupňa; môžete na mne urobiť niekoľko vážnych fyziologických výskumov... Očakávanie násilnej smrti či je už nie opravdivá choroba?“

Táto myšlienka prekvapila doktora, i rozveselil sa.

Vysadli sme na kone; Werner chytil sa uzdy oboma rukami, i pustili sme sa; mihom prebehli sme vedľa pevnosti cez dedinku a prišli sme do dolinky, po ktorej vila sa cesta, dopoly zarastená vysokou trávou a každú chvíľu prerazovaná šumiacim potokom, ktorý bolo treba prebrodiť na veľké zúfanie doktora, lebo jeho kôň sa zakaždým zastavoval vo vode.

Nepamätám rána svetlejšieho a sviežejšieho! Slnko ledva vyšlo zpoza zelených končiarov a splývajúce prvého tepla jeho lúčov s umierajúcim chladom noci pôsobilo na všetky city akýmsi sladkým omarom; do doliny neprenikal ešte radostný lúč mladého dňa; zlátil len vrchy útesov, visiacich s oboch strán nad nami; hustolisté kry, rastúce v ich hlbokých rozpuklinách, pri najmenšom dýchaní vetra obsýpaly nás strieborným dažďom. Pamätám — tento raz, väčšmi ako hocikedy prvej, ľúbil som prírodu. Ako zvedavo zahľadel som sa na

každú kvapôčku, trasúcu sa na širokom lístku révovom a odrážajúcu miliony dúhových lúčov, ako dychtivo pohľad môj snažil sa preniknúť do dymnej diale! Tam bola cesta vždy užšia, útesy sivejšie, a napokon, tak sa zdalo, schádzaly sa ako nepreborná stena. Išli sme mlčky.

— Napísali ste závet? — zrazu spýtal sa Werner.
„Nie.“

— A keď vás zastrelia?

„Následníci najdú sa sami.“

— Či vy ozaj nemáte priateľov, ktorým by ste chceli poslať svoje posledné „s Bohom“?...

Pokrútil som hlavou.

— Či niet na svete ženy, ktorej žiadali by ste si nechať niečo na pamiatku?...

„Či chcete, doktor“, odpovedal som mu, „aby som vám otvoril svoju dušu?... Či vidíte, vyšiel som z tých rokov, keď umierajú, šeptajúc meno svojej milej a porúčajúc priateľovi chlpek navoňavkovaných vlasov. Mysliac na blízku smrť, myslím len sám na seba; iní nerobia ani toho. — Priatelia, ktorí zajtra zabudnú na mňa, alebo, horšie, svalia na mňa bohvie aké nesmysly; ženy, ktoré objímajúc iného, budú sa smiať nado mnou, aby nevzbudily v ňom žiarlivosti oproti zosnulému — Boh s nimi! Zo životnej búrky vyniesol som len niekoľko ideí — a ani jediného citu. Dávno už žijem nie srdcom, ale hlavou. Ja vážim, rozberám svoje vlastné náruživosti a chovanie sa s prísnou zvedavosťou, ale bez súcitu. Vo mne sú dvaja ľudia: jeden žije v úplnom smysle tohto slova, druhý myslí a súdi ho; prvý, možno, o hodinu rozlúči sa s vami a svetom na veky, a druhý...“

druhý?... Pozrite, doktor: či vidíte, na skale napravo černejú sa tri postavy? To sú, tak sa zdá, naši protivníci?..."

Pustili sme sa.

Pri podnoží skaly v kroví boly priviazané tri kone; svoje priviazali sme tiež tu a sami po úzkom chodníčku vyšli sme na planinku, kde nás očakával Grušnickij s dragúnskym kapitánom a druhým svojím sekundantom, ktorého volali Ivanom Ignatievičom; priezviska jeho nikdy som nepočul.

— Už vás dávno očakávame, — povedal dragúnsky kapitán s ironickým úsmevom.

Vytiahol som hodinky a ukázal mu.

Ospravedlnil sa, hovoriac, že jeho hodinky náhlia.

Niekoľko minút trvalo ťudné mlčanie; napokon ho doktor pretrhol, obrátiac sa ku Grušnickému:

— Vidí sa mi, — povedal, — že obidvaja ukázali ste ochotu biť sa, a vyhovejúc tým podmienkam cti, mohli by ste sa, páni, dorozumieť a skončiť vec smierením.

„Ja som hotový“, povedal som.

Kapitán mihol Grušnickému, a Grušnickij, mysliac si, že sa ľakám, zhrdol, hoci do tej chvíľky priezračná bledosť pokrývala jeho tvár. Od tých čias, ako sme prišli, prvý raz podvihol oči na mňa; no v pohľade jeho bol akýsi nepokoj, prezradzujúci vnútornú borbu.

— Vyslovte svoje podmienky, — povedal, — a všetko, čo môžem pre vás urobiť, budú presvedčený...

„Tu sú moje podmienky: vy hneď teraz verejne odriekate sa svojej klebety a budete ma prosiť za odpustenie...“

— Milostivý pane, čudujem sa, ako mi smiete ponúkať také veci?...

„Čože som vám mohol ponúknuť okrem tohoto?“

— Budeme sa strieľať.

Zivol som plecami.

„Nech sa páči; ale aby ste vedeli, že jeden z nás celkom iste bude zabitý.“

— Žiadam si, aby ste to boli vy...

„A ja som presvedčený o protive...“

Zmial sa, začervenal, potom sa prinúteno rozosmial.

Kapitán ho vzal popod ruku a odviedol na stranu; dlho šepkali. Prišiel som v rozpoležení ducha dosť pokojamilovnom, no všetko toto začínalo ma zlostiť.

Priblížil sa mi doktor.

— Počujte, — povedal so zjavným nepokojom, — vy iste zabudli ste na ich sprisahanie?... Ja neviem nabíjať pištoľ, no v tomto prípade... Vy ste čudný človek! Povedzte im, že znáte ich úmysel, a oni sa nepovážia... Aká radosť! Podstrelia vás ako vtáka...

„Prosím vás, netrápte sa, doktor, a počkajte... Ja zariadim všetko tak, že na ich strane nebude nijakej výhody. Nech si pošepkajú...“

„Páni, toto sa stáva nudným“, povedal som im hlasno, „ak sa biť, tak biť sa; mali ste času včera vyshovárať sa...“

— Sme hotoví, — odpovedal kapitán. — Postavte sa, páni! Doktor, ráčte odmerať šesť krokov...

— Postavte sa! — zopakoval Ivan Ignatievič pisklavým hlasom.

„Dovoľte“, povedal som, „ešte jedna podmienka: budeme sa biť na smrť, preto sme povinní urobiť všetko možné, aby toto zostalo v tajnosti a aby sekundanti naši neboli v zodpovednosti. Súhlasíte?...“

— Súhlasíme úplne.

„Teda, čo som premyslel. Či vidíte na vrchu tej vislejšej skaly, napravo, úzúckú rovinku? Odtiaľ dolu bude so tricať siah, ak nie viac; dolu sú ostré kamene. Každý z nás stane si na kraj planinky; takým spôsobom i ľahká rana bude smrteľná: to iste bude sa srovnávať s vaším želaním, preto, že vy sami určili ste šesť krokov. Ten, kto bude ranený, poletí celkom iste nadol a rozbije sa na kúsky; gufu vybere doktor a tak možné bude veľmi ľahko vysvetliť túto skorú smrť nevydareným skokom. Ťahajme žreby, kto má prvý vystreliť. Oznamujem vám na zakočenie, že ja sa nebijem inak.“

— Nech sa páči! — povedal kapitán, pozrúc výrazne na Grušnického, ktorý kývol hlavou na znak súhlasu. Jeho tvár menila sa každú chvíľku. Postavil som ho do ťažkého položenía. Strieľajúc sa pri obyčajných podmienkach, mohol mi cieľiť do nohy, ľahko ma raniť a takým spôsobom urobiť zadosť svojej pomste, neobťažiac priveľmi svojho svedomia; no teraz musel vystreliť do povetria, alebo stať sa vrahom, alebo napokon zanechať svoj podlý úmysel a vystaviť sa nebezpečenstvu rovnakému so mnou. V túto chvíľku by som si nežiadal byť na jeho mieste. Odviedol kapitána na stranu a začal mu hovoriť čosi s veľkým ohňom; videl som, ako sa mu osinevsie pery tiasly; no kapitán sa od neho odvrátil s pohrdlivým úsmevom. — Ty si blázon, — povedal

Grušnickému dosť hlasno, — ničomu nerozumieš!...
Pobermeže sa, páni.

Úzky chodníček viedol pomedzi krovie na strminu; obľomky skál tvorily nepevné stupne týchto prírodných schodov; zachytávajúc sa za kry, začali sme sa škriabať. Grušnickij šiel vopred, za ním jeho sekundanti a potom my s doktorom.

— Čudujem sa vám, — povedal doktor, stisnúc mi tuho ruku. — Dajte si ohmatať puls!... Oho, zimničný!... No na tvári nič nebadaf... len oči svietia vám väčšmi ako obyčajne.

Zrazu drobné skaly zaštrkotaly nám pod nohy. Čože to? Grušnickij sa potkol: vetvička, za ktorú sa zachytil, odtrhla sa, a bol by slelel na chrbte dolu, keby ho sekundanti neboli zachytili.

„Chrňte sa!“ zavolať som mu. „Nepadajte prvej; to je zlý znak. Rozpamätajte sa na Julia Cézara!“

Vyšli sme na vrch svislej skaly; planinka bola pokrytá drobným pieskom, akoby schválne pre súboj. Dôvôkolo, tratiac sa v zlatej rannej hmle, tiesnily sa končiare vrchov ako nesčíselné stádo a Elborus na juhu dvíhal sa ako biela opacha, zamykajúc refaz ľadových končiarov, pomedzi ktoré sa už brodily vláknisté oblaky, čo priletely s východu. Priblížil som sa na kraj planinky a pozrel dolu; len toľko, že nezakrútila sa mi hlava: tam dolu, videlo sa mi, je tma a chladno ako v hrobe; mochom porastlé zuby skál, búrkou a časom shodených, očakávaly svoju korisť.

Planinka, na ktorej sme sa mali biť, tvorila skoro pravidelný trojuholník. Od vystupujúceho uhla odme-

rali šesť krokov a rozhodli, že ten, komu prvému príde vystaviť sa nepriateľskému ohňu, stane si na samý uhol chrbtom k priepasti; ak nebude zabitý, protivníci zamena si miesta.

Rozhodol som sa všetky výhody ponechať Grušnickému; chcel som ho skúsiť; v jeho duši mohla sa prebudiť iskra veľkodušnosti, a potom všetko bolo by sa obrátilo na lepšie; no samolúbosť a slabosť charakteru mali triumfovať... Chcel som si dať úplné právo nešetriť ho, ak by ma osud omilostil. Kto neuzavíeral takých podmienok so svojím svedomím?

— Hádžte žreb, doktor! — povedal kapitán.

Doktor vybral z vrečka strieborný peniaz a vyzdvihol ho dohora.

— Hlava! — zvolal Grušnickij ako človek, ktorého zobudilo priateľské pichnutie.

„Orol!“ povedal som ja.

Peniaz vyletel a spadol cvendžiac; všetci hodili sa k nemu.

„Vy ste šťastlivý“, povedal som Grušnickému, „vy strieľate prvý! Ale pamätajte, že ak ma vy nezastrelíte, ja nechybím — dávam vám čestné slovo.“

Zapálil sa: hanbil sa zabiť človeka bezbranného; hľadel som na neho uprene; za chvíľku zdalo sa mi, že sa mi hodí k nohám, prosiac o odpustenie; no ako sa priznať k takému podlému úmyslu?... Zostával mu jediný prostriedok — vystreliť do povetria; bol som presvedčený, že vystrelí do povetria. Jedno mohlo tu prekážať: myšlienka, že ja budem žiadať druhý súboj.

— Je čas! — šepol mi doktor, potrhnúc ma za ru-

káv. — Ak teraz nepoviete, že známe ich úmysel, tak je všetko stratené. Pozrite, už nabíja... ak vy nič nepoviete, tak ja sám...

„Za nič na svete, doktor!“ odpovedal som, zdržiac ho za rukáv. „Vy pokazíte všetko; dali ste mi slovo neprekázať... Čo vás do toho? Možno, ja chcem byť zabitý.“

Pozrel na mňa s podivením.

— Ó, to je iné!... Len nežalujte sa na mňa na druhom svete...

Kapitán medzitým nabil svoje pištole, podal jednu Grušnickému, s úsmevom šepnúc mu čosi, druhú mne.

Stal som si na uhle planinky, pevne oprúc sa ľavou nohou o skalú a nakloniac sa trochu napred, aby som sa, v prípade ľahkého poranenia, neprevrhol nazad.

Grušnickij stál oproti mne a po danom znaku začal dvíhať pištoľ. Kolená sa mu triasly. Cielil mi rovno do čela...

Nevysvetliteľná zlosť mi vzkypela v hrudi.

Zrazu spustil pištoľ a, zblednúc ako plátno, obrátil sa k svojmu sekundantovi.

— Nemôžem, — povedal temným hlasom.

— Bojko! — odpovedal kapitán.

Ozval sa výstrel. Guľa zaškrabla mi koleno. Mimovoľne urobil som niekoľko krokov napred, aby som sa skorej oddialil od kraja.

— No, brat Grušnickij, žiaľ, že si pochybil! — povedal kapitán. — Teraz je rad na tebe, postav sa! Objím ma najprv: my sa už neuvidíme! — Objali sa; ka-

pitán ledva mohol sa zdržať smiechu. — Neboj sa, — doložil, ľstive pozrúc na Grušnického: — všetko je hlúposť na svete! — Natura — dura, sudba — indejka, a život — kopejka!

Po tejto tragickej fráze, vyslovenej so slušnou vážnosťou, odišiel som na svoje miesto; Ivan Ignatievič so slzami tiež objal Grušnického, a teraz zostal sám oproti mne. Dosiaľ usilujem sa objasniť si, akého druhu cit kypel mi vtedy v hrudi: bola to i protiveň urazenej samofúbosti, i opovrzenie, i zlosť, zrodená pri myšlienke, že tento človek, teraz s takou istotou, s takou spokojnou drzosťou hľadaci na mňa, pred dvoma minútami, nevystavujúc sa nijakému nebezpečenstvu, chcel ma zabíť ako psa, lebo ranený do nohy o niečo silnejšie celkom iste bol by som sa svalil s útesa.

Niekoľko minút hľadel som mu napnuto do tvári, snažiac sa zachytiť hoci slabú stopu pokánia. No mne sa zazdalo, že zdržiaval úsmev.

„Radím vám pred smrťou pomodliť sa Bohu“, povedal som mu vtedy.

— Nestarajte sa o moju dušu väčšmi ako o svoju vlastnú. O jedno vás prosím: strieľajte skorej.

„A vy neodstúpíte od svojej klebety? Neprosíte ma o odpustenie?... Rozmyslite si dobre: či vám svedomie nehovorí niečo?“

— Pán Pečorin, — zvolal dragúnsky kapitán, — vy ste tu nie na to, aby ste spovedali; dovoľte, aby som vás upozornil... Zakončime skorej; ešte traťí niekto ísť stráňou — a uvidí nás.

„Dobre. Doktor, poďteže ku mne.“

Doktor prišiel. Úbohý doktor! Bol bledší ako Grušnickij pred desiatimi minútami.

Nasledujúce slová hovoril som schválne s prestávkami, hlasno a srozumiteľne, ako vynášajú výrok smrti:

„Doktor, títo páni, bezpochyby v trapiech, zabudli dať guľu do mojej pištole: prosím vás, nabite ju nanovo — a dobre!“

— Nemôže byť, — kričal kapitán, — nemôže byť! Ja som nabíjal obe pištole; iba ak sa z vašej vykotúlala guľa... To nie je moja vina! — Ale vy nemáte práva znova nabíjať... nijakého práva... to je úplne proti pravidlám; ja nedovoľujem...

„Dobre!“ povedal som kapitánovi. „V takom prípade budeme sa strieľať s vami pod tými istými podmienkami...“

Zmiatol sa.

Grušnickij stál s hlavou ovesenou na prsia, zaražený a mračný.

— Nechaj ich! — povedal napokon kapitánovi, ktorý chcel vytrhnúť moju pištoľ z rúk doktorových. — Veď ty sám vieš, že majú pravdu.

Nadarmo mu kapitán dával rozličné znaky — Grušnickij ich nechcel ani vidieť.

Medzitým doktor nabil pištoľ a podal mi ju. Uviďiac to, kapitán pľuvnul a dupol nohou.

— Blázon si ty, bratku, — povedal, — hotový blázon!... Keď si sa spoľahol na mňa, tak poslúchaj vo všetkom... Tak ti treba! Zdochýňaj si ako mucha... — Odvrátil sa a, odchodiac, zahundral: — Ale preca je to úplne proti pravidlám.

„Grušnickij“, povedal som, „ešte je čas; odvolaj svoju klebetu, a ja ti odpustím všetko. Nepodarilo sa ti urobiť zo mňa blázna, a moja samoláska má zadosť-učinenie; rozpamätaj sa — boli sme kedysi priateľmi...“

Tvár mu vzbĺkla, oči zaiskrily.

— Striefajte! — odpovedal. — Ja sám sebou opovrhujem, ale vás nenávidím. Ak ma nezastrelíte, nočnou hodinou zabijem vás zpoza uhla. Pre nás dvoch na zemi niet miesta...

Vystrelil som.

Keď sa dym rozišiel, Grušnického na planinke nebolo. Len prach, ako ľahký stĺp, stál ešte na kraji priepasti.

Všetci vykriekli jedným hlasom.

„Finita la comedia!“ povedal som doktorovi.

Neodpovedal a s úžasom sa odvrátil.

Zivol som plecami a poklonil sa sekundantom Grušnického.

Spúšťajúc sa chodníčkom nadol, spozoroval som medzi rozsadlinami skál zakrvavenú mŕtvolu Grušnického. Mimovoľne som zatvoril oči...

Odviažuc koňa, pustil som sa domov krokom. Na srdci mal som kameň. Slnko zdalo sa mi nejasným, lúče jeho ma nehrialy.

Nedojdúc do dediny, obrátil som sa napravo do doliny. Vidieť človeka bolo by mi ťažko: chcel som byť sám. Pustiac uzdu, ovesil som hlavu na hruď, išiel som dlho, napokon našiel som sa na mieste mne celkom neznámom; obrátil som koňa nazad a začal hľadať cestu; slnko už zapadalo, keď som sa blížil ku Kyslovodsku, zmučený na zmučenom koni.

Môj lokaj mi povedal, že bol u mňa Werner, a po-
dal mi dva listy: jeden od neho, druhý — od Viery.

Rozpečatil som prvý; bol nasledujúceho obsahu:

„Všetko je zariadené ako možno najlepšie: telo pri-
viezli zohavené; guľa z hrudi vybratá. Všetci sú pre-
svedčení, že vinou jeho smrti je nešťastný prípad; len
veliteľ, ktorému, bezpochyby, váš spor je známy, po-
krútil hlavou, no nepovedal nič. Dôkazov proti vám niet
nijakých a vy môžete spať pokojne ... ak môžete ...
Dobre sa majte ...“

Dlho neodhodlal som sa otvoriť druhý list... Čo
mi mohla písať?... Ťažká predtucha nepokojila moju
dušu.

Hľa, tu je, tento list, ktorého každé slovo nevyhla-
diteľne vrezalo sa mi do pamäti:

„Píšem ti v úplnom presvedčení, že sa už nevi-
díme nikdy viac. Pred niekoľkými rokmi, lúčiac sa s te-
bou, myslela som to isté; no nebu lúbilo sa skusovať
ma opätovne; nevydržala som tejto skúšky, moje slabé
srdce pokorilo sa znova známemu hlasu... ty neop-
vrhneš ma za to, však nie? Tento list bude spolu lú-
čením a svedčou: povinná som povedať ti všetko, čo
sa nakopilo v mojom srdci od tých čias, ako ňa ono
lúbi. Nebudem ňa obviňovať — ty zachoval si sa oproti
mne tak, ako by sa zachoval každý iný mužský: lúbil
si ma ako svoju vlastnosť, ako prameň radostí, nepo-
kojov a žiaľov, zamieňajúcich sa vzájomne, bez ktorých
život je nudný a jednotvárný. Pochopila som to zpo-
čiatku... No ty si bol nešťastlivý, a ja obetovala som
sa v nádeji, že kedysi oceniš moju obeť, že kedysi po-

chopíš moju hlbokú nežnosť, nezávisiacu od nijakých podmienok. Prešlo odtedy mnoho času: prenikla som do všetkých tajností tvojej duše... a presvedčila som sa, že to bola nádej daromná. Trpko mi bolo! No moja láska srástla s dušou mojou: otemnela, ale neuhasla.

Lúčime sa naveky; jednako môžeš byť presvedčený, že nikdy nebudem ľubiť iného: moja duša vyčerpala na teba všetky svoje poklady, svoje slzy a nádeje. Lúbiaca raz teba nemôže hľadiť bez istého opovrzenia na ostatných mužských, nie preto, že by si ty bol lepší ako oni, ó, nie, no v tvojej prírode je čosi osobitého, tebe samému vlastného, niečo hrdého a tajnostného; v tvojom hlase, čo by si čo hovoril, je sila nepremožiteľná; nik nevie tak stále chcieť byť milovaným; u nikoho zlo nebyva také príťažlivé; ničí pohľad nesľubuje toľko blaženosti; nikto nevie lepšie využiť svojich predností, a nikto nemôže byť tak ozajstne nešťastlivý ako ty, preto, že nikto sa toľko nesnaží uistiť sa o protive.

Teraz ti musím objasniť dôvod svojho náhleho odchodu; bude sa ti zdať malicherným, lebo sa týka mňa samej.

Teraz ráno môj muž prišiel ku mne a povedal mi o tvojom spore s Grušnickým. Iste som sa veľmi premenila v tvári, lebo dlho a uprene sa díval na mňa; len-len že som nepadla bez povedomia pri myšlienke, že ty teraz musíš sa biť a že som ja na vine; zdalo sa mi, že prídem o rozum... No teraz, keď môžem súdiť, som presvedčená, že zostaneš pri živote: nemožno, že by si umrel bezo mňa, nemožno! Môj muž dlho chodil po izbe; neviem, čo mi hovoril, nepamätám, čo

som mu odpovedala... iste som mu povedala, že fa ľúbim... Len to pamätám, že ku koncu nášho rozhovoru ma urazil úžasným slovom a vyšiel. Počula som, ako rozkázal priahať... Už sú tri hodiny, čo čakám tvoj návrat... No ty žiješ, ty nemôžeš umrieť... Koč je skoro hotový... Dobre sa maj, dobre sa maj... Ja som stratená — no čože preto? Keby som mohla byť presvedčená, že ty vždy budeš na mňa pamätať — nehovorím ľubiť ma — nie, len pamätať... S Bohom; idú... musím skryť písmo...

Nie je pravda, ty neľúbiš Meri? Nevezmeš si ju? — Počuj, povinný si priniesť mi tú obeť: pre teba ja utratila som všetko na svete...“

Ako bláznivý vyskočil som na schody, hodil som sa na svojho Čerkesa, ktorého vodili po dvore, a pustil som sa cvalom do Piatigorska. Nemilosrdne poháňal som svojho zmučeného koňa, ktorý, chrčiac a celý spepený, niesol ma po kamenitej ceste.

Slnko už skrylo sa v čiernom oblaku, oddychujúcom na chrbte západných hôr; v doline stmilo sa a začalo byť vlhko. Podkumok, poberajúc sa kamením, hučal tupo a jednotvárne. Letel som, zadúšajúc sa od ne-trpelivosti. Myšlienka nedohoníť ju v Piatigorsku ako kladivom udierala ma po srdci. Jednu minútu, ešte jednu minútu vidieť ju, rozlúčiť sa, stisnúť jej ruku... Modlil som sa, preklíňal, plakal, smial sa... Pri možnosti utratil ju naveky Viera stala sa mi drahšou nadovšetko na svete — drahšou ako život, časť, šťastie! Boh vie, aké čudné, aké divé úmysly rojily sa v mojej hlave... A medzitým vždy som letel, poháňajúc nemilosrdne. —

A tu som začal badať, že môj kôň ťažšie dýcha; raz-dva už potkol sa na rovnom mieste... Zostávalo päť verst do Jesentukov — kozáckej stanice, kde som mohol presadnúť na druhého koňa.

Všetko by bolo zachránené, keby môjmu koňovi stačili sily ešte za desať minút. No zrazu, vychodiac z nevelkého výmoľa, pri východe z hôr, na strmej zákrute, zrútil sa na zem. Obratne soskočil som, chcem ho zodvihnúť, potrhávajúc uzdu — márne; ledva slyšateľný ston vyrval sa mu cez stisnuté zuby; o niekoľko minút zdochol; ja zostal som v stepi sám, utraciac poslednú nádej; sponoval som ísť pešo — nohy sa mi podlomily: vysilený nepokojom dňa a nespávaním, padol som na vlhkú trávu a zaplakal ako dieťa.

A dlho som ležal nepohnute a plakal horko, neusilujúc sa zdržiavať slzy a fikanie; myslel som, hrud' sa mi roztrhne; všetka moja pevnosť, všetka moja chladnokrvnosť zmizly ako dym; duša oslaba, rozsudok umíkol, a ak by ma niekto v tejto chvíľke bol videl, s opovržením by sa odvrátil.

Keď nočná rosa a hôrny vietor osviežily moju horiacu hlavu a myšlienky prišli do obyčajného poriadku, pochopil som, že hnať sa za strateným šťastím je daromné a nerozvažité. Čoho ešte potrebujem? — Vidieť ju? — Načo? Či nie je všetko skončené medzi nami? Jeden trpký bozk na rozlúčku neobohatí moje rozpomienky, a po ňom nám bude len ťažšie líčiť sa.

Jednako mi je príjemno, že môžem plakať. Ostatne, možno, tomu na vine sú rozstrojené nervy, noc, strávená bez sna, dve minúty oproti rúre pištole a prázdny žalúdok.

Všetko k lepšiemu! Toto nové utrpenie, hovoriac vojenským slohom, urobilo vo mne šťastlivý obrat. Plakaf je zdravo, a potom pravdepodobne, keby som sa nebol nosil na koni a nebol prinútený na zpiatočnej ceste prejsť pätnásť verst, to by sen ani tejto noci neprišiel na moje oči.

Vrátil som sa do Kyslovodska o piatej hodine ráno, hodil som sa na posteľ a zaspal som snom Napoleona po Waterloo.

Keď som sa prebudil, vonku bola už tma. Sadol som si k otvorenému obloku, rozopäl archaluk, a — hôrny vietor osviežil moju hruď, ešte neupokojenú ťažkým snom ustatosti. V diaľke za riekou, cez vrcholce hustých lúp, ju zatieňujúcich, mihaly sa svetlá v stavaniach pevnosti a dedinky. Na dvore u nás všetko bolo ticho, v dome kňahyne tma.

Vošiel doktor: jeho čelo bolo zamračené; proti obyčaji nepodal mi ruky.

„Odkiaľ vy, doktor?“

— Od kňahyne Ligovskej; jej dcéra je chorá, má oslabnutie nervov... No nie to je vo veci, ale toto: vrchnosť sa domýšľa, a hoci nemožno dokázať nič určitého, preca radím vám byť pozornejším. Kňahyňa mi teraz hovorila, že ona vie, že strelali ste sa pre jej dcéru. Všetko jej vyrozprával ten starík... akože sa volal? Bol svedkom vašej hádky s Grušnickým v reštaurácii. Prišiel som vás vystríhať. — Majte sa dobre. Možno, že sa viac neuvídime: pošlú vás niekam.

Zastal na prahu: žiadalo sa mu podať mi ruku... a keby som mu bol ukázal najmensiu žiadosť na to,

bol by sa mi hodil okolo hrdla; ale ja som zostal chladný ako kameň a on vyšiel.

Hľa, ľudia! Všetci sú takí: poznajú vopred všetky zlé stránky postupu, pomáhajú, radia, až odobrujú ho, vidiac nemožnosť iného prostriedku, ale potom umývajú si ruky a odvracajú sa s pohoršením od toho, kto mal smelosť vziať na seba celú farchu zodpovednosti. Všetci sú takí, ešte i najlepší, najumnejší.

Na druhý deň ráno, dostanúc rozkaz od vyššej vrchnosti odísť do pevnosti N., išiel som ku kňahyni rozlúčiť sa.

Bola prekvapená, keď na jej otázku, či jej mám niečo povedať osobite vážneho, odvetil som, že si žiadam, aby bola šťastná atď.

— Ale ja musím hovoriť s vami veľmi seriózne.

Sadol som si mlčky.

Bolo zjavné, že nevedela, ako začať; jej tvár zrudla, jej tučné prsty klopkaly po stole; napokon začala trhánym hlasom:

— Počujte, pán Pečorin; nazdávam sa, že ste šlachetný človek...

Uklonil som sa.

— Som o tom presvedčená, — pokračovala, — hoci je vaše chovanie trošičku pochybné; no môžete mať dôvody, ktorých nepoznám, a práve s tými teraz musíte sa mi sveriť. Vy zaštitili ste moju dcéru pred klebetou, strieľajúc sa pre ňu, nasledovne riskovali ste životom... Neodpovedajte, ja viem, že sa nepriznáte, lebo Grušnickij je mŕtvy. (Prežehnala sa.) Boh mu odpusť — a, úfam, vám tiež!... To sa mňa netýka... nesmiem

vás odsúdiť, lebo moja dcéra, hoci nevinne, ale bola tomu na vine. Povedala mi všetko... ja zavše myslím: vyznali ste jej lásku... ona vyznala vám svoju (tu kňahyňa ťažko zavzdychla). No je chorá, a ja som presvedčená, že je to nie obyčajná choroba. Tajný zármutok ju tlačí; neprizná sa, ale som presvedčená, že ste tomu vy na vine... Počujte: vy, možno, myslíte, že ja hľadám postavenie, ohromné bohatstvo — presvedčte sa o inom: ja chcem len šťastie dcérino. Vaše terajšie polozenie nie je na závidenie, no môže sa popraviť: máte majetok; vás ľúbi moja dcéra, je vychovaná tak, že bude šťastím muža. Som bohatá, mám len ju jedinú... Hovorte, čo vás zdržiava?... Vidíte, nemala by som vám všetko toto hovoriť, no spolieham sa na vaše srdce, na vašu česť; pomyslíte si, mám jednu dcéru... je—dnu...

Zaplakala.

„Kňahyňa“, povedal som, „nemožno mi je odpovedať vám; dovoľte mi hovoriť s vašou dcérou osamote...“

— Nikdy! — zvolala, vstanúc so stoličky v silnom vzrušení.

„Ako chcete“, odpovedal som, chystajúc sa odísť.

Zamyslela sa, urobila mi rukou znak, aby som počkal, a vyšla.

Prešlo päť minút; moje srdce prudko bilo, ale myseľ bola pokojná, hlava chladná; čo som ako hľadal v svojej hrudi hoc iskru lásky k milej Meri, ustávanie moje bolo daromné.

Tu otvorily sa dvere, a vošla ona. Bože, ako sa premenila od tých čias, čo som ju nevidel — a či to bolo dávno?

Dojdúc do prostred izby, potočila sa; skočil som, podal jej rameno a dovedol som ju ku kreslu.

Stál som oproti nej. Dlhو sme mlčali; jej veľké oči, plné nevysvetliteľného zármutku, hľadaly v mojich niečo podobného nádeji; jej bledé pery márne snažily sa usmiať; jej nežné ruky, složené na kolenách, boly také chudé a priezračné, že prišlo mi jej ľúto.

„Kňazna“, povedal som, „viete, že som vás vysmieval?... Musíte mnou opovrhovať.“

Na jej lícach ukázal sa chorobný rumenec.

Pokračoval som:

„Nasledovne vy nemôžete ma ľúbiť...“

Odvrátila sa, oprela sa lakťami na stôl, zastrela oči rukou, a mne zazdalo sa, že v nich blysky sa slzy.

— Bože môj! — hlesla ledva srozumiteľne.

Toto stávalo sa neznesiteľným: ešte chvíľka — a ja hodil by som sa jej k nohám.

„Tak teda, sami vidíte“, povedal som, nakoľko mi dalo, pevným hlasom a s prinúteným úsmevom, „sami vidíte, že nemôžem si vás vziať. Keby ste to teraz i chceli, skoro by ste ofutovali. Môj rozhovor s vašou matkou prinútil ma vyznať sa vám tak otvorene a tak surovo; dúfam, že sa mama mylí: vám je ľahko presvedčiť ju. Vidíte, hrám vo vašich očiach najbiednejšiu a najhnusnejšiu úlohu, ešte k tomu sa i priznávam; to je všetko, čo môžem urobiť pre vás. Hociakú zlú mienku mali by ste o mne, pokorím sa jej... Či vidíte, som pred vami nízky?... Nie je pravda, ak ste ma i ľúbili, od tejto chvíľky mnou opovrhujete?...“

Obrátila sa ku mne bledá ako mramor, len oči jej podivne iskrily.

— Ja vás nenávidím, — povedala.

Podakoval som sa, poklonil úctive a vyšiel.

O hodinu kurierská trojka niesla ma z Kyslovodska. Na niekoľko verst od Jesentukov poznal som blízko cesty trup svojho dobrého koňa; sedlo bolo sňaté — bezpochyby priechodzím kozákom — a miesto sedla sedely mu na chrbte dve vrany. Vzdychol som si a odvrátil sa...

A teraz tu, v tejto nudnej pevnosti, ja často, preberajúc v myšlienkach minulosť, spytujem sa sám seba: prečo som nechcel stúpiť na cestu, otvorenú mne sudbou, kde očakávaly ma tiché radosti a pokoj duševný?... Nie, ja by som nebol spokojný s týmto osudom! Som ako matróz, narodený a odrastený na palube lúpežníckej briggy: jeho duša srástla s búrkami a bitkami a vyhodený na breh nudí a umára sa, čo ako vábil by ho tienistý háj, čo ako svieti mu pokojné slnko; on chodí si celý deň po nábrežnom piesku, naslúcha jednotvárny šepot preháňajúcich sa vln a zahľadí sa do hmlistej diale: či sa nemihne tam na bielej črte, oddeľujúcej sinú hlbinu morskú od sivých obláčkov, vytúžená lodná plachta, zpočiatku podobná krídlu morskej čajky, no pomaly oddeľujúca sa od peny valúnov a rovným behom približujúca sa k pustému prístavu...

FATALIST.

Raz akosi prišlo mi prežiť dva týždne v kozáckej stanici na ľavom krídle; tu stál i batalion pešiakov; dôstojníci schádzali sa radom raz u jedného, raz u druhého, večer hrávali sa v karty.

Raz, zunujuúc boston a hodiac karty pod stôl, zasedeli sme sa u majora S. veľmi dlho; proti obyčaji, rozhovor bol zaujímavý. Mudrovali sme o tom, že povera moslemínska, ako by osud ľudský bol napísaný na nebesách, nachádza i medzi nami mnohých ctiteľov; každý rozprával rozličné neobyčajné udalosti pro i contra.

— Všetko toto, páni, nedokazuje nič, — povedal starý major, — veď nikto z vás nebol svedkom tých zvláštnych prípadov, ktorými dokazujete svoje mienky.

— Pravda, nik, — povedali mnohí, — ale počuli sme od vieryhodných ľudí...

— Všetko to je hlúposť! — povedal ktosi. — Kde sú tí hodnoverní ľudia, čo videli listu, na ktorej je označená hodina našej smrti?... A jestli ozaj jestvuje predurčenie, načo daná nám je vôľa, rozvaha? Prečo sme zodpovední za svoje skutky?

Vtom ktorýsi dôstojník, sediaci v kúte, vstal a, pomaly blížiac sa k stolu, hodil na všetkých spokojný a slávnostný pohľad. Bol rodom Srb, ako ukazuje jeho meno.

Zovňajšok poručíka Vuliča zodpovedal úplne jeho charakteru. Vysoký vzrast a počerná tvár, čierne vlasy,

čierne prenikavé oči, veľký, ale pravidelný nos, sú vlastnosťou jeho národa, smutný i chladný úsmev, večne blúdaci na jeho ústach, — toto všetko ako by sa shodovalo dať mu tvárnosť bytnosti zvláštnej, nespôsobnej deliť sa myšlienkami a náruživosťami s tými, ktorých dal mu osud za priateľov.

Bol smelý, hovoril málo, ale ostro; nikomu nezdôveroval svojich duševných a rodinných tajností; vína skoro vôbec nepil, za mladými kozáčkami — ktorých pôvab ťažko vystihnúť, nevidiac ich — nikdy nechodil. Jednako hovorili, že žene plukovníka nie sú ľahostajné jeho výrazné oči, ale on sa hneval nie na žart, keď na toto robili narážky.

Bola len jedna náruživosť, ktorej netajil — náruživosť ku kartám. Za zeleným stolom zabúdal na všetko, a obyčajne prehrával, ale stále nezdary len dráždily jeho upriamenosť. Hovorili, že raz, v čase expedície, v noci, na hlavnici dával bank; veľmi sa mu darilo. Zrazu ozvaly sa výstrely, bili na poplach, všetci vyskočili, schytili zbraň. „Postav vabank!“ volal Vulič, nevstávajúc, jednému z najhorlivejších pointerov. „Ide sedmička“, odpovedal ten, odchodiac. Nedbajúc na všeobecnú trmu-vrmu, Vulič dorozdával karty; karta vyšla.

Keď prišiel k refazi, tam bola už tuhá prestrielka. Vulič nedbal ani o guľky, ani o čečenské šable: hľadal svojho šťastlivého spoluhráča.

— Sedmička vyšla! — zakričal, keď ho napokon zazrel v refazi strelcov, ktorí začínali vytláčať nepriateľa z hory; podojdúc bližšie, vytiahol svoj meštek a oddal výhru šťastlivcovi, nedbajúc na poznámky o nemiestnej

výplate. Splniac túto neprijemnú povinnosť, hodil sa napred, strhol za sebou vojakov a do samého konca chladnokrvne strieľal do Čečencov.

Keď sa poručík Vulič priblížil k stolu, všetci zamkli, v očakávaní nejakého originálneho výmyslu.

— Páni! — povedal pokojným hlasom, hoci o tón nižším od obyčajného. — Páni, načo prázdne spory? Chcete dôkazy: predkladám vám sprobovať na sebe, či môže človek samovoľne nakladať so svojím životom, alebo je každému z nás vopred určená osudná chvíľa... Komu sa páči?

— Mne nie, mne nie! — ozvalo sa so všetkých strán. — To je čudák! Čo mu príde na um!...

— Ponúkam stávkú, — povedal som žartom.

— Akú?

— Tvrdím, že niet predurčenia, — povedal som, sypúc na stôl dvacať dukátov — všetko, čo som mal vo vrecku.

— Prijímam, — odpovedal Vulič temným hlasom. — Major, vy budete sudcom; tu je pätnásť dukátov; ostatných päť ste mi dlžní a preukážete mi priateľstvo — doložte ich k týmto.

— Dobre, — povedal major, — len, ozaj, nechápem, o čo ide a ako rozhodnete spor?

Vulič mlčky vošiel do majorovej spálne; my sme ho nasledovali. Pristúpil k stene, kde visela zbraň, a na verímboha sňal s klinca jednu z rozličnokaliberných pištolí. Ešte sme ho nechápali; ale keď natiahol kohútik a na panvičku nasypal prachu, mnohí, mimovoľne skríknuc, schytili ho za ruky.

— Čo chceš urobiť? Počuj, to je bláznivosť! — kričali mu.

— Páni, — povedal pomaly, osvobodiac si ruku, — kto je ochotný zaplatiť za mňa dvacať dukátov?

Všetci zamíkli a odstúpili.

Vulič vyšiel do druhej izby a sadol si za stôl; všetci ho nasledovali. Znakom pozval nás posadať si dovôkola. Mlčky ho poslúchli: v tej chvíľke zadovážil si nad nami akúsi tajomnú moc. Uprene pozrel som mu do očí; ale on pokojným a nehybným zrakom postretol môj skúmový pohľad a jeho bledé pery sa usmialy; no, nehľadiac na jeho chladnokrvnosť, zdalo sa mi, že čítam pečať smrti na jeho bledej tvári. Pozoroval som, a mnohí starí vojaci potvrdili toto moje pozorovanie, že často na tvári človeka, ktorý mal umrieť o niekoľko hodín, býva akási zvláštna známka nevyhnutného osudu, tak že skúsenému oku ťažko sa pomýliť.

— Vy teraz umrete! — povedal som mu.

Bystro sa ku mne obrátil, ale odpovedal pomaly a pokojne:

— Môž' byť, že áno; možno, že nie...

Potom, obrátiac sa k majorovi, spýtal sa ho, či je pištoľ nabitá. Major v rozpakoch nepamätal sa dobre.

— Ale, Vulič! — zvolal ktosi. — Iste je nabitá, keď visela pri hlave; aká radosť tak žartovať!

— Hlúpy žart! — prisviedčal ktosi.

— Stavím pädesiat rubľov proti piatim, že je pištoľ nie nabitá! — zvolal tretí.

Nasledovala nová stávka.

Zunovala sa mi táto dlhá ceremónia.

— Počujte, — povedal som, — alebo sa zastreľte, alebo zaveste pištoľ na svoje miesto, a poďme spať.

— Rozumie sa, — zvolali mnohí, — poďme spať.

— Páni, prosím vás nehýbať sa s miesta! — povedal Vulič, priložiac rúru pištole na čelo.

Všetci ako by skameneli.

— Pán Pečorin, — doložil, — vezmite kartu a hoďte dohora.

Vzal som so stola, pamätám ako teraz, červeného túza a vyhodil dohora; všetkým zastavil sa dych: všetky oči, s výrazom strachu a akejsi neurčitej zvedavosti, blúdily od pištole k osudnému túzu, ktorý, trasúc sa v povetrí, spúšťal sa pomaly; v momente, keď dotkol sa stola, Vulič spustil kohútik... Zlyhalo!

— Chvalabohu, — zvolali mnohí, — nie je nabitá...

— Pozreme, jednako, — povedal Vulič.

Zdvihol zasa kohútik, namieril na čiapku, visiacu nad oblokom; ozval sa výstrel, dym naplnil izbu; keď sa rozišiel, sňali čiapku: bola prestrelená na samom prostriedku a guľa zasadla hlboko do steny.

Tri minúty nik nemohol povedať slova. Vulič prespokojne presypal moje dukáty do svojho mešteká.

Začalo sa hádať, prečo pištoľ nevystrelila na prvom raze; jedni tvrdili, že iste panvica bola nečistá; druhí šeptali, že prvej prach bol vlhký a že potom Vulič pri-sypal sviežeho; no ja som tvrdil, že posledné predpo-kladanie je nespravедlivé, lebo za celý čas nespustil som očí s pištole.

— Ste šťastný v hre, — povedal som Vuličovi...

— Po prvý raz v živote, — odpovedal, spokojne sa usmievajúc; — to je lepšie od banky i ,štosá'.

— Zato trochu nebezpečnejšie.

— A čo? Začínate veriť v predurčenie?

— Verím; len nechápem teraz, prečo sa mi zdalo, ako by ste rozhodne museli teraz umrieť...

Tento človek, ktorý pred chvíľou mieril si prespokojne do čela, teraz zrazu vzbĺkol a zmiatol sa.

— Ale dosť o tom, — povedal, vstávajúc, — naša stávka sa skončila, a teraz sú vaše poznámky, zdá sa mi, nemiestne...

Vzal čiapku a odišiel. To sa mi zdalo byť divným — a nie darmo.

Skoro rozišli sa všetci po domoch, rozlične posudzujúc čudáctva Vuličove a iste jednohlasne nadávajúc mi do egoistov, lebo som sa stavil s človekom, ktorý sa chcel zastreliť; ako by bezo mňa nemohol si najšť príhodnej príležitosti...

Vracal som sa domov pustými uličkami stanice; mesiac, plný a červený ako žiara ohňa, začal sa ukazovať zpoza zubatého horizonta domov; hviezdy sa spokojne ligotaly na tmavobelasom klenutí, i prišlo mi smiešne, keď som si pripomenul, že boli niekedy ľudia premúdri, mysliaci, že telesá nebeské berú účasť na našich mizerných sporoch o kúsok zeme alebo za nejaké vymyslené práva. A čože tieto lampady, zažaté, podľa ich mienky, len preto, aby osvetľovali ich bitky a ich slávnosti, svietia prvotným leskom, ale ich náruživosti a nádeje dávno vyhasly spolu s nimi, ako ohník, zapálený na kraji hory bezstarostným pútnikom! Ale

zato akú silu vôle dávala im istota, že celé nebo, so svojimi nesčíselnými obyvateľmi, hľadá na nich s účasťou, hoci nemou, ale nezmeniteľnou! A my, ich mizerní potomci, ponevierajúci sa po zemi bez presvedčenia a hrdošti, bez pôžitku a strachu, okrem tej mimovoľnej bázne, stískajúcej srdce pri myšlienke na nevyhnutný koniec, — my sme viac nespôsobní k veľkým obetiam pre blaho človečenstva, ba ani pre vlastné naše šťastie, lebo vieme o jeho nemožnosti a ľahostajne prechodíme od pochybnosti k pochybnosti, ako sa naši predkovia hádzali od jedného omylu k druhému, nemajúc, ako oni, ani nádeje, ani len toho neurčitého, hoci i veľkého pôžitku, aký nachodí duša v každej borbe s ľuďmi alebo osudom...

A mnoho iných podobných dúm prechodilo mi myslou; nezdržiaval som ich, lebo ja sa nerád pristavujem pri nejakej abstraktnej myšlienke; veď k čomu to vedie?... V prvej mojej mladosti bol som fantastom; rád som laskal zamieňavo to mračné, to dúhové obrazy, ktoré mi kreslila nespokojná a smädná obrazotvornosť. No čo ostalo mi z toho? Jedine ustatosť, ako po nočnej bitke s mátohou, a neurčitá rozpomienka, preplnená ľútosťou. V tej daromnej borbe vyčerpал som i teplo duše, i pevnosť vôle, nevyhnutné pre skutočný život; vstúpil som do života, prežijúc ju už v myšli, i bolo mi nudno a zle, ako tomu, kto číta zlé napodobnenie dávno známej mu knihy.

Príhoda dnešného večera urobila na mňa dosť hlboký dojem a podráždila mi nervy. Nevieť iste, či verím teraz na predurčenie a či nie, ale v ten večer veril som pevne: dôkaz bol pádny, a ja, hoci vysmieval som sa

naším predkom a ich úslužnej astrologii, dostal som sa mimovoľne na ich koľaj; ale zastavil som sa v pravý čas na tejto nebezpečnej ceste, a majúc zásadu ničoho neodvrhnúť rozhodne a ničomu nesveriť sa slepo, odhodil som metafyziku nabok a začal som pozerať pod nohy. Taká opatrnosť prišla veľmi vhod: len-len že som nespadol, potknúc sa na čosi tučné a mäkké, ale navidomočí neživé. Nakláňam sa — mesiac už svietil priamo na cestu — a čože? Predo mnou ležala sviňa, rozfatá napoly šablou... Ledva som ju stihol rozoznať, počujem kroky: dvaja kozáci vybehli z uličky; jeden podišiel ko mne a spýtal sa, či som nevidel opitého kozáka, ktorý naháňal sviňu. Povedal som im, že som nestretol kozáka, a ukázal som na nešťastnú obeť jeho zúrivej chrabrosti.

— Aký zbojník! — povedal druhý kozák. — Náhle si chlipne čichiru³¹, tak hybaj mrvíť všetko, čo popadne. Poďme za ním, Jeremeič; treba ho poviazať, lebo...

Vzdialili sa, a ja pokračoval som v ceste veľmi opatrne a napokon dostal som sa šťastlivo na svoj byt.

Býval som u starého poddôstojníka, ktorého som mal rád pre jeho dobrú povahu, ale najmä pre jeho peknú dcéru, Nasfu.

Ako obyčajne, čaká ma pri vrátkach, zakrútená v bundičke; mesiac osvetľoval jej milé ústka, osinelé od nočného chladu. Poznajúc ma, usmiala sa, ale ja nepozrel som na ňu. „Maj sa dobre, Nasfa!“ povedal som, prechodiac povedľa. Chcela niečo odpovedať, no len zavzdychla.

³¹ Burčák, mladé víno.

Zatvoril som za sebou dvere na svojej izbe, zapálil sviecu a hodil som sa na posteľ; ale na tento raz dal sen na seba dlhšie čakať ako obyčajne. Už východ začal jasnieť, keď som zaspal, ale iste bolo napísané v nebi, že sa tejto noci nevyspím. O štvrtej ráno dve päste zatrepaly mi na oblok. Vyskočím: čo je? — Vstávaj, obliekaj sa! — volalo niekoľko hlasov. Napochytre som sa obliekol a vyšiel.

— Či vieš, čo sa stalo? — jedným hlasom hovorili mi traja dôstojníci, prišlí pre mňa; boli bledí ako smrť.

— Čo?

— Vuliča zabil.

Zmeravel som.

— Áno, zabil! — hovorili ďalej. — Poďme skorej.

— A kam?

— Cestou sa dozvieš.

Išli sme. Cestou mi rozpovedali, čo sa stalo, s dodatkom rozličných poznámok, týkajúcich sa zvláštneho predurčenia, čo ho zachránilo od nevyhnutnej smrti polhodinou pred smrťou. Vulič išiel sám tmavou ulicou; naskočil na neho opitý kozák, ktorý zabil sviňu a, možno, bol by prešiel pomimo, nezbadajúc ho, keby Vulič, zrazu zastanúc, nebol sa ho spýtal: — Koho hľadáš, braček? — *Teba!* — odpovedal kozák, udrúc ho šablou, a rozfal ho od pleca skoro po srdce... Dvaja kozáci, ktorí ma stretli a naháňali vraha, dobehli, zdvihli raneného, ale už dokonával, stačil povedať len tri slová: — On má pravdu!

Len ja sám rozumel som temnému významu týchto

slov: vzfahovaly sa na mňa; nevdojak predpovedal som úbohému jeho osud; moje tušenie ma neoklamalo: dobre som prečítal na jeho premenenej tvári pečať blízkeho skonania.

Vrah zamkol sa v prázdnej chalupe na konci stanice; išli sme ta. Množstvo žien utekalo s plačom tiež v tú stranu; vše oneskorený kozák vyskočil na ulicu, v náhlosti opasujúc si kindžal, predbehujúc nás. Zmätok bol strašný.

Napokon sme prišli; hľadáme: okolo chalupy, ktorej dvere a okenice zatvorené sú zdnuky, stojí zástup. Dôstojníci a kozáci radia sa ohnive; ženské plačú, vykladajúc a žalostiac. Medzi nimi padly mi oči na významnú tvár stareny, vyrážajúcu šialenú zúfalosť. Sedela na hrubom brvne, oprúc lakte na kolená a podoprúc hlavu rukami: bola to mať vrahova. Chvífkami pohybovala perami: šeptaly modlitbu a či kliatbu?

Medzitým bolo treba na niečo sa rozhodnúť a chytiť vraha. Jednako nikto neodvážil sa pustiť prvý.

Podišiel som k obloku a pozrel špárou okenice: bledý ležal na zemi, držiac v pravej ruke pištoľ; zakrvavená šabľa ležala vedľa neho. Výrazné oči strašne sa krútily; chvífkami sa striasol a chytal sa za hlavu, ako by si nejasno predstavoval včerajšok. Nevyčítal som veľkej odhodlanosti v tom nepokojnom pohľade, i povedal som majorovi, že mal by rozkázať vylomiť dvere a hodiť sa ta kozákom, lebo lepšie bude urobiť to teraz, ako pozdejšie, keď sa úplne spamätá.

Tým časom starý esaul podišiel ku dverám a zavolať na neho menom; ozval sa.

— Zhrešil si, brat Jefimyč, — povedal esaul, — nemáš čo robiť, poddaj sa!

— Nepoddám! — odpovedal kozák.

— Boj sa Boha! Veď si nie Čečenec zatratený, ale statočný kresťan! Ale keď ťa už hriech pomáta, čože urobíš; svojmu osudu neujdeš!

— Nepoddám sa! — zakričal kozák tvrdo, a bolo počuť, ako štukol zodvihnutý kohútik.

— Ej, tetka, — povedal esaul stareнке, — prehovor so synom; azda teba poslúchne... Veď to len Boha hnevá. A hľaďže, i páni tu už dve hodiny vyčkávajú.

Starena pozrela na neho uprene a pokrútila hlavou.

— Vasilij Petrovič, — povedal esaul majorovi, — nepoddá sa, ja ho poznám, a ak vylomíme dvere, mnoho našich pobije. Či nerozkážete radšej ho zastreliť? V okenici je široká špára.

V tej chvíľke mihla mi hlavou zvláštna myšlienka: ako Vulič smyslel som si sprobovať osud.

— Počkajte, — povedal som majorovi, — chytím ho živého.

Kázal som esaulovi zaviesť s ním rozhovor, postavil som k dverám troch kozákov, hotových vylomiť ich a hodiť sa na pomoc na daný znak, ja obišiel som chalupu a priblížil sa k osudnému obloku: srdce mi prudko bilo.

— Ach, ty zatratený! — kričal esaul. — Či sa nám ty vysmievaš, či čo? A či si myslíš, že ťa neprevládze?

Začal búchať na dvere zo všetkej sily; ja, priložiac oko k špáre, sledil som za pohybmi kozáka, neočaká-

vavšieho s tejto strany napadnutia, — zrazu odtrhol som okenicu a hodil sa oblokom hlavou nadol. Výstrel ozval sa nad samým mojím uchom, guľka strhla mi epoletu. Ale dym, naplnivší izbu, prekážal môjmu protivníkovi najšť šabľu, ležiacu vedľa neho. Schytil som ho za ruky; kozáci vtrhli a neprešly tri minúty, keď vrah bol už poviazaný a odvedený pod strážou. Zástup sa rozišiel, dôstojníci mi gratulovali, — a ozaj bolo k čomu.

Po všetkom tomto ako by sa človek nestal fatalistom? Ale kto si je istý, či je o niečom presvedčený, alebo nie? A ako často prijímame za presvedčenie klamivosť citu alebo omyl rozsudku!

Ja rád pochybujem o všetkom: toto rozpoloženie neprekáža rozhodnosti charakteru; naopak, čo sa mňa týka, vždy smelšie idem vopred, keď neviem, čo ma očakáva. Veď nepríde nič horšieho ako smrť — a smrť fa neminie.

Vrátiac sa do pevnosti, vyrozprával som Maximovi Maximýčovi všetko, čo sa stalo so mnou a čomu som bol svedkom, a pýtal som jeho mienku o predurčení. Zpočiatku nechápal tohto slova, no vysvetlil som mu, ako som mohol, a tu povedal, významne pokývnuv hlavou:

— Áno, pravdaže! Bude niečo na veci!... Ostatne, tieto aziatské kohútiky často zlyhajú, ak sú zle namaštené, alebo ak nie dost tuho pritisneš palcom. Priznám sa, nemám rád ani pušiek čerkeských; sú pre nás akosi nevhodné. Hlaveň je malá — ani nezvieš, opáli ti nos... Zato už majú šable — všetka česť!

Potom doložil, chvíľočku rozmýšľajúc;

— Áno, ľúto mi je chudáka... Vari ho čert naviedol v noci prihovárať sa opitému!... Ostatne, iste od narodenia bolo mu tak súdené!...

Viac som od neho nemohol vytiahnuť, on vôbec nemal rád metafyzických sporov.

OBSAH.

	Strana
ÚVOD k druhému vydání	7
BELA	9
MAXIM MAXIMYČ	57
DENÍK PEČORINA	73
Úvod	75
Tamaň	76
Kňazna Meri	91
Fatalist	190

Kniha

M. J. Lermontov:

Hrdina našich časov

vyšla

roku 1933

ako 2. sväzok

Prekladovej knižnice

Matice slovenskej,

ktorú rediguje

Ján K. Garaj.

Vytlačil

Kníhtlačiarsky úč. spolok

v Turčianskom Sv. Martine

v 2500 exemplároch.